Edebiyatımızın
KOZMİK ODASI

ADEM ÇEVİK

FERFİR

EDEBİYATIMIZIN
KOZMİK ODASI

ADEM ÇEVİK

Adem Çevik

20 Haziran 1973 tarihinde Zonguldak/ Ereğli'de doğdu. Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden 1994 yılında mezun oldu. Rusya Çilebinski Devlet Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde üç yıl okutmanlık yaptı. Gaziantep'te bir özel eğitim kurumunda çalışmaktadır.

Yayınlanmış eserlerinden bazıları:

Edebiyatçılarımızdan İtiraflar

Jön Türklerden Cumhuriyet'e II. Abdülhamid'de Yanılanlar

Yıldız ve Ateşböcekleri

Sonsuz Ufukların Sultanı

Vatana Adanan Ömür Mehmet Akif

İletişim: aademcevik@hotmail.com

www.edebiyatcilarimiz.com

EDEBİYATIMIZIN KOZMİK ODASI

ADEM ÇEVİK

Copyright © ferfir yayınları 2010
Bu eserin bütün hakları anlaşmalı olarak FERFİR yayınlarına aittir.
İzinsiz tamamı veya bir kısmı hiçbir ortamda kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz. Kaynak göstermek şartıyla eğitim amaçlı alıntı yapılabilir.

kitabın
adı: Edebiyatımızın Kozmik Odası

yazarı: Adem Çevik

yayın yönetmeni: Şeref Yılmaz

editörü: Nilgün Şahin

kapak tasarımı: Ahmet Yolaçan

iç düzeni: Necmi Topal

yayıncılık sertifika numarası: 17463

isbn: 978–605–61183–6–4

yayın numarası: 7

inceleme: 2

baskı:
Erkam Matbaası
İkitelli Organize Sanayi Bölgesi Turgut Özal cad. 117/4
Küçükçekmece/İstanbul
Tel: 0212-671 07 00

FERFİR Eğitim ve Yayıncılık Ltd. Şti.
Alemdar mah. Çatalçeşme sok. No: 29
Üretmen Han K: 1 No: 114 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: (0212) 512 88 77 / 526 04 30
e-posta: info@ferfir.com
www.ferfir.com

İÇİNDEKİLER

Önsöz 9
Yazmasa ölecekti yazdı büyük hikâyeci oldu 13
Yazarlığın iç tüzüğünü yazan romancımız 14
Yaşar Kemal'i fena kazıklayan yazarımız....16
Yahya Kemal'e "mısra hırsızı" diyen çocuk....18
Türkçe hiçbir eser okumayan ünlü romancımız 19
Türkan Hanım'a, âşık senaryo yazarı....20
Türk tarihinde filozof arayan şaşkın türkçü 23
"Trum, trum, trum"la komünist olan yazar....24
Top sesleriyle milli edebiyatçı olan romancımız 25
Secdeye giden hizmetlisine sinir olan ünlü romancımız 27
Satrançta hile yapan şairler üstadı....28
Sadrazam olup şapka giymek isteyen yazar 29
Kendi vefat haberini yayınlayan yazarımız....30
Altındaki yazıdan bazı, cümleler: 32
"Paris cıvıl cıvıl, Moskova cansız" diyen komünist....34
Oğlum Özdemiğ, sen şiiğin canına okuyoğsun 36
Önce tahttan indir sonra gözyaşı dök 37
Orhan Kemal'in âşık olduğu ünlü erkek yazar Vedia....40
Mustafa Kemal'e Latin alfabesini getirme ilhamını veren yazar 41
Mina Urgan'a küfreden mizahçı 42
Mehmet Akif'in Kur'an tercümesi kötü emeller için kullanılacaktı....43

Meclise "Tekke" İnönü'ye "Şeyh" diyen romancı....46
Tibet rahiplerinin duası şiir kitabı ismi olunca....48
Maydanoza âşık şair....50
Marx'ı, Engels'i, değil; Tolstoy'u, Balzac'ı, okuyarak "solcu" oldu....52
Lodos olduğunda yazı yazamayan romancımız....53
Kuran'ın mealini ezbere bilen tanzimatçı....54
Kumar için işinden istifa eden şair....55
Komutana askerlik yaptığı yalanını söyleyen asker kaçağı yazarımız....57
Azar işittikten sonra gerçek yazar olan romancımız....59
Katır gibi yük taşır rıza bek....65
Karısının tembihinden beste yapan yazarımız....66
Karısını evde tutamayınca ölmek isteyen şair....67
Kaderi "beş ocak" olan şair....68
İstiklal Marşı'na alternatif şiir yazan şair....69
İspanya'nın Elhamra Sarayı'nı bir yumurtaya değişmez....71
Tıraş olmadığı için İsmet İnönü'den fırça yedi....72
İsmet İnönü'ye takan şair....74
İlk şiir sergisini açan şair....75
İlk kitabının ismi "sakın bu kitabı okumayın!"....76
İlk cümlesi "çıkar onları domuz!" olan yazarımız....77
Hocası Yahya Kemal'e "yaş tahta" diyen şair....78
Hıristiyan olmaya kalkışan ünlü romancımız....79
Her harfe bir şair yakıştıran şairimiz....80
Hayali kız arkadaşına mektuplar yazan şair....81
"Havuçlu pilav"ıyla evlilik reçetesi dağıtan hikâyeci....82
Hamallara meşrutiyet dersi veren şaşkın....83
Halit Fahri Ozansoy'un bütün şiirlerin ezbere bilen öz türkçeci....84
Bir su kaplumbağası için otuz senedir matem tutan yazar....85
Gülhane Parkı'nı mesken tutan yazar....88

İçindekiler

Farklı farklı kitaplar yazmak suretiyle dinlenen yazar 89
Evli bir kadın için açlık grevi yapan şair 90
Eşinin ölümüne üzülürken bile güzellere bakan şair 91
Esrar denemesi yapan İslamcı şair 92
Eski istibdada hasret olan şair 95
Hayat kadınına yapılan evlenme teklifi 96
En gözde yemeği toprak olan şair 101
"Eğer, ve, lakin, şayet" sözcüklerine düşman olan yazar 102
Edebiyatı şiddet olarak gören yazar 103
Nasıl görülüyor? 104
Dostluk için ev taşıyan adam 105
Dayak yiye yiye büyüyen yazı makinesi 107
Darağacından korkup haksızlıklara susan şair 109
Çolpan İlhan'a bir filmle tutulan çocuk 110
"Dahi"nin noktası için on beş gün yatan hikayecimiz 112
"Trik trak..."la çocukken edebiyat kitaplarına girdi 113
Castro'ya bayılan şair 114
Bulgar kızının Türk milliyetçisi yaptığı yazar 115
En ilginç vasiyeti yazan şair 117
"Ey gafil faniler iman edin Allah'a" diyen komünist şair 118
Ben bu kadar iri ayaklar yetiştiren memlekette yaşayamam 119
Batı'dan eser hırsızlığı yapan arkadaşlarını savunanlar 120
Ayasofya'nın minarelerinin vınladığını duyan ateist 122
Atatürk'e rest çektiği yalanını söyleyen yazar 123
Arkadaşıyla küfrederek barışan romancı 125
Enver Paşa'yla hiç yapılmamış bir mülakat 129
"Aşk? yok, öyle bir şey 131
Kendini "zavallı bir Don Kişot" gören yazar 132
"Kilo, metre" gibi ölçülerden anlamayan yazar 135

Mehmet Akif Mısır'da şapka takmamak için mi kaldı? 136
Meşrutiyet'e hasretken düşman olan yazar 138
Adını değiştirip kimliğini saklayan yazarımız 140
Yetmiş beşinde hayata gözünü yuman büyük şairler 141
Kitaplarının yayımlanması için "sekiz yıl"
bekleyen nobel ödüllü yazarımız 142
Tatar Rukiye, incir Aliye 143
Şiirini Abdülhak Hâmid'inmiş gibi göstermek 144
Yayın hakkı için aldığı yüklü para çekini şiire yatırır 146
Suçlunun çırılçıplak resmine bakarken 147
"Karınca yiyenlerin" sesi 148
Solculuğundan ötürü asılacağın için 149
"Putları yıkıyoruz" kampanyası 151
Ortak roman yazan iki edibimiz 152
"Yuh"u, "yuf" zanneden yazarımız 154
Mevlevilik için 156
Yüz yıl önce bugünü gören şairimiz: Mehmet Akif Ersoy 158
"Ben ne eşeklik ettim de buralara geldim" diyen komünist şair 162
Yeni Zelanda'yı yurt edinmek isteyen maceraperestler 163
Toy kızları elde etmeye çalışan şair 167
Matematikteki elde var biri bir türlü göremeyen talebe 169
Küçüklüğünden beri yalan söyleyen yazar 170
Kendisini "üç"e benzeten şairimiz 173
İstanbul'da şöhret kazanan aktar yazarımız 174
"Roman, hikâye, şiir" sözünden nefret eden yazar 177
Yaptığı işten nefret eden yazar 179
Hayranı olduğu tabiatı tanımayan materyalist şair 181
"Nalına hem mıhına"yı "nalene meyhane" diye okuyan 184
Kaynakça 186

Önsöz

Birçok yazarın denemelerinde ve gazetelerdeki köşelerinde kinayeli bir dille okullardan edebiyat derslerinin kaldırılması gerektiğini söylediği hepimizin malumu. Bunun baş nedeni ise okullarda maalesef edebiyatı sevdirmek şöyle dursun, ondan soğutmak için elden gelen ne varsa yapılmasıdır. Tabii ki hiç kimse öğrencileri edebiyattan soğutmak için bilerek bir şey yapmaz. Ama içi iyi doldurulamamış; sadece şiir, hikâye okutturularak geçiştirilen dersler öğrencileri ister istemez bizim edebiyatımızdan uzaklaştırmaktadır. Öyle ki dünya klasikleri bizim klasiklerimizden iyi bilinmekte, dünya yazarları bizim yazarlarımızdan daha çok sevilir hale gelmektedir. Bu da kendi kültürüne yabancı nesiller yetişmesinin önünü açmaktadır.

Kendi kültürüne yabancı nesiller, edebiyatçıları uzun uzun romanlar, anlaşılmaz şiirler, gereksiz makale ve denemeler yazan kişiler olarak tanımaktadırlar. Hatta çoğu zaman öğretmenlerin verdiği zor edebiyat ödevlerinden sonra: "Keşke şu edebiyatçılar olmasaydı!" demeye kadar varmaktadırlar.

Oysa edebiyatımız ve edebiyatçılarımız belki de dünyanın en renkli edebiyatı ve edebiyatçılarıdır. İnsan, bizim klasiklerimizi okuduğunda: "İyi ki Türkçeyi konuşan ve

anlayan biri olarak dünyaya gelmişim!" demekten kendini alamaz. Bir Yunus Emre'nin, bir Mehmet Akif'in, bir Yahya Kemal'in, bir Cemil Meriç'in, bir Tarık Buğra'nın, bir Necip Fazıl'ın ve burada saymanın çok sayfalar alacağı nice büyük edibin hangi dilde ve edebiyatta karşılığı vardır ki! Bizler, bu eşsiz insanların eserlerinden faydalanmakla; daha da önemlisi bu eserlerden zevk almakla büyük bir bahtiyarlığa ermiş oluyoruz. Bu işin bir yönü. Diğer bir yönü de her biri şaheser kıymetinde eser vermiş bu insanları, hayatlarının da bizlere önemli ipuçları vermeleridir.

Şiirine Tibet rahiplerinin bir duasını başlık olarak seçen şair; hem Kuranı Kerim'i ezbere bilen, hem de her gece bir sürahi şarap içen şair; İstanbul'da yazarlık hayatının ilk günlerinde Gülhane Parkı'nı mesken edinen ünlü romancımız; kendisine hedef olarak İsmet İnönü'yü seçen ünlü şairimiz; "Yazmasam ölecektim!" diyen ünlü hikâyecimiz; hamalların taşıyamadığı yükleri taşıdığı için "Katır gibi yük taşır!" iltifatına mazhar olan şair; "Türkçe hiçbir eser okumadım."diyen ünlü romancımız; Mustafa Kemal'e Latin alfabesini getirme ilhamını veren yazarımız; daha çocukken okul kitaplarında şiiri bulunan şairimiz ve o ünlü şiiri; en sevdiği yemek toprak olan ünlü şairimiz; Atatürk'e şeyh, çevresindekilere mürit yakıştırması yapan yazarımız...

İşte bu kitap, edebiyatımızın olduğu kadar edebiyatçılarımızın da çok orijinal ve renkli olduğunu göstermek amacıyla yola çıkmanın bir ürünüdür. Evet, tüm bu söylediklerimiz bizim edebiyatımızın ve edebiyatçılarımızın renkliliğini, orijinalliğini gözler önüne serecektir. Edebiyatçılarımızı en bilinmeyen yönleriyle yakından

tanıyacak; onların birçok yönüyle içimizden biri, birçok yönüyle de dünyanın en özel insanları olduğunu yakından göreceğiz.

Her şeyimizle olduğu gibi edebiyatımızla da gururlanabileceğimiz günler dileğiyle...

Şubat 2010

Karadeniz / Ereğli

Yazmasa Ölecekti Yazdı Büyük Hikâyeci Oldu

Bazı yazarlar için bir şeyler karalamak hava gibi su gibi hayati bir ihtiyaçtır. Bizler nasıl havasız, susuz yaşayamazsak yazarların çoğu da kalemsiz, mürekkepsiz yaşayamaz. Kimi Attila İlhan gibi eşinden boşanır yazma sevdası yüzünden, kimi hapishaneyi kendine mesken eyler; ama yazmaktan bir türlü vazgeçemez.

İşte yazma sevdalılarının başında gelenlerden biri de Sait Faik'tir. O, babasının üç beş kuruş kazanıp hayatını idame ettirmesi için kendisine İstanbul Balıkpazarı'nda açtığı küçük bir zahire mağazasını içindeki malları zararına satarak birkaç ay içinde batırarak asıl vatanı olan sokaklara, özellikle de Cadde? i Kebir dediği İstiklal Caddesi'ne kendini zor atar. Sait Faik parasız, evsiz, ekmeksiz yaşar; ama kalemsiz, kağıtsız yaşayamaz. Bu ihtiyacı bu dünyaya veda edeceği ana kadar devam eder. Hatta bir ara yaş kemale erdiği için yazmamaya karar verir. Bir anlık, yazmanın bir hırstan başka bir şey olmadığını düşünür. Namuslu insanlar arasında sakin ölümü beklemeye; hırstan, hiddetten uzak durmaya karar verir. Ama bu kararından çok kısa sürede cayar. Kendisi için hava, su kadar ihtiyaç olan yazma işinden vazgeçemez. Hemen tütüncüye koşar, kağıt kalem alır, cebinden çakısını çıkarır, kalemini yontar. Sonra ne mi yapar? Alır kalemi tutup öper. Ve: "Yazmasam ölecektim!" der. İyi ki yazmışsın Sait Faik, iyi ki yazmışsın.

Yazarlığın İç Tüzüğünü Yazan Romancımız

Her yazarın kendine göre kuralları vardır. Kimi odanın sıcaklığını ayarlamadan yazamaz, kimi yanında kahvesi olmadan, kimi de İstanbul manzarasını Heybeliada'dan seyretmeden. Her yazarın bir yoğurt yiyişi var kısacası. Ama yazı işini ciddiye alıp da kendisine kanunlar koyan pek yazarımız yoktur sanırım. İşte Tarık Buğra, sekiz maddelik kanunnamesiyle kendini yola getirmeye, kendine zorla yazı yazdırmaya uğraşan bir yazar. Öyle olmasaydı Osmancık, Küçük Ağa, Gençliğim Eyvah gibi şaheserleri nasıl yazabilirdi ki! İşte Tarık Buğra'nın sekiz maddelik iç tüzüğü:

Madde bir: Yazmaya başlamadan önce yazamıyorum.

Madde iki: Başkalarını hor görmek, kötülemek sana zırnık kazandıramaz. Olsa olsa zamanını çürütür.

Madde üç: Zamanın sana çalışması için bir şeyler yapman veya yapmaya başlaman şarttır.

Madde dört: Başarın ancak yaptıklarına göre ve o kı ratta olacaktır.

Madde beş: El elden üstündür: Senden iyileri, senden üstünleri dâima çıkacak, senin yaptıklarını geliştiren, mükemmele ulaştıran dâima bulunacaktır.

Madde altı: Devekuşuna dönmen işe yaramaz, inkârın, sırt çevirişin metelik etmez. Yapan yapmıştır, kimsenin başarısını elinden alamazsın.

Madde yedi: Sen kendi en güzelini, kendi en başarılını ara. Onu da kimse senin elinden alamaz.

Madde sekiz: Senin tek engelin kendinsin: Kendi ukalâlıkların, kendi kıskançlıkların ve tembelliğindir. Anladın mı dangalak?

Yaşar Kemal'i Fena Kazıklayan Yazarımız

Eğer bir yazarsanız ve mesleğinizde yükselmek istiyorsanız başkalarından farklı işler yapıp kendinizi göstermek zorundasınızdır. Hele de bir gazetede röportaj yapmakla görevlendirilmişseniz aynı işe talip diğer gazete yazarlarını kesinlikle atlatmanız gerekir. Bu, sizin en yakın dostunuz olsa bile. İşte bunun en güzel örneği Fikret Otyam'la Yaşar Kemal arasından yaşanmıştır. Her iki yazar da kendilerine verilen röportaj yapma görevini yerine getirmek için gittikleri Diyarbakır'da birbirleriyle kıyasıya çekişirler. Yaşar Kemal ava giderken avlanır ve Fikret Otyam'dan iyi bir kazık yer. Bu işten Fikret Otyam'ın ne kadar zevk aldığı yazısından bugün bile çok açık anlaşılır. Otyam, "Kürt" dediği Yaşar Kemal'in durumunu anlatırken keyiften dört köşe olur:

"Meserret Kahvesi'nin camı tıkırdıyordu.. Orhan Kemal kalkmış, el ediyor gülerek.. Koştum, sarıl dık.. Sabah kahvelerini, Bafra'ları yaktık..

– Yeğenim, aman ha, Kürd'e görünme, öldüre cek seni!.

Katılıyor gülmekten..

Meserret yükünü almış.. Tüm müdavim dostlar orada..

– Ne yapmışım ki Kürde?

– Ulan daha ne yapacaksın serseri? Seninki, se ni Diyarbakır'da ekmiş, atlamış uçağa ver elini İstanbul.. Gitmiş

Doğan Nadi'ye, demiş vaziyet böyle böyle.. Dünya'dan Otyam'a rastladım Diyarbakır'da.. Bana verdiğiniz makine bozukmuş.. Bir güzel resimlerimi çekti, filmleri aldım elinden. Sonra dedim ki, gardaş Van'a gidek, yazıları orada yazak, sonra beraber dönek.. Razı oldu, ertesi günü pır İstanbul! Doğan Bey katılmış gülmekten.. Açmış telefonu Bedii Faik'e, senin budala böyle böyle yapmış, biz yazılara yarın başlıyoruz.. Basmış kahkahayı.. Bedii deli olmuş, atın iti demiş, gelir gelmez atın.. Derken yeğenim seninki filmleri Selahattin Giz'e vermiş.. Selahattin karanlık odaya girmiş yıkamış birini, bakmış bomboş, bembeyaz bir film.. Yaşar deli olmuş, filmimi bozdun diye.. Doğan bey kudurmuş, Selahattin kızmış, ben film yıkamayı bilmez miyim diye? Neyse yeğenim, ikinci film de bomboş çıkınca, Doğan bey açmış telefonu Bedii'ye, demiş, seninki bizimkine oyun etmiş, çekiyor gibi yapmış, çekmemiş, kutlarım Bedii!. Bu sefer Bedii başlamış Doğan Bey'e takılmaya.. Anladın mı şimdi Yaşar'a görünme dediğimi?

Anlamaya gerek yoktu, Yaşar'a inanmamış, çekiyor gibi yapmış, çekmemiştim!. Saçını sakalını kestirmiş, sandığını neyini sattırmış, bir güzel karnımı doyurtmuş ve boş filmleri sunmuştum bir güzel!.

Olanları Orhan Kemal'e anlatırken gözlerinden yaşlar akıyor:

– Vay garibim, vay Kürdüm vay! diye uğunuyordu iskemlede!.

Bir ihaneti sezmiş ve sevdiğim bir arkadaşıma ihanet etmiştim.. Sanırım bu ilk ve son ihanetim oldu meslektaşlarıma.[1]

1 Fikret Otyam, Arkadaşım Orhan Kemal ve Mektupları, E Yayınları, İstanbul, 1975

Yahya Kemal'e "Mısra Hırsızı" Diyen Çocuk

Bir gün, daha önceleri de sık sık yaptığı gibi Yahya Kemal onlara yemeğe gelir. Yahya Kemal bilindiği gibi sohbetlerini ve nasihatlerini dinletmesini, şiirlerini okumasını çok seven biridir. Yeni yazdığı bir şiiri sofrada okur. "İlaheleri tunç, kahramanı mermerden" diye başlar. O sıralar on iki yaşında olan küçük Mina, akıllara sığmaz bir ukalâlıkla lâfa karışır ve okunan şiirin Jose-Maria de Hâredia'dan alındığını söyler. Şiirin aslında, ilahelerin tunçtan değil mermerden, kahramanların da mermerden değil tunçtan şeklinde olduğunu söyler. Yahya Kemal hafif bozulur gibi olur. Tabii çok bilmiş Mina Hanım da annesi tarafından sofradan kovulur. O, kalkıp kapıya doğru giderken, Yahya Kemal'i pek sevmediğinden olacak, çok keyiflenen Falih Rıfkı, "Minacığım, neydi o mısra, bir daha söyle" diye imalı imalı Yahya Kemal'e bakar.

Yahya Kemal'le böyle cedelleşen Mina Urgan'da birilerine sataşmak zamanla bir huy halini alır. Nitekim bunlardan birini İngiliz polisi üzerinde denemeye kalkışmış ve epey de mahcup olmuştur.

Türkçe Hiçbir Eser Okumayan Ünlü Romancımız

Edebiyatımızın en önemli yazarlarından olan Hüseyin Rahmi, kendisiyle yapılan bir edebi mülakatta Türkçe hiçbir eser okumadığını itiraf eder.

Türk edebiyatına unutulmaz, klasikleşmiş eserler bırakan Hüseyin Rahmi yazı yazarken oldukça titiz ve seçici olur. Heybeliada'daki evinin üst katını, İstanbul'u mükemmel bir manzara şeklinde gören kütüphane şekline getirdiği bölümü kullanır. Kullanır; ama alt kattan ufacık bir ses gelmesi bile ona yazısını bıraktırıp kızmasına neden olabilir. Hatta o, odada çalışırken sofadaki saatin bile çalışması yasaktır. Herhalde bu yönüyle en bedbaht saatlerdendir kendisi.

Türkan Hanım'a, Âşık Senaryo Yazarı

"Hüsn olur kim seyr ederken ihtiyar elden gider" mısrasını zannederim bilmeyenimiz yoktur. İşte "hüsn"e, güzelliğe karşı duyarsız kalamayanlardan biri de yazarlarımızdan Selim İleri'dir. Hele bu güzellik Türkan Şoray'a aitse insanda ihtiyar namına bir şey bırakmaz. Nitekim Selim İleri'de de bu olur. Kendisi anlatsın:

"Hem sinemanın görsellik payının çalınışına üzülüyorum, hem de Türkan Hanım üzülüyor diye. Çünkü Türkan Şoray'a âşık olmuştum. Senaryo çalışması dolayısıyla onu sık sık görmüştüm, gözlerindeki alevden kurtulamıyordum. Her saniye onu düşünüyor, onun bu filmde mutlu olmasını istiyordum.

Aşktan her zaman kaçmaya çalıştım. Aşk böyle bir şey: artık yalnızca başkası için yaşıyorsunuz, başka her şey kayboluyor, dünya kayboluyor.

Bir gün Türkan Hanım'a, sanki senaryonun bir diyalogu için gerekliymiş gibi, "Sizce aşk nedir?" diye sormuştum. Dalmıştı. Onun uzun süren dalıp gidişleri olur. Neden sonra, "İnsanın sevdiği kişinin elini tutarak sonbahar yapraklı bir ormanda yürümesidir..." demişti. Benim on dokuzuncu yüzyıldan kalma romantizmime, romansıma o kadar yakındı ki! Şimdi hep düşümde, Türkan Hanım'la iki yanı ağaçlıklı bir yolda yürüyorduk.

Yağmurdan sonraydı, yapraklar sarıydı, hiç konuşmuyorduk...

Sonbahar hayallerinin ortasındayken, o günü nasıl unuturum! Pera Palas'ta senaryonun son sahnesi çekiliyor, ama filmin çekimi açısından başlangıçtayız. Feyzi, İstanbul'daki son sahneleri bir an önce çekmek istiyordu. Evet, o gün, hemen hemen bütün hayatım boyunca olduğu gibi, tek taraflı aşklarım konusunda acı gerçeklikle yüz yüze gelme günümmüş.

Pera Palas gazeteci doluydu. Ben, bir köşede, tek başıma oturuyordum. Türkan Hanım yanıma geldi. Son sahne için Yıldırım Mayruk çok hoş, lacivert kadife bir tuvalet dikmişti. Onu giymiş. Saçları ortadan ayrık topuz. Gülümsüyor. Her zamanki hüznü yok sanki. Biraz yadırgamıştım. Ama gülümsemesi, mutlu olması beni de mutlu kılıyordu...

"Selim Bey," dedi, "gazeteciler Cihan Ünal'la birlikte fotoğrafımızı çekmek istiyorlar." Sesi heyecanlıydı. Ama ben bir türlü algılayamıyordum. "Filmin tanıtımı için çekecekler, istemiyor musunuz?" dedim. Gözlerinde belli belirsiz bir ışıltı yandı söndü; "Sonra 'Birbirlerine aşık oldular' diye yazacaklar," dedi. Komik bir şekilde ayağa fırladım, "Hemen müdahale edeyim." dedim. Ne sıfatla yapacaksam, gazetecilerin fotoğraf çekmesini durduracaktım.

Ama Türkan Hanım telaşla engel oldu: "Hayır, siz sakın karışmayın!"

Aşıksanız, aşık olduğunuz kişinin en ufak bir serzenişi, uyarısı, sizi ikinci plana iten bir sözü hep yıkıcıdır. Aşkı paylaşılmış sanırsınız, hayalinizde öyle sanırsınız. Öyle hissede ede de, aşkınızın tutsağı olursunuz. Birden

bir söz, ses tonu, bir bakış size tokat gibi çarpar. Kalakalmıştım.

Kalakalmıştım ve Türkan Hanım hala gülümsüyordu. Gülümsemesine şaşıyordum. Bir türlü anlayamıyordum…"[2]

2 Selim İleri, Anılar Issız ve Yağmurlu, Doğan Kitap, İstanbul, 2000

Türk Tarihinde Filozof Arayan Şaşkın Türkçü

Yahya Kemal, bir gün Ziya Gökalp'i düşünceli bulunca sebebini sorar. Aldığı cevap şöyledir:

"Tarihi araştırıyorum. Bizim büyük hükümdarlar, şairler, mimarlarımız var. Fakat tarihimizde büyük bir feylesof bulamıyorum. Aramaya devam ediyorum. Onu da bulacağım." Bunun üzerine Yahya Kemal:

"Boşuna aramayınız Ziya Bey, biz fatih bir milletiz. Felsefe yapmamışız; ama fetih yapmışız. Eğer fetih yapacağımız yerde felsefe yapsaydık şimdi hala Sibirya'daydık!" cevabını verir.

Yahya Kemal, onun için: "Sokrat'ın usulü sormakmış, Ziya Bey'in bilakis sormaksızın söylemektir." der.

Hoş, bu söz Yahya Kemal için de gayet rahatlıkla söylenebilir; ama...

"Trum, Trum, Trum"la Komünist Olan Yazar

Birçok yazardan dinlediğimiz komünistlik veya Marksistlik macerasının bir benzerini de Kemal Tahir anlatır. Komünistlikten on altı yıl ceza giydiği zaman bile Marksizm'i doğru dürüst bilmemektedir ünlü romancımız. Ne öğrendiyse kitaplardan değil de mahpus damında arkadaşlarından öğrenmiştir. Onun o zamanki komünistliği yine kendi tabiriyle bildiğimiz Nazım Hikmet komünistliğidir. Nasıl mı?

"... Trum, trum, trum
tram tiki tak
makinalaşmak
istiyorum!"
Bunu ezberlediniz mi buyurun yoldaşlığa."

Komünistliğinin ne kadar sığ olduğunu itiraftan çekinmeyen Kemal Tahir, şairliği konusunda da acımasızdır.

Şiirleri yazar; ama Nazım Hikmet'in yazdıklarını gördüğünde şiir namı altında yazı yazmaktan utanır. Kim bilir belki de Kemal Tahir'i hikâye ve roman yazmaya iten Nazım Hikmet kadar biraz da bu utancı olmuştur.

Top Sesleriyle Milli Edebiyatçı Olan Romancımız

Cumhuriyet döneminin en ünlü romancılarından olan Yakup Kadri, en fazla Kiralık Konak adlı romanını sever. Teknik açısından da en az kusurlu eseri olarak sayar onu.

Fecr-i Ati'nin kurucuları arasında bulunan; hatta onun bayraktarlığını yapan Yakup Kadri uzun süre ve ısrarla savunduğu "Sanat şahsi ve muhteremdir!" sloganını bir sabah İstanbul etrafında patlayan top seslerinden sonra bırakmak zorunda kalır. Bakın devamında ne olur:

"Sanat şahsi ve muhteremdir" mi?

... Bir küçük odada toplandık. Cemiyetin ismi ne olacaktı? Üstatlardan biri:

– Fecr-i Âti, dedi.

– Ya gayesi?

Uzun müzakereler, münakaşalar. (...) Nihayet şöyle bir formül, bir düstur çıktı:

"Sanat şahsi ve muhteremdir."

Sanat şahsi ve muhteremdir! Bu cümleyi, içimden, bir dua ezberler gibi, yüz defa tekrar ederek evimize döndüm. Sanat şahsi ve muhteremdir! Ve kader istedi ki, Fecr-i Ati'nin daha ilk adımında bu büyük, bu mübarek davayı birtakım gafillere karşı ben müdafaa edeyim.

Bir kere mi? Hayır, yıllarca. Ve bu akidelerin neşri için okumadığım kitap, başvurmadığım âlim kalmadı. (...) 'Sanat şahsi ve muhteremdir.' bayrağı elde, yıllarca, iniş, yokuş yürümediğim yer, çatmadığım adam kalmadı. (...)

Bu coşkunluğum, sanat perisi yolunda bu serdengeçtiliğim, ilk milli felâketimiz olan Balkan Harbi'ne kadar, bütün ateşiyle devam etti. Fakat ne vakit ki Çatalca önüne dayanan düşman toplarının sesini tâ yatağımın içinden işitmeğe başladım, hisseder gibi oldum ki, hayatta benim yaptığım mücadeleden daha mühimleri vardır.

Balkan Harbi'ni daha bir sürü milli felâketler takip etti. Ben gene "Sanat şahsi ve muhteremdir." diyordum. Fakat onun yanıbaşında, hiç değilse onun kadar "şahsi" ve "muhterem" şeyler olabileceğini düşünmeğe başlamıştım. Nihayet 1914 -1818 geldi. Garp imperialisma'sının kandan ve yağmadan gözü dönmüş kurt sürüleri, bütün vahşetiyle bizim zavallı ağıllarımızın üstüne de saldırdı ve ortada, ne edebî cemiyetlerden, ne mukaddes sanat dâvalarından eser kaldı. O zaman, artık, bütün acı sarâhatiyle anladım ki, istiklâli uğrunda o derece ter döktüğüm sanat, evvelâ, bir cemiyetin, bir milletin malıdır. Sonra da nihayet bir devrin ifadesidir. Bunlardan tecrid edilmiş bir sanatın ne mânası, ne kıymeti vardır. Müstakil sanat müstakil vatanda olabilir.

Secdeye Giden Hizmetlisine Sinir Olan Ünlü Romancımız

Batılı bir tarzda yetiştirilmesinden midir nedir Orhan Pamuk, bizim milli değerlerimize biraz yabancı kalmıştır. O kadar ki evlerinde namaz kılan yaşlı hizmetçiyi birkaç kere dikkatle seyreder ve bir tedirginliğe kapılır küçüklüğünde. Hizmetçileri Esma Hanım'ın ağır ağır eğilip kalkışı, alnını secdeye getirişi, eğilip kalkarken yaptığı hareketin birden yavaşlaması ona yalvarma, kendi sınırlılığını bilme jestleri gibi gözükür, nedenini tam çıkaramadığı bir öfkeyle huzursuzluk verir, onu sinirlendirir. Bu sinirle gözü pencerenin camında ağır ağır ilerleyen bir sineğe takılır. Sinek sırtüstü düşüp doğrulmak isterken telaşla; çırpınan yarı saydam kanatlarının vızıltısı Esma Hanım'ın dua fısıltısına karışınca bu sinir bozucu oyunu bozmak ister, kadının başörtüsünü çeker alır. Acaba çekip aldığı Esma Hanım'ın başörtüsü müdür; yoksa doğuya ait her şey mi, bilinmez...

Satrançta Hile Yapan Şairler Üstadı

Necip Fazıl'a: "Tazimatı yaşayan benim de manasını senden öğreniyorum!" diyen Şair-i Azam Abdülhak Hamit, satranç oynarken de tam bir Tanzimatçı taktiğiyle yapar bu işi. Yani ne tarafa çeksen oraya gidecek şekilde. Nasıl mı?

Şairimiz, önemli bir taşını yalandan titrettiği eliyle dört karenin tam merkez kısmına koyar. Böylece o taşın hangi karede olduğunu belli etmez, karşıdakinin oyununa göre hangi hamle işine gelirse onu yapar. Tabii kimse bu ihtiyar güngörmüş kişiye taşın esas yerini hatırlatma cesaretinde bulunamaz.

Sadrazam Olup Şapka Giymek İsteyen Yazar

Latin alfabesini kafasına takan Hüseyin Cahit'in bir başka takıntısı da bir herkesten önce şapka giyebilmektir. Nitekim o kendisine sadrazam olup işleri düzeltmesini söyleyen birine: "Sadrazamlık alayında başıma silindir şapka giyerek Babıali'ye gelemeyeceksem, inanın ki sadrazam olmak istemem." diyecek kadar fanatiğidir şapkanın zamanında.

Bu kadar şapka sevdalısı olan Hüseyin Cahit, önce bir Avusturya gezisinde kasket giyerek fırınları yağmalayan kalabalığa karışır. Sonra eşiyle birlikte Avrupa'da kasketli ve modern bir kıyafetle dolaşıp orada giydikleri şapkaları trenin penceresinden Bulgaristan topraklarına atar. Daha sonra da İttihat ve Terakki'nin yeni programı hazırlanırken vicdan özgürlüğünü savunup da şapkaya karşı çıkan Ziya Gökalp ve arkadaşlarıyla tartışır.

Bu kadar isteklisi olduğu şapkanın Mustafa Kemal tarafından giyildiğini Çorum'da sürgündeyken öğrenir Hüseyin Cahit. Daha şapka kanunu çıkmadan hemen İstanbul'dan getirttiği şapkaları giymeye başlar. Bu şapkalarla şehirde dolaşır ve oradaki bir gazetede de şapkanın nasıl kullanılacağına dair bir makale yazar.

Kendi Vefat Haberini Yayınlayan Yazarımız

Refik Halit Karay, sıkıntılı, zor günlerin birbirini takip ettiği bir hayat yaşamasına rağmen muzipliğini hiç yitirmemiş ender yazarlarımızdandır. O, hayatla, insanlarla dalga geçmesini çok seven bir kişiliğe sahiptir. Hatta bu dalga geçme meselesini biraz abartır ve gazetedeki bir habere kızarak kendisinin ölüm haberini yazıp daha dimdik ayaktayken bir gazeteye gönderir. Bütün herkes kendisinin öldüğünü zanneder; ancak o capcanlıdır ve kendisi hakkında yalan haberler yazanlardan intikam almanın hazzını yaşar. Kendi kaleminden dinleyelim:

"Suriye ye Lübnan'da iken memleketin gazeteleri benimle uzun süre çok meşgul olmuşlardı. Çoğu uydurma haberlerdi... O haberleri çok defa, hudut boylarındaki şehir ve kasabalardan çeşitli sebeplerle Halep'e gelip giden vatandaşlarım yayarlardı, gazetelere de bunların ağzından aksederdi. Kızar mıydım? Eh, bazen... Fakat unutulmadığıma da memnun olurdum.

Çıkarılan haberlerden bir tanesi öbürleriyle kıyaslanamayacak bir tesir yapmıştı. Ölüm haberim, işte size şimdi bu işin eski tabiriyle "ledünniyat"ını yani içyüzünü anlatacağım. Mühim olanı şudur ki, o haberi başkası değil ben yaymıştım. Bıkıp da "İllallah'" dediğim bir gün, daha doğrusu bir gece..arkadaşlarla otururken....

Bunlardan biri yan cebinden bir "Cumhuriyet" gazetesi çıkardı:

– Bak, dedi, senin ağır hasta olduğuna dair şurada bir telgraf haberi var, Adana'dan çekilmiş... O haber galiba hastalanıp ölüm arifesinde bulunduğumu müjdeler gibi bir tesir yaptığından canımı sıktı.

– Şu, gazeteye sert, hatta kaba bir cevap vereyim, dedim, hemen kağıt istedim, yazdım da... fakat beğenmedim, çirkin bir şeydi; telgrafhaneye gönderdiğim halde geri getirttim ve işte o zaman nedense aklıma bir muziplik geldi ve münasebetsiz bir ilham ile yazdığım haber şu idi:

"Refik Halid iltihab-ı sehayadan vefat etti."

Bir de imza lazımdı, bir isim. Halep'e sığınmış eski bir maarif müdürümüz vardı, çıkardığımız gazeteye de yazılar yazar, çeşitli yardımlarda bulunurdu; kendi halinde, aza kani, az konuşur, az görünür, kısaca bütün vasıfları "az" bir ahbap. Yine neden, nasıl bir "tedâi" ile onun adı zihnimden geçti? Bilmiyorum; hemen yazdım.

Telgraf gitti. Ama biz diyorduk ki, gazete bu faka basmaz, tahrir heyeti telgrafı kâğıt sepetine atar. Atmasa, gazetesine koysa da haber fazla bir tesir yapmaz. Az sonra başka sohbetlere dalmış, yaptığımız azizliği unutmuş, bir eğlenceye gitmiştik. Bir gün sonrası için sırf gezinti olsun diye İskenderun seferi kararlaştırmıştık.

Nitekim o yolculukta Kırıkhan'a varmıştık; elimize bir "Cumhuriyet" tutuşturdular ve bana:

– Öbür dünyada ne var, ne yok? Pek çabuk döndünüz! demeyi de unutmadılar. Hepimiz gülerek, okumamız bittikten sonra içim tuhaflaşmış bir halde gazetenin birinci sayfasında, resmimin yanına dizilmiş haberi okuduk:

"Halep muhabir-i mahsusamızdan Refik Halid iltihab-ı sahayadan vefat etti."

Altındaki Yazıdan Bazı, Cümleler:

"Türk edebiyatında çok kıymetli ve yüksek bir mevki sahibi olan genç naşirin vefatından, yine edebiyatımız namına, derin bir teessür duyduk. Türk lisan ve edebiyatının tekâmülünde başlı başına bir çığır açan ve üstat Ziya Gökalp'in tabirince yegâne Türkçe yazan bu muharrir Türk millî edebiyatının temellerini kurmaya çalıştı... "

Malûm ya, o devirde, 1924 senesindeyiz, gazeteler Arap harfleriyle dizilirdi ve gazete "iltihab-ı seha'ya"daki "seh"yı yazarken bir hata yapmış, "ha" harfi yerine "he" kullanmıştı. Benim gözüme ilk ilişen bu oldu, eski Türkçeyi o kadar iyi bilirdim. Ölüme sebep olarak gösterdiğim hastalığın Frenkçesi "menenjit" idi, zamanın tıp lisanıyla yazmayı daha inandırıcı bulmuştum.

Biz İskenderun'da iken, öbür gazeteler ve mecmualar da bir aklıma geldi. Hep -artık öldüğüme inandıklarının da rolü var- hakkımda medh-ü sena, elem ve keder. Bir an evvel hayat haberimi vermeliyim ki, ailem -insafsızlık, hatta taş yüreklilik-etmiştim- üzüntüden kurtulsun.

Bir telgraf daha gönderdim, ama "Tabib-i hususi Dr. Sadullah Sami" imzasıyla ve İstanbul "Matbuat Cemiyeti" ne... (O doktor bey gerçekten benimle beraberdi.) Bu da alaylı idi; hararet 37, nabzımın 80 olduğunu kaydettikten sonra "beray-ı tebdil-i heva" İskenderun'da

bulunduğumuzu bildiriyordu. Sanki hastalığı atlatmış, nekahet devrini deniz kıyısında geçirmeye gelmiştim, günlük güneşlik bir sahil şehrinde.

Bu soğuk oyunların tarihi 1924 olduğuna ve şimdi benim şunları 1964 yılına girmemizin arifesinde yazdığıma göre uydurma vefatımdan beri tam 40 yıl daha yaşamışım, demek. Hamd olsun 40 yılı, hiç de fena geçirmedim."[3]

3 Refik Halid Karay, Bir Ömür Boyunca, İletişim Yayınları, İstanbul, 1990, Sayfa: 235-236-237

“Paris Cıvıl Cıvıl, Moskova Cansız” diyen Komünist

Moskova’ya kaçtıktan sonra Sovyet devletinin kendisine sağladığı imkanlarla sık sık yurtdışına çıkar Nazım Hikmet. Gittiği yerler genellikle Avrupa’nın büyük şehirleridir. Oralardaki modern hayatı görünce de içten içe kendisini yiyip durur. Çünkü öyle modern olması gereken davasını savunduğu Moskova’nın olması gerekirdi. Komünizm’le hiç alakası olmayan yerlerde komünistlerin hayallerindeki sistemin kurulup tıkır tıkır işlediğini gören Nazım, Sovyetlerde bunları anlatmaz. Bunu vatanına ihanet olarak görür.Bir gün kendilerinin de öyle olacakları hayalleriyle avutur kendini.

Bu gezilerden birinde Paris’ten döndükten sonra kendisini tutamaz ve gerçekleri Zekeriya Sertel’e anlatmak ihtiyacı duyar:

“Paris, Nâzım Hikmet'in üstünde büyük etki yapmış, ruhunda derin izler bırakmıştı, ister istemez Paris'te gördüklerini Moskova'dakilerle karşılaştırıyor ve bu karşılaştırma hep Moskova’nın aleyhine çıkıyordu.

"Bilmem neden," diyordu, "burada hayat durgun ve hareketsiz, insanlar neşesiz ve cansız. Oysa Paris cıvıl cıvıl, insanlar mutlu ve neşeli. Sevda sokaklara dökülmüş.

Gençler gece gündüz demeden her yerde, sokakta, parkta, sinemada, kahvehanede, her yerde sarmaş dolaş... Paris bir sevda şehri olmuş. Geceleri Moskova kapkaranlık. Oysa Paris şakır şakır ışıkla yıkanıyor. Sokaklarından, mağaza vitrinlerinden ışık yağıyor. Ya o bolluk? Mağazalar giyecek ve yiyecekle tıklım tıklım. Yıllardır görmeye alıştığımız kuyruktan eser yok."

Neden bu böyleydi, neden burada insanlar mutlu ve canlıydı, neden burada insanlar yaşamasını biliyorlardı ve neden Moskova'da hayat böyle durgundu ve kuyruktan geçilmiyordu?

Nâzım, Paris'ten, kafasında bu ve buna benzer çeşitli sorularla ayrılmıştı.”

Oğlum Özdemiğ, Sen Şiiğin Canına Okuyoğsun

En mükemmel insanların bile bizlere garip gelen, çocukça davranışları veya alışkanlıklarının olduğuna hepimiz şahit olmuşuzdur. Bir de işin içine telaffuz yanlışları girdiğinde ise kendimizi ister istemez gülmekten alıkoyamayız. İşte bu insanlardan biri de şiir alanında üstatlığını çoktan ispatlamış Özdemir Asaf'tır. O, çevremizde gördüğümüz ve aslında bir eksiklikten çok renklilik göstergesi olan "r" harfini söyleyeme özürlü(!)dür. Bundan dolayı da başına hoş maceralar gelir. Bir tanesini kendisinden dinleyelim:

"Lisede edebiyat hocamız İsmail Habib Sevük'tü , "sınıfta heğkese şiiğ okutuğ, sığa bana gelince, atlayıp yanımdakine geçeğdi. Biğ-iki, bu hep böyle süğegidiyoğ. Biğ gün değste pağmak kaldığdım ve, 'Hocam,' dedim, 'sınıfta heğkese şiiğ okutuyoğsunuz. Bana okutmuyoğsunuz. Niçin okutmuyoğsunuz?' İsmail Habib Hoca, bu soğuma şu cevabı veğdi: 'Oğlum Özdemiğ, sen şiiğ okumuyoğsun. Şiiğin canına okuyoğsun...'

Önce Tahttan İndir Sonra Gözyaşı Dök

Devrinde çok eleştirilmiş, en büyük istibdatçı sayılmış, "Lö Sultan Ruj, Kızıl Sultan" yaftasıyla karalanmış II. Abdülhamit kadar bir başka hükümdar olmasa gerek. Ve yine kendisini eleştirenlerin pişmanlık dolu itirafları da ciltler tutacak bir hükümdar da olmasa gerek. Evet, zamanında II. Abdülhamit'i eleştirenler İttihat ve Terakki'nin ondan daha zalim çıktığını görünce pişmanlıklarını itiraf etmek zorunda kalırlar. Zira bu manevi günahın altında ezilmekten harap olmuşlardır. Bunlar arasında Hüseyin Cahit Yalçın'ı, Refik Halid Karay'ı, hatta Tevfik Fikret'i hemen rahatlıkla sayabiliriz. İşte bunlar arasında olup da pişmanlığını mısralarla ifade eden bir kişi daha vardır. O da Rıza Tevfik Bölükbaşı. Onun, "Nerdesin!" diye başlayan şiirini okuyup da hala II. Abdülhamid'e vatan düşmanlığını yakıştıranların kafasını iki eli arasına alıp düşünmesi yerinde bir hareket olur herhalde.İşte Rıza Tevfik'in pişmanlık dolu şiiri:

Nerdesin, şevketli Sultan Hamid Han
Feryadım varır mı barigahına
Ölüm uykusundan bir lahza uyan,
Şu nankör milletin bak günahına!

Tarihler ismini andığı zaman
Sana hak verecek, hey koca Sultan;
Bizdik utanmadan iftira atan,
Asrın en siyasî Padişahına!

Divane sen değil, meğer bizmişiz
Bir çürük ipliğe hülya dizmişiz!
Sade deli değil edepsizmişiz!
Tükürdük atalar kabrigahına!

Sonra cinsi bozuk ahlakı fena,
Bir sürü türedi, girdi meydana.
Nerden çıktı bunca veled-i zina?
Yuh olsun bunların ham ervahına!

Bunlar halkı didik didik ettiler,
Katliama kadar sürüp gittiler.
Saçak öpmeyenler secde ettiler.
..... pis külahına.

Bugün varsa yoksa .....
Şöhretine herkes fuzulî dellal,
Alemi manada bak da ibret al
Uğursuz talihin şu kemrahına

Haddi yok, açlıkla derde girenin
Sehpayı kazaya boyun verenin.
Lanet ile anılan' cebabirenin
Bu, rahmet okuttu en küstahına.

Milliyet davası fıska büründü,
Rıdayı diyanet yerde süründü;
Türkün ruhu zorla asi göründü,
Hem Peygamberine hem Allah'ına.[4]

4 Necip Fazıl Kısakürek, Babıâli, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1985

Orhan Kemal'in Âşık Olduğu Ünlü Erkek Yazar Vedia

Yazarların kullandığı müstear isimler bazen başlarına iş açarken bazen de gelecek nesillere kalan güzel anılara imkan hazırlar. Kim bilir ne kadar ilginç anı vardır bunlara ait. Ama biz anlatılanları aktarabiliyoruz sadece. İşte bunlardan biri de Orhan Kemal'in başından geçmiştir. Orhan Kemal, gazete ve dergilere Reşat Kemali imzasıyla yazılar gönderir. Hatırı sayılır da bir yazardır daha o yıllarında. Aziz Nesin de daha henüz adını duyurup ünlenmemişken Yedigün dergisinde Vedia Nesin imzasıyla şiirler yazar. Orhan Kemal, bıçkın bir delikanlı olduğu için güzel şiirler yazan bu Vedia Hanım'a biraz yaklaşabilmek amacıyla aşk mektupları yazar. Tabii terbiyeli aile kızı olan Vedia Nesin(!) mektuplara cevap vermez. Yıllar sonra Vedia'nın Aziz olduğunu öğrenir Orhan Kemal. Mektuplarına karşılık alamadığına da sevinmiş olmalıdır.

Mustafa Kemal'e Latin Alfabesini Getirme İlhamını Veren Yazar

Daha Latin alfabesinin tartışılmasına başlanmamışken bile bu alfabeyi şiddetle isteyen kişidir Hüseyin Cahit. Birinci Dünya Savaşı'nın son yılındaki kabine bunalımında Latin harflerinin kabulü şartıyla Maarif Bakanlığı'nı kabule yanaşır. Hatta Mustafa Kemal'e Latin alfabesini getirme ilhamını veren de kendisi olmuştur. Nitekim Mustafa Kemal'in İstanbul gazetecileriyle bir görüşmesinde bunu dile getiriverir kendisi. Mustafa Kemal ise ortamın daha hazır olmamasından dolayı o anda bu fikre hemen "evet" demez. Ama içten içe de "Olabilir." der.

Mina Urgan'a Küfreden Mizahçı

Kendi deyimiyle ömrü boyunca burjuvalara atıp tutan, onları yerin dibine batıran biridir Mina Urgan. Ne var ki, burjuva bir aileden gelmektedir ve bunun yararlarını da yadsımaz. Çünkü aldığı eğitim de burjuva kökenlerinin sayesindedir, oturmuş olduğu Mühürdar'daki deniz manzaralı daire de. Bakın bu daire Mina Urgan'la Aziz Nesin arasında ne gibi bir münasebete yol açmıştır. Vaktiyle bu daire Mina Urgan'a verilmek üzere tamir ettirilirken o sırada yoldan geçen Aziz Nesin deniz manzaralı yeni yapılan apartmana bakar bakar ve burada oturacak olan talihli kişiye imrendiğinden dolayı okkalı bir küfür savurur ona. Orada yakın dostlarından Mina Urgan'ın oturduğunu kendisinden duyunca da isabetli bir küfür savurduğundan dolayı çok sevindiğini gururlana gururlana anlatır Mina Urgan'a.

Mehmet Akif'in Kur'an Tercümesi Kötü Emeller İçin Kullanılacaktı

Vatanın kurtulmasını müteakip Mehmet Akif'in Kuran tercümesine başladığı; ancak bunu daha sonra sakladığı herkesçe bilinir de niçin sakladığı pek bilinmez. Bunun esas nedeni Mehmet Akif'in, mealiyle dinine zarar vermek istememesidir. Ertuğrul Düzdağ'dan dinleyelim:

Benim tercümeyi bunun için mi istiyorlar? diye endişeye düştü. Filhakika devr-i sabıkta mabetlerde Kuran yerine Türkçe tercümesini ikame etme hareketleri başlamıştı. Bir takım hanende hafızlar camilerde Kuran yerine tercümelerini aynı makamla okumağa yeltenmişlerdi. Hele intihap ettikleri tercüme baştan başa yanlışlarla tahriflerle dolu olan Cemil Said'in Fransızcadan tercümesi olduğu için, çok yakışıksız ve saygısız bir şey olmuştu. Camilerde emirle ve ücretle bu işi gören hanende hafızların etrafından Müslüman cemaat dağılmış, yalnız bu acayip işi seyretmek için gelen bir takım kimseler ayak üzeri dikilmişlerdi. Birkaç gün devam eden bu hareket, gönüllerde, vicdanlarda derin üzüntüler hâsıl ettiği, hanende hafızlar da Müslüman halkın imanları, mukaddes hisleri üzerinde oynamanın uygunsuzluğunu anlamış oldukları için bu teşebbüsten vazgeçildi. Tasarlanan bu inkılâp daha ileri götürülemedi.

Bu bir deneme idi, başarılmış olsaydı namazlarda da Türkçe tercümeler okunacaktı. Bu suretle Kuran yerine Türkçe tercümeler kaim olmuş olacaktı. Bu teşebbüste bulunanlar, Hıristiyan dininde Lüter'in yaptığını Müslümanlıkta tatbik etmek istiyorlardı. Yalnız şu farkla ki, Lüter bir din adamı olduğu halde, burada bu devrimin müteşebbisleri din düşmanları ve masonlardı.

Bu çok cüretli teşebbüsün akamete uğramasında muhtelif sebepler vardır. Bu sebeplerin basında, ortada Müslüman halkın itimat edeceği iyi bir tercüme olmaması geliyordu- Hakikaten Cemil Said'in tercümesi, yanlışlarla, tahriflerle dolu idi. Biz Sebilürreşad'da bunları açık açık göstermiştik. Buna karşı hiç kimsenin cevap verecek kudreti de kalmamıştı. O halde doğruluğuna Müslüman halkın itimat edeceği bir tercüme olursa bu işin, dinin ana temelinde yapılmak istenen bu korkunç ve feci inkılâbın yürümesi imkân dâhiline girebilirdi. Bu devrimle alâkalılar dediler ki:

– Akif'in tercümesi var ya, onu alalım, onun doğruluğuna bütün Müslüman halkın itimadı vardır. Camilerde, namazlarda o okunursa kimse bir şey diyemez sesini çıkaramaz. Bu iş olur biter.

Bu teşebbüsle alâkalılar bu hususta ittifak ettiler. Bunun üzerine bu tercümeyi elde etmek için var kuvvetleriyle harekete geçtiler.

Akif buna muttali olunca dehşet içinde kaldı:

– Meğer ben Rabbime karşı ne büyük hata işliyormuşum? Ne büyük isyanda bulunuyormuşum!.. Ben dinime hizmet için, Kuran'a hizmet için bu ağır işi üzerime almıştım. Kuran kalkacak benim tercümem onun yerine kaim olacak, kıyamete kadar Müslümanlar bana

lanet edecek!.. Bu nasıl olur? Akif, sen bu oyuna, bu farmason dolabına nasıl âlet olursun?., diye düşünmeye başladı, çok ıstıraplı zamanlar geçirdi. Nihayet eserini yakmağa karar verdi. Ancak ondan sonra vicdanı sükûn buldu, imanı sarsıntıdan masun kaldı.

Mehmet Akif'in vefatından sonra da, eseri ortaya bir türlü çıkarılamadı. Akif, çok isabetli bir kararla eserini Mısır'da bir arkadaşına bırakmış, hatta yakılmasını vasiyet etmişti. İlginçtir, bu vasiyetini yerine getiren kişi de o zamanlar bir çocuk olan şimdi İslam Kalkınma Örgütü'nün başkanlığını yapan Ekmeleddin İhsanoğlu'dur.

Meclise "Tekke"
İnönü'ye "Şeyh" diyen Romancı

Ahmet Hamdi, yoğun çalışma temposundan dolayı edebiyata, özellikle şiire vakit ayıramadığından yakınır dostlarına sık sık. Çözüm olarak da bir milletvekilliği elde edip rahata kavuşmayı düşünür. Zira o yıllarda birçok edebiyatçı meclistedir ve devlet ediplerin milletvekilliğine sıcak bakmaktadır. Bu isteğinin yerine getirilmesinde Cevat Dursunoğlu'nun ve o zaman Cumhuriyet Halk Partisi genel sekreteri olan hikâyeci Memduh Şevket Esendal'ın, edebiyatçıları Millet Meclisi'nde toplamak arzusunun rolü büyüktür. Bu isteği nihayet hiç tanımadığı, bilmediği Maraş'tan milletvekili olunca yerine gelmiş olur. Yerine gelir; ama Ahmet Hamdi mecliste istediği ortamı bulamaz ve hayal kırıklığına uğrar. O, gerçekten tam bir demokrasinin işlediği bir meclis düşünmektedir. Gördüğü ise bambaşka bir manzaradır. Bunu, Ankara Lisesi'nden öğrencisi Samet Ağaoğlu'na gayet de veciz bir şekilde şöyle anlatır:

"Bak Samet. Ben Büyük Millet Meclisi'ne değil, bir tekkeye girmişim meğer. Postnişin bir şeyh, çevresinde derece derece rütbeli müritler. Şeyh ve yanındakiler koridorların ortasında, başları dimdik, gözleri dört yana fırıl fırıl dönerek dolaşıyorlar. Müritler de yine

derecelerine göre duvar diplerine yakın sıralar halinde. Benim gibi yeniler ise duvarlara hemen hemen sürünerek, başları eğik yürüyorlar, daha çok kaş göz işaretiyle konuşmağa çalışıyorlar. Niye girdim bu tekkeye, niye girdim?"

Tibet Rahiplerinin Duası
Şiir Kitabı İsmi Olunca

Edebiyatımızda, adı insanı en çok düşündüren Asaf Halet Çelebi'nin imzasını taşıyan; "He" ve "Lamelif adındaki, daha önce yayınlanmış iki kitabıyla yeni şiirlerini bir araya getirdiği şiir kitabı "Om Mani Padme Hum"dur. Kitap adını şu dizelerden alır:

Niyagrodba

Koskoca bir ağaç görüyorum

Ufacık hır tohumda

O ne ağaç ne tohum

Om mani padme hum (3 kere)

Bu dizeler, edebiyatımızın kalem efendilerinden Refik Halid Karay tarafından topa tutulur: "Mısra, yanındaki mühim ihtara nazaran okunurken üç kere tekrar edilecekmiş. İki veya dört değil ha! Tam üç kere; yoksa, anlaşılan -üfürükçü dualarındaki gibi- efsun bozuluyor! Ne lüzumsuz zahmet yarabbi! Yarabbi, bu ne divaneliktir?"

Tüm bunlara kızan Refik Halid, bir de bu mısranın nereden geldiğini bilmiş olsaydı herhalde birkaç eleştiri yazısı daha kaleme alırdı.

Şimdi isterseniz bu efsunlu dizenin kaynağını Sunay Akın'dan öğrenelim:

"İyi. güzel de nedir bu "Om mani Padme hum"?.. Bir anlamı var mıdır?.. Asaf Halel Çelebi, kendisiyle yapılan söyleşilerde, Om Mani Padme Hum'daki şiirlerin sadece duygulardan ibaret değil, çeşitli alanlardaki incelemelerinin ve düşüncelerinin ürünleri olduğunu belirtir ama, Hintçe olduğunu söylediği bu sözün ne anlama geldiğine değinmez.

Ben de, Cemal Süreya'ya sorduğumda, Om Mani Padme Hum'un Tibet rahiplerinin bir duası olduğunu ama ne anlama geldiğini bilmediği yanıtını almıştım. Dünyanın çatısı olarak kabul edilen Himalaya Dağları'nda yaşayan Budistlerin bir duası olan Om Mani Padme Hum'un dilimizdeki karşılığını büyük bir sabır ve yıllar süren araştırma sonrasında buldum:

Om; Evrenselliğin tecrübesine ve yoluna sığınıyorum. Ta ki, Mani: ölümsüz ruh cevherimin aydınlığı, Padme: uyanan şuurluluğun derinliklerinden sıyrılsın Hum: ve ben, ten kafesinden kurtulmanın ilahi aşkı içinde, sonsuzluğa doğru sürüklenip gideyim."[5]

5 Sunay Akın, İstanbul'da Bir Zürafa, Çınar Yayınları, İstanbul, 2001

Maydanoza Âşık Şair

"Her şeye maydanoz olmak" deyimiyle sebzeler arasında itibarı epey sarsılan maydanoz kendisine dikkatle bakıldığında bizlere neler fısıldamaz ki! Hele ona bakan şair, ressam ve de yazar olursa. İşte Bedri rahmi Eyüboğlu bizleri maydanozun gizemli dünyasına götürüyor:

"Ressam olacak yerde nalbant olsam daha faydalı olmaz mıydım? Koskoca bir insan minicik bir maydanoz yaprağını kıskanır mı? Kıskanıyor işte. Mesleğin sillesini yediğim zaman, sağ elimle yaptığımı sol elimle bozduğum zaman; bütün canımı, bütün aklımı, bütün sevincimi, bütün tecrübelerimi ortaya serdiğim halde hiç bir sonuç elde edemediğim zaman, maydanoz olmadığıma sahiden üzülmüşümdür.

Bir sivrisinek gözü boyunda maydanoz tohumu toprağın zifiri karanlığına atılıyor, bir yanında çelik kadar sert bir taş parçası, bir yanında nane tohumu, bir yanında da semizotu, ötede adını sanını bilmediğimiz bir sürü tohum daha. Beri yanda solucanlar, kırkayaklı böcekler, beş adım ötede çınarın korkunç kökleri, yetmiyormuş gibi karıncalar, kurtlar, kuşlar, kaplumbağalar, hoyrat ayakları insanların... Bütün bunlar arasında sivrisinek gözü kadar maydanoz tohumu kimini öpe öpe, kimini ısıra ısıra kıldan ince, kılıçtan keskin köklerini salacak. Bir yandan

nane tohumuna dert anlatacak: "Hiç telâş etme, senin rızkında gözüm yok" diyecek, allem edecek, kallem edecek, maydanoz yaprağına gereken yeşili, kokuyu, tadı tuzu bulup gönderecek.

Şimdi sen ol da, ey yaratıkların en şanlısı, en yavuzu, şimdi sen sen ol da kıskanma maydanozu!

Yaradan bize neler vermiş neler, nelerle donatmış bizi! Bir şu bücür maydanoz tohumuna baksak, bir de şu kelleye, kulağa, şu akla fikre, şu ele ayağa. Allah'ım nasıl oluyor da sivrisinek gözü boyundaki tohum hiç şaşmadan ödevini yapıyor da, bu kadar takım taklavatla koskoca insan ne yapacağını şaşırıyor?"

Marx'ı, Engels'i, Değil;
Tolstoy'u, Balzac'ı, Okuyarak "Solcu" Oldu

Hilmi Yavuz küçük yaşlardan beri kitaplarla haşir neşir olan tam bir kitap kurdudur. Öyle ki daha ortaokul yıllarından başlayarak, Maarif Vekaleti'nin 'Batı Edebiyatından Tercümeler' adı altında yayımladığı Klasikler'in çoğunu okumuştur. O kitapların etkisi büyük olmuştur hayatında. Hatta "Balzac'ı, Dostoyevski'yi okuyarak "solcu" olmuş"tur kendi deyimiyle. Gerisini ondan dinleyelim:

"Gerçekten de, 'Klasikler', beni insana hangi bağlamda yöneltilirse yöneltilsin, onu ezen, aşağılayan, yok sayan her türden buyurganlığa ya da zorbalığa karşı son derece duyarlı kılmıştı. Liberal ve hümanist bir ahlak, bilinçlenme yoluyla değil, ama daha çok duygusal yoldan (ve elbette biz farkında olmadan) kimliğimizin ana yapısını oluşturmuştu bile... 'Sol'a yönelişimiz, soyut ve teorik bir bilgilenmeden yoksun, ama somut insanlık durumlarından yola çıkan bir ahlaki duyuş ve tavır alışla gerçekleşmişti. Kısaca, Marx'ı, Engels'i, Lenin'i okuyarak değil, size tuhaf gelebilir, Tolstoy'u, Balzac'ı, Dostoyevski'yi okuyarak 'solcu' olmuştuk! (Ya da, en azından, ben öyleydim!)"

Lodos Olduğunda
Yazı Yazamayan Romancımız

Lodoslu havalarda katiyen yazı yazamaz üstad. Çünkü lodos sinirlerini bozar. Yazı esnasında önünde oturduğu pencere de çok önemlidir. Karşısında ufuk açık, manzara güzel değilse yazıya başlayamaz. Kurşun kalemle de yazı yazamaz. İlla ki demir kalemle yazı yazmak ister. Midesi bozuk olduğu zamanlar, özellikle bir ziyafetten dönmüşse birkaç gün yazı yazamaz. Tüm bu şartları gördükten sonra Hüseyin Rahmi'nin nasıl olup da o kadar eser verebildiğine şaşırmamak elde değildir hani.

Kuran'ın Mealini Ezbere Bilen Tanzimatçı

"Eğer meşrutiyet dediğiniz yönetim biçimi biraz olsun şeriata aykırı ise ben bu davaya hiç mi hiç katılmam." diyerek dine bakışını net olarak yansıtan Namık Kemal, dinin kitabı olan Kuran-ı Kerim'e de oldukça vakıftır. Bir kral kendince Kuran-ı Kerim'le alay etmek için Namık Kemal'e:

"Kuran'da her şeyin olduğunu söylüyorsun. Benim başımda saç olmamasıyla da ilgili bir şey var mı?" diye sorar. Kuvvetli bir hafızaya sahip olan Vatan Şairimiz, Araf Suresi'nin 58. ayetiyle mukabelede bulunur bu küstaha:

"Toprağı verimli olan yerden Rabb'inin emriyle güzel güzel bitkiler çıkar ve yetişir; fena ve verimsiz olan bir yerin bitkisi ise çıkmaz ve çıkan da bir şeye yaramaz. İşte ayetleri şükredecek bir kavim için böylece açıklarız."

Bu açıklamayla kral dut yemiş bülbüle döner.

Kumar İçin İşinden İstifa Eden Şair

Bir insanın sınırları nereye kadardır veya bir insan hayatını ne kadar hoyratça kullanabilir? Bu soruların cevabını en çok zorlayan insanlardan biri hiç şüphesiz Necip Fazıl Kısakürek'tir. O, nasıl aklına gelen her şeyi kalemiyle şiire dönüştürebiliyorsa yine aynı alışkanlıkla aklına gelen ilk şeyi de yapabilen ender insanlardandır. Bu özelliğini daha İslamiyet'e yüzünü dönmeden sık sık görürüz. Öyle şeyler yapar ki bunu normal bir insan yapsa herhalde ona deli damgası yapıştırılırdı. Ama söz konusu Necip Fazıl olunca bütün yapılanlar normal karşılanabilir. Şimdi onun kumar sevdası adına neler yaptığını kendisinden dinleyelim:

"Şanjör Selanikli İsmail, önünde, sağlı sollu cepleri fiş dolu siyah gömleği, Genç Şair'i görünce fişlerini şakırdatmaya koyuldu. Bu, aç kediye ciğer kokusunu veren ses...

Patron Rahmi Bey Genç Şair'in yanında:

– Bir yer açalım da otur!

– Hayır, bu akşam oynamayacağım! Şöyle bir bakayım dedim.

– Yoksa paran mı yok! Öyle ya, ayın 28'i...

– O değil canım; zaten oyun da cansız...

– Sen asıl yarın para bulmaya bak!.. Bizim Çolak Panayot'un (benefis)i var burada yarın... Büyük oyun, büyük muamele, büyük şans, büyük ümit...

– Ayın son günü yapamaz mıydınız? Müşteriler maaşlarını almış olurdu.

– Bizde maaş bekleyen müşteriler pek azdır. Böyle denk geldi. Hem öbür gün tatil... Ne yap, yap gel,!..

Ertesi günü bankada Genç Şair'in ne yaptığı "Hasta Kumarbaz" serisinden bir hikayede yazılı... Avans istedi, vermediler, "banka nizamında böyle şeyler olmaz, her memur bütçesini denk tutmakla mükelleftir!" dediler; o da "çaresi ne?" diye sorunca, sırf alay olsun diye "istifa edersen 29 günlük hakkını alırsın!" cevabını verdiler ve 3-5 dakika sonra istifa mektubunu alır almaz, Avrupalı kafası icabı dehşetler içinde kaldılar. Daha ertesi günün sabahı, Genç Şair, Terlikçi Rahmi'nin (tripo) sunda son meteliğine kadar yutulmuş, Yüksek Kaldırımdan inerek yaya geldiği Karaköy'de bankanın önünden geçerken ne parası kalmıştır, ne mesleği..."[6]

İnsanın bu hatırasını okuduktan sonra Necip Fazıl'a "İyi ki İslami bir hayat tarzını seçmişsin!" diyesi geliyor.

6 Necip Fazıl Kısakürek, Babıâli, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1985

Komutana Askerlik Yaptığı Yalanını Söyleyen Asker Kaçağı Yazarımız

Bizde askerlik kadar asker kaçağı olmak da epey hava atılacak bir konu olmuştur. Özellikle okumuş adamların askere ne kadar geç giderse işleri o kadar yoluna koyacağı gibi anlayış vardır. Hele de bir işin ucundan tutmuşsanız askerlik sizin için aşılması çok zor bir engel olarak görünür. Bu engel her geçen gün biraz daha aşılmaz olur. İşte askerliğini devamlı öteleyen meşhur asker kaçaklarımızdan birisi de Selim İleri'dir. Ancak bu öteleme Selim İleri'ye biraz pahalıya patlamıştır. Kendisinden dinleyelim:

"Temmuz başıydı. Avcı Er Eğitim Taburu'na bir binbaşı atandı, şimdi aziz dostum olan Tuğgeneral Sami Demirel. Binbaşı, tıpkı yarbayımız gibi, benden bir iki yaş küçük. Yüzbaşımızın postası Latif telaş içinde geldi. Binbaşı Sami Demirel'in beni görmek istediğini söyledi. Acaba niye?

Bin bir endişeyle hemen gittim. Sami Komutan odasında, masasındaki birtakım kâğıtlara kapanmış. Başını kaldırıp bana baktı.

"Ali Selim İleri. İstanbul, emret komutanım!"

Sami Komutan'ın yüzü hiçbir ifade yansıtmıyor, ciddi, donuk. "Askerliğini kısa dönem bedelli mi yapıyorsun?"

dedi. Evet-mevet. Bir iki şey daha sordu. Sami Komutan'da bir şaşmışlık var ama ser veriyor sır vermiyor. "Rahat mısın?" diye sordu, "peki git!" dedi. Tekrar bölüğe döndüm.

Kendi kendime, bir komutanın şimdi er konumunda olan bir yazara askerce ilgisi, inceliği diyorum. Meselenin içyüzü çok sonra anlaşıldı, er konumundan çıktığım gün:

Sami Bey'le Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olan eşi Nesrin Hanım, 1970'lerde, henüz nişanlıyken bir gün Akademi Kitabevi'ndeki imza günüme gelmişler. Dostlukların Son Günü ya da Ölüm ilişkileri, ikisinden biri yeni yayımlanmış. Biraz konuşmuşuz. Sami Binbaşı, "Askerliğinizi nerde yaptınız?" diye sormuş. "Tuzla'da kısa dönem yaptım." demişim. Bende yalan çok. 1970'lerde öyle bir kısa dönem bedelsiz askerlik çıkmıştı. Ahmet Cemal, Murat Belge falan gitmişlerdi, onlardan biliyorum ya... aradan on küsur yıl geçiyor. Binbaşı Sami Demirel bizim tabura atanıyor. Kendisine yazar Selim İleri'nin de kışlada olduğu söyleniyor. Sami Bey anlam veremiyor, o yüzden beni görmek istemiş. Yalanımı yüzüme vurmadı. Gerçekten büyük bir incelikti, terhisten sonra şakaya vurarak anlatması. Tabii pancar gibi kızarmıştım."[7]

7 Selim İleri, Anılar Issız ve Yağmurlu, Doğan Kitap, İstanbul, 2000

Azar İşittikten Sonra
Gerçek Yazar Olan Romancımız

"Zirvelere vadilerden çıkılır." cümlesi kişisel gelişim kitaplarının birçoğunda gözümüze çarpmıştır. Genellikle o vadi dönemi de çok sıkıntılı olur. Birçok yazar gerçekten zirvelere çıkabilmek için derin vadilerde çok beklemiştir. Bazıları ise kendilerini o vadilerden çekip kurtaran bir el sayesinde zirvelere daha çabuk ulaşmışlardır. Tarık Buğra da bu şanslı yazarlar arasındadır. Birkaç hikâyeyle kendini önemli bir yazar görüp gururundan körelip unutulacakken onun elinden Yusuf Ziya Ortaç tutar ve bu büyük yazarımızın kendisine gelmesini sağlar. Bunu yaparken yazarımızın gururunu epey incitir; ama Tarık Buğra gibi kaliteli bir kişilik buna dünden razıdır. Bunu nereden mi anlıyoruz? Tabii ki Tarık Buğra'nın bu olayı anlatmasından:

"Kimse telâşlanmasın ve alınmasın. Gerçi yazım dayağa bir övgü olacak; ama onun genel savunması değil. Yediğim bir tokatın hikâyesidir bu. Çok yararını gördüm; belki uyaracak birkaç genç sanatçı bulur umuduyla yazıyorum:

Yıl 1947... Edebiyat Fakültesi'nin Türkoloji Bölümü bir dergi çıkarıyor, isim babası ben olmuşum: Zeytindalı. O zaman doçent olan Mehmet Kaplan Bey ilgileniyor; ikinci sayı için, "sen bir hikâye yaz" dedi.

Fakülte Fındıklı'da, şimdi Kız Lisesi'nin bulunduğu binada. Hiç unutmam; bir kış gününün öğle üzeri. Ve hikâye yazmak da bir şey mi? Geçiyorum denize bakan bir boş odaya... ve... başlıyorum arpacı kumrusu gibi düşünmeye!

Anlıyorum ki, daha hikâyenin ne olduğundan bile haberim yok: Eserim meserim bulunmasa da, ben romancıyım., tiyatro yazarıyım ben! Kafamda, hülyalarımda öyleyim ben, ve, ne kadar vızıltı saysam da, hikâye nanay!.. Dan diye anlıyorum bunu; yediremiyorum ama: Ikınıyor, sıkınıyor ve üç saat sonra "Kekik Kokusu" diye bir şaheser yumurtluyorum. Güzel mi, çirkin mi? saçma mı, sapan mı? bakmadan., bitti ya., koşturuyorum Kaplan Bey'e. Tablo hâlâ gözümün önündedir:

Kış ikindisinin loşluğundan, tepedeki ampulle pek kurtulamayan odada, daha o günlerde bana karşı arkadaşça davranan Kaplan, şaheserimi kendisine has sabırla okuyor, bitirince de; "l'ıh" diyor ve ekliyor. "Sen hikâye yazamazsın."

(Allah razı olsun., bu olayı her anlatışımda ters yorumlar o; aslında ise, o sözleri için kendisine teşekkürün en hasını duyarım. Hikâyeciliğimi harekete geçirmiş, kırbaçlamıştı. Başka hikâyesi olmadığı için, o şaheseri nasıl olsa koyacaktı. Pekâlâ, bir şey söylemeden, bir burun kıvırmasıyla geçiştirebilirdi işi. O zaman, hikayeci Tarık Buğra'ya da nanay!..)

Nitekim hemen o akşam, muallim muavinliği yaptığım Şişli Terakki Lisesi'nde, nöbet tuttuğum büyük etütte, Kaplan'ın verdiği hızla, Oğlumuz'u yazdım.

Burada bir parantez daha açıp bilgisizliğe övgü söylemek istiyorum;

O günlerde, hikâye denilince aklıma Ömer Seyfettin, Halid Ziya, Reşat Nuri., en yenisi de Sabahattin Ali gelirdi. Halbuki Türk hikâyeciliği sert bir dönemeç almıştı; meselâ bir Sait Faik çıkmıştı. Ama benim bunlardan haberim yoktu: Bilmiyordum ben hikâyenin hikâyesini. Oğlumuz'un, ve hikâyeciliğimin kendine haslığı da -bana göreişte bu sayede oldu. Taklid değildi, herhangi bir hikâye anlayışının -veya türünün- etkisiyle yazılmamıştı; çünkü benim onlardan haberim yoktu., özeneklerim yoktu.

O gece Oğlumuz'u belki on defa okudum. Sabahı zor ettim ve izin alarak fakülteye koştum, Kaplan'a uzattım; "Bir hikâye" dedim.

Aradan iki hafta bile geçmemişti ki, Oğlumuz, o yıl hikâye yarışması açan bir gazetede çıktı. Daha doğrusu çıkmış: Bir sabah, değerli şair ve öğretmen Zeki Ömer Defne, biz nöbetçi muallim muavinlerinin de oturduğu öğretmenler odasına; "iyi günler Oğlumuz" diye girdi, bir de "Enfesss" çekti. Anlamamıştım birden. Arap neden sonra uyandı. Ders başlar başlamaz koşup bir gazete aldım: Evet; Oğlumuz orada idi. Tutmayın beni!

O bir şey mi? Arkasından bir mektup., bir mektup daha. Ve bir telgraf: Pantolonunun arkası yama tutmaz hale gelen delikanlının kaderi değişiyor mu idi, ne?

Birinci mektup gazeteye davet ediyordu. Gittim; orada, şimdiden birinciliğimin havası esiyordu. Oğlumuz'u alır almaz, sırayı filan bırakıp hemen basmışlar. Allah gani gani rahmet eylesin, Ahmet Hidayet Reel ile neşriyat müdürü; "Kasa bizde olsa bin lirayı verirdik" dediler. Bin lira! Aylığın onyedi küsur lira olduğunu düşünün, bin liranın ne demek olduğunu anlarsınız. Ne iş yaptığımı sordular ve iş teklif ettiler: Stajyer olarak derhal başlayabilirdim.

Neden bilmem, belki de gündüzler bana kalır diye, aklım musahhihlikte idi. Söyledim; kabul edildi.

Fakat geçin bir kalem; lafı mı olur onun. Zaten kısmet de değilmiş. Ve önemli olan öteki mektuptu: Uçakla gelmiş, uçakla. Üstünde de Büyük Millet Meclisi yazıyor. Ya imza? imza Ordu Mebusu Yusuf Ziya Ortaç! Ve nasıl bir övgü., hâlâ saklarım: Minicik hayatımın büyük dönemecidir o. Beni çağırıyordu. Gel de kanatlanma!

Burnumun birden bire ve iki karış birden büyüyüverişidir bu. Kaplan'ın -bilerek veya bilmeyerek- attığı şamarı değerlendirmemi önleyen, onu unutturan, hattâ ona "Pehhe" dedirttiren büyüyüş!

Ünlü dergilerin ve -Akbaba'nın- kurucusu, şair ve Türkçe ustası Ortaç benden Çınaraltı için her hafta bir hikâye istiyordu.

Her hafta bir hikâye mi? Hem, bu hikâye masalı hâlâ bitmedi mi? Yazdık işte Oğlumuz'u. Ve kitapları çıkmış bir çok hikayeciden de meşhur olmadık mı?

Ama tevazuumuz bize üslub değiştirtiyor ve mini bir sırıtışla; "Her hafta bir hikâye? Ben? Yazamam ki, efendim" diyorum. O da; "Yazarsın, yazarsın, iki, üç bile yazarsın. Anlarım ben iki cümleden" diye kesip atıyor.

Ve başlıyorum:

Çınaraltı; sayı bir: Havuçlu Pilav Meselesi. Sayı iki; Buhran. Sayı üç; Karaoğlan.

Böylece de sürüp gidiyor. Her hikâye peşin, peşin teslimi anında, on beş papel. Bir olaydır bu. Sait yedi buçuk lira alıyor. Demek, bir kapı gerçekten aralandı. Bir "büyük sanatçı" doğdu. Buna kimse inanmasa bile, ben kendime yetip de artıyorum.

Dahası da var: Reşat Nuri Güntekin.. dudaklarının arasında, külü üç santim uzamış sigara.. Küllü Baba gibi.. Peyami Safa., gözlerinde ve yüzünde gülümseyiş.. Behçet Kemal., her zaman; "Hadi bağıra bağıra türkü söyleyelim" diye ayağa kalkıverecekmiş gibi., günün tanınmışları, övülmüşleri geliyor. Ortaç da, eserinden, buluşundan memnun, pırıl pırıl; "Seni görmek istedi" diye bir bir tanıştırıyor onlarla. Eh, daha ne olsun yani? "Kabaramazsın kel fatma"ya ne gerek? Ben de kabardıkça kabarıyorum.

Derken, bir de Halide Edip'ten övgü gelmesin mi? Büsbütün oldum ben: Yazmak? hele hikâye yazmak? Angarya artık., nutuklar atmak, sanat ve edebiyat üzerine çene çalmak, hele hele, seni övecek eş, dost aramak dururken yazmak da ne oluyormuş? Artık hikâyeleri -o da on beş papelin hatırı için- baskıya ancak yetiştirebiliyorum. Ve başlangıçta beni, ellerini keyifli keyifli ovuşturarak, gülücükler saçarak karşılayan Ortaç'ın da tadı kaçmış gibi. Ama bunu görecek göz ne arar büyük adamda?

Bir hafta -adı Fal'dı- hikâyeyi uzattıktan hemen sonra; "Halide Edip Hanım benim için diyor ki.." diye bir masala başladım.

Şimdi, iş işten geçtikten sonra fark ettiklerimi söylüyorum: Rahmetli beni acıyan bakışlarla süze süze dinledi, dinledi de patlayıverdi.. Hem de dinamit gibi:

"Vah budala, vah., sen de bunlara inanıyor, kendini büyük hikayecilerle bir tutuyorsun, ha? Kaç hikâye yazdın aptal? Daha düzineyi bile bulmadı. O söylediğin isimlerin, Çehov'ların, Maupassant'ların yüzlerce hikâyesi var. Senin daha yirmi demeden tükenip gitmeyeceğin ne belli? Bak sana söyleyeyim, Buğra: Gidişin de o gidiş."

Tokat dediğim işte budur. Dayağın Cennet'ten çıkma olduğuna da işte bunun için inanıyorum. Zira bugün eğer benim de yüzden fazla hikâyem olmuşsa, romanlarım, piyeslerim olmuşsa, adım gibi bilirim, bu sonucu işte bu tokat, bu dayak sayesinde almışımdır.

O zaman gözlerimden üç, beş damla yaş akmıştı. İşte şimdi de öyle ve o kurtarıcı yaşların minnet borcunu ödemek ister gibi. Nerdeee? Bu yaşlar, paylamadan sonra alıp beni götürdüğü Pandeli'deki yemeğin hakkını bile ödeyemez. Yeter ki, şu anlattıklarım bir tek genç istidadı olsun uyarmış ola."[8]

8 Tarık Buğra, Politika Dışı, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1992

Katır Gibi Yük Taşır Rıza Bek

Rıza Tevfik'in hamallar arasında haklı bir namı vardır ve hep takdirle karşılanır. Bunun kaynağı da filozofumuzun bir gün hamalların en kuvvetlilerinden birinin kaldırdığı yükten daha ağır bir yükü kaldırmasıdır. Devamlı idman yapan ve vücut sağlığına dikkat eden Rıza Tevfik gerçekten de hamallara taş çıkartacak derecede kuvvete sahiptir. 300 okkalık kum torbasını uzun bir mesafede durmadan taşıyan filozofumuza bunu gören hamalın büyük hürmeti vardır artık. Rıza Tevfik'i her gördüğü yerde hürmetle eğilerek elini öper ve yanındakilere de elini öpmelerini söyler. Rıza Tevfik'i överken kullandığı ifadeler ise tam kendisine yakışır niteliktedir:

"Aha buna Rıza bek derler, çok sağlamdır, katır gibi yük taşır!"

Karısının Tembihinden Beste Yapan Yazarımız

Enfes üslubuyla matbuat hatıralarını, geçmiş ramazanları anlatır şimdiki kuşaklara Ahmet Rasim. Onun enfes olan bir başka yönü daha vardır ki o da besteciliğidir, şarkılarının güftelerini de kendisi yazar. Bunların en ünlüsü de bizlerin "Bu akşam gün batarken gel" girişiyle bildiğimiz ünlü uşşak şarkısıdır. Kendisi kadar bestelenme macerası da çok güzeldir bu şarkının. Her gece bir aleme dalıp evini unutmaya yüz tutan kocası Ahmet Rasim'e karısı o akşam için "Sakın geç kalma erken gel." der. Bu, bir mısra-ı berceste kuvvetindeki sözleri heceleye heceleye arkadaşlarının yanına giden edibimiz musikimize bir mükemmel eser kazandırmaya karar verir. Gecenin geç saatlerine kadar bu sözden yola çıkarak yazdığı şarkıyı bestelemekle meşgul olur. Tahmin ettiğiniz gibi yine eve gecenin bir vaktinde gider.

Karısını Evde Tutamayınca Ölmek İsteyen Şair

Nazım Hikmet, edebiyatımızda şiirlerinden ve davasından çok aşklarıyla gündeme oturmuş bir şairdir. Onun özellikle evli kadınlara aşık olması ilginç bir özelliğidir. Gençken her çiçeğe konup kam almak isteyen şairimiz bakın ihtiyarladığından son karısından neler çekmiş:

"Bizim Vera (karısı) istediği zaman bana sormadan çıkar gider, günlerce gelmez. Nereye gider, niçin gider, nerede kalır, bana söylemeye bile lüzum görmez." (O sormaya lüzum görmez; Nâzım ise sorma cesaretini gösteremez. Kadın itiyor, hakir görüyor, Z. Sertel'in verdiği bilgiye göre sadece yatağını değil odasını da ayırıyor. Nâzım ise, onun saman sarısı saçlarına, mavi kirpikli gözlerine şiir yazmaya devam ediyor! A.S.) "Görüyorsun ya 50 rubleyi koparıncaya kadar (sigara parası) kan ter döktüm. Bu hayat yaşanmaya değer mi?" (Z. Sertel'den) "Yarmışım göğsümü, yüreğimi yiyoruz, bir dişiyle beraber; ölüm! Uslandır beni!" "Anlamaya çalışıyorum, inanmayı yitirmenin pahasına."[9]

9 Ahmet Selim, Nazım Dosyası, Zaman Kitap, İstanbul, 2002

Kaderi "Beş Ocak" Olan Şair

"Sizin dünyanıza göre değilim;

Lakin, yaşamaya memur edildim" diyen Arif Nihat Asya'nın bu "memuriyet"inin bitişi de ilginçtir. Onun bu memuriyetteki son mesai günü 5 Ocak 1975'tir, son saati ise 21:10.

İşte o gün Arif Nihat, Yavuz Bülent Bakiler'e içinde bulundukları günün 5 Ocak olup olmadığını sorar bildiği halde. Zira onun hayatında 5 Ocak'ların önemli bir yeri vardır. Çünkü 5 Ocak 1922'de Adana düşman işgalinden kurtulmuş, meşhur "Bayrak" şiirini bir 5 Ocak günü yazmış, bu şiir yine bir öğrenci tarafından bir 5 Ocak tarihinde ilk defa okunmuştur.

İstiklal Marşı'na Alternatif Şiir Yazan Şair

Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilmiş ve halk tarafından da coşkuyla benimsenmiş olan İstiklal Marşı bazılarını oldukça rahatsız etmiştir. Bunun başlıca nedeni de Mehmet Akif'in dünya, daha doğrusu ahiret görüşüdür. İslamcı bir şairin şiirini marş olarak okumayı sindiremeyenler ona alternatif ararlar. Hatta Ulus gazetesi de bunun için bir yarışma açar. Yarışmayı kazanana da yüksek bir meblağ taahhüt edilir. Hususi olarak da bu işi en iyi yapacak olan Necip Fazıl'a da başvururlar. Hatta – Necip Fazıl eğer bu marşı yazmayı kabul ederse- şiir hemen Büyük Millet Meclisince kanunla kabul edilecektir. Bunun teminatını da verirler.

Fakat Necip Fazıl başta onlara pek de hoşlanacakları cevabı vermez. Milli marş gibi ısmarlama ve belli kalıplara uyması gereken şiirleri yazmayı sevmediğini söyler. Teklif edilen yüksek meblağdaki paranın da çok cazip olduğunu, bunun için gerekirse Halk Partisi Genel Sekreteri Recep Peker'in Keçiören'deki evinin bahçesini-bu şahsı hiç sevmemesine rağmen- çapalamayı kabul edebileceğini; fakat sevmediği ve içinde yaşamak zorunda olduğu mevcut rejim havası içinde ve birtakım şahıs pohpohlamaları uğrunda şiirini alçaltmaya razı olamayacağını söyler.

Başta Falih Rıfkı Atay olmak üzere yanına gelenler hemen hemen her teklifini kabul ettiler. Necip Fazıl da şiirin içinde hiçbir hâs isim bulunmamak ve sadece milletten gelen heyecanı yansıtmak şartıyla kabul eder.

Ve yazar da. Sonunda "Büyük Doğu Marşı" olarak kalan şiiri...

Şiir, teklifi verenler tarafından çok beğenilir. Yüksek makamdakilere hal diliyle meseleyi anlatmak ve ulaştırılmak üzere şiir bir aracıya verilir. Fakat tam da şiiri kabul ettirecekleri şahıs(Necip Fazıl ismini vermek istememektedir) hastalanır ve bir müddet sonra da vefat eder. Böylece Mehmet Akif'in İstiklal Marşı'na alternatif olarak yazılan bu şiir "Büyü Doğu Marşı" olarak kalır.

Fakat sadece şiir olmakla kalmaz Necip Fazıl'ın "Büyük Doğu" misyonuna isim öncülüğü yapmış olur.

İspanya'nın Elhamra Sarayı'nı Bir Yumurtaya Değişmez

Neyzen Tevfik'in en az neyi kadar sevdiği bir şey daha vardır. O da yemek yemek. Hani bu alanda Yahya Kemal'den, Mina Urgan'dan pek geri kalmaz. Onun kağıt kasedeki yoğurdu üç parmağıyla yiyişini görüp de iştaha gelmemek mümkün değildir. Bakın Neyzen'in, en felsefi konuşmaları bile geride bırakacak yemek üzerine sözleri nasıl:

"Şimdi yegane düşüncem yemek yemektir. Dostlarımdan kime rast gelsem sıhhatinden evvel bildiği güzel yemeklerin isimlerini ve nasıl pişirildiğini soruyorum. Bazı günler, çok, haddinden fazla yediğim halde gene bir türlü doymuyorum. Maamafih, on beş günde bir midemde bir akademi toplanıyor, bu akademi azaları "bugün artık az yiyeceksin, bir yumurta, biraz yoğurt kâfi!" diyorlar, ben de yiyorum. Şurasını da söyliyeyim ki, insanın iştihası olmak demek, muazzam bir çiftliği, milyonlarca treni var demektir. İspanya'nın Elhamra Sarayı'nı bir yumurtaya değişmem."

Tıraş Olmadığı İçin İsmet İnönü'den Fırça Yedi

Ülkemizde politikayla edebiyat hemen hemen her devirde ikiz kardeş gibi yaşamıştır. Birçok edebiyatçımızın aynı zamanda etkili birer politikacı olması edebiyat hatıralarıyla politika hatıralarını çoğu zaman beraber anlatmamıza neden olmuştur. Hilmi Yavuz, politikaya pek bulaşmamış; ama (işi gereği)politikacılardan da uzak kalamamış yazarlarımızdandır. İsmet İnönü'yle de birçok kez beraber bulunmuştur gazeteciliğinden dolayı. Hatta 1959 yılında İsmet İnönü'nün Uşak gezisinde, Paşa'nın başına taş atıldığında da o orada, İsmet Paşa'nın hemen yanı başındadır. İsmet Paşa'yla Anadolu'yu gezen Hilmi Yavuz, bir de esaslı bir azar işitecektir Paşa'dan.

Bu, Paşa'yla İzmir gezisinde olur. DP'lilerin, uçakla İzmir'den İstanbul'a gelecek olan İsmet Paşa'yı Topkapı'da kıstıracaklarını ve canına kastedeceklerini öğrenen acar gazeteci Hilmi Yavuz, o telaş içinde art arda gelen haberleri İstanbul'a geçmek için telefon bekleyip oraya buraya koşuştururken, havaalanında İstanbul uçağını bekleyen İsmet Paşa, onu yanına çağırır. Yanına varır varmaz da, eliyle yanağını askerliğini yapmış olanların çok iyi bildiği şekilde alttan yukarı doğru sıvazlar. Tabii daha askerliğini yapmamış olan Hilmi Yavuz,

daha sonra, bunun, askerin baştan savma tıraş olup olmadığını anlamak için, komutanlarca uygulanan bir yöntem olduğunu öğrenir. Sakalı kontrol eden İsmet Paşa, hızlı gazetecimizi bir güzel haşlar.

Haber atlamamak ve haber yetiştirmek için canını dişine takıp çalışmaktan tıraş olmaya vakit bulamayan; yorgunluktan ve yaşanan gerilimden iflahı kesilen gazetecimiz tıraş olmayı pek de önemli görmez ve İsmet Paşa'ya karşı savunmaya geçer. Günlerdir yaşananlardan sonra tıraş olmanın kendisine biraz "absürd" geldiğini söyler Paşa'ya. Bununla da aklı sıra, yaptığı işin ne kadar önemli olduğunu ima etmek ister. Ama karşısındaki gün görmüş, hazırcevap bir politikacıdır. Büyük Taarruz sabahı dahi tıraş olduğunu söyler Hilmi Yavuz'a. Yazarımız hayatı boyunca kendisini hiç bu kadar aşağılanmış hissetmediğini itiraf eder. Kendi tabiriyle kendisini beğenmiş yeniyetme bir muhabire, Baki Efendi'nin deyişiyle, 'hem zarifane hem levendane' bir biçimde haddini bildirmiş olur İsmet Paşa...

Tabii Hilmi Yavuz da "Yer yarılsa da içine girsem!" der içten içe.

İsmet İnönü'ye Takan Şair

Üstad Yahya Kemal, birçok icraatına iyi gözle bakmadığı İsmet İnönü'yü pek sevmez. Hatta İnönü Mükâfatı adıyla kendisine verilmek istenen ödülü de sırf İnönü'yü sevmediği için kabul etmediğini söylemekten çekinmez. Fırsatını buldukça da İnönü'yü eleştirir:

İkinci Dünya Savaşı zamanında halkın fakirlikten, açlıktan, hastalıktan kıvrandığı; dahası kendi dili ve tarihinin unutturulmaya çalışıldığı günlerden birinde üstat dayanamayıp şöyle der:

"Bu iş yanlış oldu. Memleketi ben idare edecektim, şiiri de İsmet Paşa yazacaktı. Hiç olmazsa o zaman yalnız şiir mahvolurdu.

Üstad yine milletin yoksulluk ve perişaniyetine, ülkenin geri kalmışlığına bakıp bir konferansında şöyle der:

"Bu son asırda Türkiye'nin başına gelelerden biri de İsmet Paşa'dır."

Yahya Kemal çok kızgın anlarında böyle der; ama çoğu zaman da memleketi idare edenlerden çekindiği için konuşmaktan kaçınır.

İlk Şiir Sergisini Açan Şair

Orhon Arıburnu, şiir için hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan bir şairdir. Arkadaş toplantılarına sadece konuşmuş olmak için konuşulan "şiir sergisi" açmak fikrini de hayata geçiren o olmuştur. Beyoğlu'nda bir mobilya mağazasında açtığı şiir sergisinde oraya gelen ve abuk subuk soru soran yüzlerce kişinin eziyetine de sırf şiir sevgisinden dolayı katlanmıştır.Yalnız bunun acısını da oraya gelenlere kendince ödetmiştir. Sergisinin kapısına insanların ancak beline kadar gelen bir kurdela germiş ve böylece herkesin şiire saygısından dolayı yarı beline kadar eğilmesini sağlamıştır. Yani tam bir "Edebiyat Don Kişotluğu". Bundan dolayı da edebiyat çevrelerince birazcık alaya alındığını söylemeye gerek yoktur sanırım.

İlk Kitabının İsmi "Sakın Bu Kitabı Okumayın!"

Türk edebiyatında roman; özellikle psikolojik roman denilince akla ilk gelen kişi tartışmasız Peyami Safa'dır. Daha küçük yaşlarda Babıâli'nin tozunu yutmaya başlayan yazarımızın ilk kitap macerası da psikolojik yazarlığına pek yakışır. Yazarımız, bu ilk Babı Ali macerasını pek de keyiflenerek anlatmaz. O, daha çok ilk yazarlık macerasını anlatmayı sever. Küçük Peyami, kendisinin ilerideki edebi kabiliyetini gösterircesine bir giriş yapmıştır edebiyat âlemine.

Henüz genç denilebilecek bir yaştayken yazdığı ilk birkaç formalık hikâyeyi bastırmış ve birkaç gün gibi kısa sürede hepsini satmıştır. Bunun sırrı hikâyelerin içeriğinden çok pazarlanmasıyla ilgiliydi tabii. Kitabının üstüne kendisinin zeka örneğini gösteren, "Sakın bu kitabı okumayın!" spot cümlesini koyan Peyami Safa, Türk milletinin en hassas damarına, merak yönüne dokunmuş ve mükafatını da birkaç günde bütün kitaplarını satarak almıştır.

İlk Cümlesi "Çıkar Onları Domuz!" Olan Yazarımız

Okumayı çok geç sökmüş olan Selim İleri, konuşmayı da ancak üç buçuk dört yaşlarında başarabilir. Hoş o, daha önceleri de konuştuğunu söyler; ama bir türlü anne babasına sesini duyuramaz. Onun konuşmaya başlaması da birçok şeyin tetikleyici kuvveti olan kıskançlığından dolayı olur. Ablasına çok güzel bir kırmızı ayakkabı alındığını gören küçük Selim hışımla ilk cümlesini söyler:

"Çıkar onları domuz!"

Hocası Yahya Kemal'e "Yaş Tahta" Diyen Şair

Ahmet Hamdi bir yandan Ahmet Haşim'in, bir yandan da Yahya Kemal'in sohbetlerinde bulunur. Edebi kişiliğinde bunların etkisi görülür. Aynı zamanda da Yahya Kemal'in bir nevi müridi olarak bilinir. Fakat bazen onun da Yahya Kemal'i bir edebiyatçı üslubuyla eleştirdiği anlar yok değildir. Kendisine Yahya Kemal'in şiirlerine basarak, onları basamak yaparak edebiyat alanında yükseldiğini söyleyenlere şu çok edibane cevabı verir: "Ben, yaş tahtaya basmam!" Artık siz sözü nereye götürürseniz götürün.

Hıristiyan Olmaya Kalkışan Ünlü Romancımız

Babasının konuk profesör olarak Almanya'ya çağrılmasında dolayı bir süre burada kalır İleri ailesi. Bir ara da Noel dolayısıyla meraktan kiliseye giderler. Görkemli kilisede kenarları sırmalı, küçük, yeşil kadife örtülü mumdan bir İsa heykeli verirler Selim İleri'nin eline. Tüm bu gösteriş ve ikramlara mukabil olsa gerek küçük Selim, Hıristiyan olmaya kalkışır. Ailesi küçük Selim'i kiliseden dışarı zor atar.

Her Harfe Bir Şair Yakıştıran Şairimiz

İlhan Berk, malzemesi olan harflerle yazarları cem eden, her yazara bir harf yakıştıran şairimizdir. Bu işin sonunda da ortaya ilginç bir tablo çıkar:

Ahmet Haşim'i "e"ye benzetir, "e" gibi içine dönük, içrek olduğu için. Yahya Kemal'i "c"ye benzetir; ama neden "c"ye benzettiğini bir türlü bilemez, sonra da "belki alfabenin üçüncü harfi diye" şeklinde bir izahat yaparak çıkar işin içinden. Nâzım resim güzelliğinde olduğu için "s"ye benzetilir. Ahmet Hamdi kapalılığın adamı olduğu için "o"ya; Dıranas, "beyaz" olduğu için, "kar" sözcüğünün "k"sına; "l" biraz Saba gibi sıradanlığı sevdiği, oradan baktığı için Saba, "l"ye; "ü"yü kimse sevmediğinden Dağlarca "ü"ye; "i" gibi güzel olması yönüyle Orhan Veli "i"ye; Anday "d"ye ("d"nin ussallığından); Oktay Rifat "p"ye, ("p"nin abc'nin en gerçeküstücü harfi olmasından); Asaf Halet Çelebi, alfabenin en kara kaşlı, kara gözlü harfi olduğu için eski haflerle "f"ye; alfabenin en özel harfi olduğu için Necatigil "j"ye; Külebi, "a"ya, sevgili "a"ya benzer. Necip Fazıl için alfabe yeniden kurulmalıdır ve de o harf dışı düşünülmelidir İlhan Berk'e göre. Nedenini ise onun hayatını az çok okumuş olanlar bilir.

Hayali Kız Arkadaşına Mektuplar Yazan Şair

Her edibin bir takıntısı, korkusu olur da Cahit Sıtkı'nın olmaz mı? O da daha küçük yaşlardan itibaren çirkinliğine takmıştır kafayı. Hoş, Ahmet Haşim gibi aynanın karşısına geçip hayalinde yüzüne çekidüzen vermeye çalışmamış; ama daha pratik yollar denemiştir. Daha ortaöğrenim çağlarındayken herkesin bir kız arkadaşı varken Cahit Sıtkı belki çirkinliğinden, belki de yüz çirkinliğini abarttığından hiçbir kız arkadaş edinememiştir. Bunun yolunu da kendisine hayali arkadaş edinmekte bulmuştur. Bu hayali arkadaşıyla da uzun süre mektuplaşmış, çevresine bir nebze olsun kendisinin kız arkadaş edinebilecek kadar yüz güzelliğine sahip olduğu mesajını vermiştir. Kendi deyimiyle ikisinden biri vefasızlık edince bu arkadaşlık bitmiştir.

“Havuçlu Pilav”ıyla
Evlilik Reçetesi Dağıtan Hikâyeci

İlk hikâyelerini bekârken, evliliğin hayalini bile kuramazken evlilik üzerine yazar Tarık Buğra. Oğlumuz.. Havuçlu Pilav Meselesi.. Buhran.. Bunların hepsi de birer hafta ara ile Çınaraltı Dergisi'nde çıkmış evlilik hikâyeleridir. Bu hikâyeleri ilgiyle ve dikkatle takip eden Yusuf Ziya Ortaç, Tarık Buğra'dan evli olduğu konusunda itiraf almaya çalışır. Zira o kadar mükemmel ve içten aile öykülerini bir bekârın yazabilmesi akıl dışı bir iştir. Ne var ki Tarık Buğra'dan evli olduğuna dair hiçbir kelime çıkmaz. Gerçekten de hiç evlenmemiştir. O, kendi deyimiyle, “pantolonunun kıçı yamalı, yani evlenemeyecek bir bekâr meteliksiz”dir. Meteliksizdir; ama yıllar ve yıllar sonra, kendisine: "Bizi Havuçlu Pilav evlendirdi." diyen birçok çift gelir. Tarık Buğra da onların mutluluklarından pay almakla gururlanır.

Hamallara Meşrutiyet Dersi Veren Şaşkın

Rıza Tevfik meşrutiyetin en ateşli savunucularından olmuş, bu yönetim şeklini ülkeye getirmek için elinden geleni yapmıştır. Hatta o kadar yapmıştır ki tüm münevverlere meşrutiyeti anlattıktan sonra işi hamallara kadar götürmüştür. Onun hamallara verdiği nutuk çok meşhurdur.

Hamallar bu ateşli hatipten meşrutiyetin ne olduğunu sorarlar. Rıza Tevfik de:

"Meşrutiyet öyle büyük bir şeydir ki, onu bilmeyenler eşektir." der. Bunun üzerine hamallar: kendilerinin tümden eşek olduklarını itiraf ederler. Nutkunu biraz daha ateşlendiren Rıza Tevfik babalarının da meşrutiyeti bilmediğini onun için onların eşşek oğlu eşşek olduğunu söyler. Hamallar da hep bir ağızdan:

"Hepimiz eşşek oğlu eşşeğiz." diye tasdik ederler Rıza Tevfik'i.

Halit Fahri Ozansoy'un Bütün Şiirlerin Ezbere Bilen Öz Türkçeci

Kavgacılığıyla meşhur Nurullah Ataç'ın kavga etmek için denemediği yol çok azdır. En çok kavga ettiği, daha doğrusu kızdırdığı kişilerin başında da Halit Fahri Ozansoy gelir. Ozansoy'un her getirdiği şiirine biraz göz attıktan sonra "Ben bunu biliyorum!" diye karşılık verir Ataç. Oysa Ozansoy şiiri büyük bir ihtimalle evinde gece yazmış, sabah ada vapurunda da Ataç'a göstermiştir. Yani Ataç'ın bu şiiri bilmesinin imkânı yoktur aslında. Ama Ataç'ta pek kimsenin bilmediği öyle bir hafıza vardır ki bir gördüğünü hemencecik aklına nakşediverir. Ataç'ın bilgiç, kendisini küçük düşüren bu hareketlerine kızan Ozansoy bir sabah yine ada vapurunda bir kenarda bir şiir yazar ve Ataç'a verir. Kendinden emin bir edayla: "Bunu da mı biliyorsun?" diye sorar Ataç'a. Kâğıda şöyle bir göz gezdiren Ataç şiiri o anda ezberleyiverir ve kâğıda bakmadan Halit Fahri'ye yine: "Ben bunu biliyorum!" diye karşılık verir. İnanmayacağını bildiği için de şiiri ezberden okur Halit Fahri'ye. Şaşkınlıktan ne yapacağını bilemeyen Halit Fahri Ataç'a iyice bağırıp çağırmaya başlar.

Bir Su Kaplumbağası İçin Otuz Senedir Matem Tutan Yazar

İnsanlar genellikle kızgınlıkla, hırsla veya hiçbir sebep yokken öylesine işledikleri bir cürümün cezasını yıllarca vicdanlarında çekerler. Bunu kimselere söyleyemeyenlerin vay haline. Tabii söylemeye cüret edenler de pek şanslı sayılmazlar. Ama en azından vicdanlarındaki yükten biraz olsun kurtulmuş olurlar. Bu konuda en şanslı olanlar da eli kalem tutan yazarlardır.

Refik Halit Karay da bu insanlardan ve yazarlardan biridir. O, öldürdüğü bir su kaplumbağasının vicdan azabını tam otuz sene çeker. Yine de huzur bulamaz ve azabını okuyucularıyla paylaşmak yoluyla dindirmeye çalışır:

"Tuttum, bir zavallı masum su kaplumbağasını taş ata ata ve işkence içinde öldürdüm... Hâlâ teessürümden göğsüm kabarıyor. Bahçede dolaşıyordum, yalnızdım, gözüm havuzun üstünde yürüyen, yüzen bir canlı kaya parçasına tesadüf etti; şaşırıp kaldım... Usul usul yanaştım, eğildim, baktım: Dört ayağı vardı, onları oynattıkça yürüyor ve sivri başını sudan çıkarmış, güneşli bahar havasını almaktan mütelezziz gibi pürkeyf geziniyordu... Evvelâ onu kazara havuza düşmüş bir bayağı kaplumbağa zannettim, kurtarmak hülyasına düştüm, fakat ben yanaştıkça o batıyor, elimi oynattıkça tâ içeriye, suyun dibine

kaçıyordu. Yılan kafalı, kaya bedenli hödük, kaba bir mahlûktu; havuzun kırmızı, yaldızlı balıkları içine hiç yaraşmıyor, narin kayıklar ve kikler ortasına girmiş bir hantal sarlapurya gibi suyun zevkini kaçırıyor, korkunç, kıyafetsiz, hulâsa lüzumsuz ve çirkin duruyordu. Gerek bu sebepten, gerek bir türlü ele geçiremeyişimden müteessiren hayvancağıza yüreğimde müthiş bir garaz hâsıl olmuştu, başka işim, eğlencem da yoktu, iyice nişanlayıp o kemik sırtına sivri, keskin bir taş fırlattım. Tak, diye vurdu, kaplumbağa derhal başını sokup içeriye daldı... Fakat bununla bırakmadım, bekledim ve biraz sonra yine çıkınca tekrar bir kaya fırlattım, tekrar suyun dibine çökerttim... Neden sonra, başka bir kenardan, ağır ağır, müteredditve korkak yine göründü, ben de kamburuna yine bir taş yapıştırdım. Bu minval üzere, dört saat, lâyenkati, o çıktı, ben vurdum; o battı, ben bekledim, amansız, inatçı, mahuf bir mücadeleye giriştik... Nedense, hayvancağız bir türlü suyun dibinde uzun müddet duramıyor, bîr taraftan bin ihtiyat ile başını çıkarmıya, nefes almıya mecbur oluyordu... Sonuna doğru zavallının minimini, iğnebaşı kadar ufak gözlerinde bana bile kemali vuzuhla görünebilecek müthiş bîr yeis, bir korku peyda olmuştu, o siyah boncuk gözler ne ibram, ne ıstırapla benden merhamet, müsaade, hakkı teneffüs bekliyordu... Hayır, yüreğimi zulüm bürümüştü, onun bu aczi beni büsbütün zalim ediyordu; hepsinden daha keskin, daha sert, daha büyük bir kaya seçtim, o ağzını açıp imdat bekler, benden istirham ederken başını nişanlıyarak ihtimamla fırlattım... Hedefe tam isabet vaki olmuştu, hayvan yine battı, fakat, bu defa battığı sulara pembe bir renk yayıldı, başından bir kan sızıyordu... Korku, azap içinde bekledim, bekliyordum ki tekrar görünsün ve artık bırakayım,

gitsin... Halbuki akşam oldu, sular karardı, beni aramıya geldiler, zorla sürükleyip götürdüler, o, bir daha çıkmadı, bir daha suyun yüzünde görünmedi. Derdimden haftalarca hasta yattım, haftalarca yüzüm gülmedi ve o gün bugün, her hatırlayışımda hala kendimden bir nefret duyar, hâlâ ruhumda nedamet ve ıstırap hissederim! Bir su kaplumbağası için otuz senedir matem tutan benim gibi bir adam ömrünün sonuna kadar yufka yürekli kalmıya mahkûm olmaz da ne olur?"[10]

10 Refik Halid Karay,Tanıdıklarım, Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul(Tarihsiz), Sayfa: 63-64

Gülhane Parkı'nı Mesken Tutan Yazar

Günümüz edebiyatının en çok tanınan ve okunan yazarlarından olan Yaşar Kemal'in bu günlere gelmesi hiç de kolay olmamıştır. Adana'dan yazarlık hevesiyle yola revan olup İstanbul'a geldiğinde şimdilerde Nobel'e adaylığı konuşulan bu yazarımızdan hemen hemen hiç kimse haberdar değildir. Hatta uzun süre Gülhane Parkı'nı mesken tutmak zorunda kalmıştır Yaşar Kemal. Gezmek için değil, geceleri kalacak bir yeri olmadığı için yatmak amacıyla bulunmuştur Gülhane Parkı'nda. Dahası yazarlığa ilk adımını attığı yıllarda en yakın dostlarından bile gerçek kimliğini saklamak zorunda kalmış ve bu durum onda derin izler bırakmıştır. Düşüncelerinden, davranışlarından dolayı bir insanın başına gelebilecek her şey onun başına gelir. İşkence görür, aç, işsiz kalır.

Farklı Farklı Kitaplar Yazmak Suretiyle Dinlenen Yazar

Cevat Şakir, çok az yazara nasip olan hızlı ve aynı anda birkaç konuda yazı yazma yeteneğine sahiptir. Daha önceleri Namık Kemal ve Peyami Safa'da gördüğümüz bu özellik sayesinde aynı anda birçok farklı konuda eser verebilmiştir. Onu, Hatay'daki evinde görenlerin anlattığına göre yatar vaziyette bir kitabı yazmakla meşgul olan Balıkçı, yorulduğunu söyleyip masadaki başka bir kitabı yazmaya koyulur, ondan da yorulunca bir başka kitabı bitirmek için diğer masaya geçer. Yani farklı farklı kitaplar yazmak suretiyle dinlenme yolunu seçer. Çok çalıştığını, dinlenmesi gerektiğini söyleyenlere de paradoks gibi filozofane bir cevap verir:

"İnsanlar hep dinlenselerdi, bir gün dinlenmekten yorulurlar ve bu yorgunluğu gidermek için çalışmaya başlarlardı." Bu sözlerinden sonra, "Hadi kolay gelsin!"demekten başka çareniz kalmaz ona.

Evli Bir Kadın İçin Açlık Grevi Yapan Şair

Edebiyatçılarımızın çoğu zaman anlaşılmadığı, anlaşılsa da yanlış anlaşıldığı hep söylenegelmiştir. Bunda elbette de haklılık payı vardır. Bazı edebiyatçılar da özellikle anlaşılmamak veya yanlış anlaşılmak için ellerinden geleni yaparlar. Bunlardan biri de Nazım Hikmet'tir. O, bir gönül işini dünya çapında siyasi bir greve dönüştürmeyi başarır. Bunu da açık açık söylemekten çekinmez:

"Ve Münevver bir pusula göndererek kocasını bırakmasının imkânsız olduğunu bildirdi. Kızıyla ilintili biçimsel bir neden ileri sürüyordu, o kadar. İşte bu, gerçek bir darbe oldu benim için. Ondan nefret ediyordum o sırada. Ve açlık grevine başlayacağımı ilân ettim! Böylece öç almak istiyordum ondan. Korkunç bir ihanetti bu. Allah kahretsin! Greve başladım. Tüm dünyada siyaset amaçlı bir davranış olarak anlaşıldı bu. Her şey aşk yüzünden başlamıştı, başka türlü sonuçlandı..."[11]

11 Ahmet Selim, Nazım Dosyası, Zaman Kitap, İstanbul, 2002

Eşinin Ölümüne Üzülürken Bile Güzellere Bakan Şair

Abdülhak Hamit, eşi Fatma Hanım'ı kaybetmenin verdiği acıyla Çamlıca'da "Makber"i yazarken önünden tanımadığı bir kadın geçer. O kadar üzüntülü olmasına rağmen kadının güzelliğine dayanamaz. Bu da şiirine:

"Ben kendi matemim içerisindeyim

Ama bir daha geç" şeklinde yansır.

Rivayet olunur ki Abdulhak Hamit, Makber'i yazarken; yani Fatma Hanım'ın daha naşı soğumamışken yanında bir güzel hatun bulunduruyordu.

Esrar Denemesi Yapan İslamcı Şair

Hayatı çok hızlı yaşayan insanlar vardır. Bunlar normal bir insanın bir ömürde yapabileceği şeyleri birkaç yılda yapıverirler. Bu durum özellikle edebiyatçılarımız arasında sıkça gözlenir. Hele mevzubahis olan Necip Fazıl'sa i biraz daha hızlanmış olur. Necip Fazıl, kendisinin "Genç Şair" dediği dönemlerinde de İslami bir hayat tarzını benimsediği dönemlerde de hep hızlı bir hayat tarzını tercih etmiştir. Nasıl otuz beş yaşından sonra İslamiyet'e hizmet için yapmadığı hemen hemen hiçbir fedakârlık kalmamışsa otuz beş yaşından önce de dünya zevki adına yapmadığı hiçbir şey kalmamıştır hemen hemen. Hatta bu işi o kadar ileri götürmüştür ki esrar çekmeyi bile denemiştir. Nasıl yaptığını kendisinin buğulu sözlerinden dinleyelim:

"Abidin Dino'nun sesi geliyor:

– Size, şarap, kokain ve esrar arasındaki farkı gösteren bir masal tablosu çizeyim: Üç sarhoş, biri şarap, öbürü kokain, daha öbürü de esrar sarhoşu üç kişi, surların dışından İstanbul'a doğru geliyorlarmış... Masal bu ya; bakmışlar ki, sur kapısı kapalı, arkasından kilitli... Ne yapsınlar?.. Şarap sarhoşu, tam da şarabın tesirini belirten şu sözü söylemiş: "Ne duruyoruz; kocaman, mocaman, kapıyı devirip girelim!"... Kokainin sulhçu ve katlandıncı tesiriyle de, öbürü "şuracığa çömelip sabahı beklesek olmaz

mı?" demiş... Sıra üçüncüye gelince, esrarın tam ifadesi olarak verdiği cevap müthiş; "Kuzum, ne diye boş yere çekişiyorsunuz; anahtar deliğinden süzülüp girelim!"... Anlıyorsunuz ki, esrar sarhoşu için, realite alemi, imkanlı imkansız diye bir şey yoktur.

Esrarkeşler mezar kadar derin divanlarda sızdılar; Genç Şair ise hayatının bir iç murakabeden mahrum o demlerinde, sırf muhayyilesinin tahriş edilmesinden korktuğu için. kimse görmeden adi bir sigarayla değiştirdiği esrar sigarasını bir tarafa bırakıp usulca apartmandan kaçmayı başarabildi.

Buna rağmen Abidin Dino, ona bir kere çektirebildi esrarı...

Nurullah Ataç'ın (artık ismi Nurullah Ata değil), en büyük rütbede bir askere damad olmasından kinaye:

Yazılarını okuyamıyorum; bana askerî makaleler gibi geliyor!

Dediği Burhan Toprak'a (o da artık Ümit değil) davetliler... Maçka'da. Mareşal Fevzi Çakmak tarafından kızına tutulan apartman... Abidin Dino esrarı anlata anlata bitiremiyor ve (tirad)ının sonunda cebinden bir sigara çıkarıp Burhan'a uzatıyor. Parlayan kibrit; ve yanan, sarma, kapkalın esrar sigarası... Burhan Toprak, çocukların mama yemesi gibi sigarayı üst-üste çekiyor, çekiyor ve sanki önceden tanıdığı bir tesiri hızla bekler gibi aceleci tavırlar gösteriyor...

Abidin ona:

– O kadar üst üste çekme, diyor; belki fenalaşırsın!

– Hiçbir şey anlamıyorum, hiçbir şey anlamıyorum! Hava - cıva...

– Şimdi anlarsın, şimdi anlarsın! Görürsün; hava mı, cıva mı?..

Birden Burhan Toprak, basma bir balyoz inmişçesine kaskatı kesildi. Sanki bir sürü ötüp çırpındıktan sonra, boynu şimşekten bir ustura hızıyla kesilmiş bir horoz... Gagası apaçık kaldı ve iskemlesine yığılır gibi oldu. Onu aldılar, yatağına götürdüler ve hala dumanları tüten, sarma, kapkalın esrar sigarasını yanıma geldiler.

– Hiç olmazsa sen de hayatında bir nefesçik olsun, çek!..

Genç Şair dayanamadı, sigarayı alıp birkaç nefes çekti ve Abidin'e teslim etti. Abidin onu alıp sevgilisinin halim ve huyunu bilen bir ihtisas adasıyla çekerken Genç Şair'de bir hal..., Başı dönüyor! Feci!.. Başının gerçekten dönüp dönmediğini, anlamak için, salonun Maçka caddesine bakan penceresini açtı. Aman, ne görüyor? Cadde apartmanın beşinci kat penceresiyle bir hizada değil mi? İsterse ayağını atabilir ve caddeye çıkabilir...

Üsküdar tarafına baktı. Üsküdar odanın içinde ve ışıkları, altında bulunduğu eğik bir kiraz dalının meyveleri kadar yakın... Elini uzatsa toplayabilir. Artık o, kendisinde değil, hayalinin zaman ve mekan tanımaz füzesinde..

– Deli mi oluyorum yoksa?

Ancak bu kadar düşünebildi ve şeytan suratlı Abidin kıs kıs gülerken kendisini kanepeye zor attı ve beyninin motorunu durdurmayı becerebildi.

Sabahleyin, yan yana, Abidin'le Beşiktaş'a doğru inerken diyor ki:

– Esrar müthiş şey! Fakat aynen korktuğum gibi... Yakıcı bir hayal sahibi olanlara cehennem azabı... Yoksa onun için mi benimsiyor esrarı, hayali güdük, aşağı sınıf halk?"[12]

12 Necip Fazıl Kısakürek, Babıâli, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1985

Eski İstibdada Hasret Olan Şair

Tarih boyunca en çok düşmana sahip olmuş hükümdar zannedersem II. Abdülhamit'tir. Daha da ilginci tarih boyunca kendisi hakkından en çok kitap yazılan hükümdar da II. Abdülhamid'dir. Bu kitapların çoğu da kendisinin ölümünden sonra yazılmış ve ondan özür dileyen kitaplardır. Birçok büyük yazar saltanatı devrinde eleştirdikleri II. Abdülhamid'i zamanla gerçekten tanıyınca onun hakkını vermek için şiir ve yazılar yazmıştır. Bunların öncülerinden biri de herkesin kaleminin hışmından kaçtığı Süleyman Nazif'tir. Nazif, şiirinde Sultan Abdülhamid'den bir yandan özür dilemekte, bir yandan da devrinden yakınmaktadır:

Padişahım gelmemişken yade biz,
İşte geldik senden istimdade biz,
Öldürürler başlasak feryade biz,
Hasret olduk eski istibdade biz.

Dembedem coşmakta fakr-ü ihtiyaç,
Her ocak sönmüş ve susmuş millet aç,
Memleket matemde, öksüz taht ü taç,
Hasret olduk eski istibdade biz."[13]

13 Behçet Necatigil, Düzyazılar, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1999

Hayat Kadınına Yapılan Evlenme Teklifi

Küçüklüğünden itibaren itilip kakılan Cemil Meriç, hayata tutunmak için değişik yollar denemiştir. Kendisine kimsenin yüz vermemesi, kendisinin dışlanması karşısında insanlardan uzaklaşan Cemil Meriç, sakin liman olarak bir hayat kadınına sığınmak istemiş; ancak ondan bile yüz bulamıştır. Acılarını kendi satırlarından takip edelim:

"Dışarıda Paris: rüyalarının şehri. Koğuştakiler çoktan uykuya daldı. Bir yangından kaçar gibi hatıralara koşuyor. Ama mazinin loş ormanında tutunduğu her dal elinde kalıyor, tozlaşıveriyor birden ağaç. O kadar, o kadar yalnız ki...

O kadar, o kadar yalnızdı ki hayatına giren ilk kadını hatırlıyor. İki katlı kerpiçten bir bina. Kapıdan girince sağda bir laterna, solda ziyaretçilere mahsus birkaç sandalye. Ter kokusu, alkol kokusu, kadın kokusu.. Ve sigara dumanı. Oradakilerin yüzünü hatırlayamıyor. Zaten bu murdar köy kerhanesine her gelişinde sadece tiksinti, sadece utanç duymuştu. Utanç ve kıskançlık. Kimden utanıyor? Kendinden. Yanındakiler cihangirane edalarla kollarında bir kadın üst kata çıkıp iniyorlar. O sandalyeye ilişiyor sadece, parası varsa kahve içiyor. Damarlarındaki kan alev alev. Ama bu murdar kasaba kerhanesinde vücudu buzlaşıveriyor. Ne korkunç! Herkes sıhhatli bir

hayvan gibi çiftleşiyor. O: tek. Herkes kim? Tesadüfün karşısına çıkardığı üç beş insan. Aralarında müşterek olan hiçbir şey yok. Hapishaneden çıktı çıkalı tanıdıklarının çoğu bucak bucak kaçıyor ondan, işi yok, parası yok. İbni Mukaffa'nın kemiklerini kırar gibi birer birer ümitlerini kırdılar. Babası: yatağına çivili; annesi: dünyadan habersiz. Ablası; onu da işten çıkardılar. Hepsi defalarca okunan bir dolap kitap. Bir dolap kitap mı? Evet. Ama artık o dolabın yerinde yeller esiyor. Beynini yolar gibi, kitaplarını alıp götürdüler. Yok, kitabı da yok. Taşra kerhanesindeki delikanlı yirmisini aşmıştır. O cenup kasabasında insanlar çok çabuk buluğa erer. Ama ne bir genç kızın, bir tek genç kızın bakışlarında sevgiye benzer bir pırıltı görmüş, ne yanı başında bir kadın vücudunun sıcaklığını duymuş. Bu kasaba kerhanesi onun için bir gurur yarası. Kendini etrafındakilerden küçük görüyor. Onların kadın karşısındaki cihangirane tavırlarını kıskanıyor. Nelerini kıskanmıyor ki? Bayağılıklarını, kötülüklerini, kabalıklarını. Sonra... Yerliliklerini kıskanıyor. Hepsi bu toprağın hayvanı. Bu toprağın harcı. Hiçbiri iğreti değil, hiçbirinin kafasıyla dünyası arasında uçurum yok. Hepsi bir zincirin halkası. Yalnız o köksüz, o kopmuş, o başka. Taşra kerhanesi... Hangi taşra kerhanesi, pasaklı, leş bir köy kerhanesi. Orada ana dili konuşulmaz. Sermayeler Suriye şehirlerinde ıskartaya çıktıktan sonra buraya sığınırlar yahut büyük şehirlerde, pazara sürülemeyecek kadar çirkin olanlar yollanır buraya. Rakı, kumar, fuhuş.. Burada hayata renk veren, buranın insanını hayvandan farklılaştıran üç meşgale. Rakı, parası oldukça başkalarına parmak ısırtacak kadar rakı içebiliyor. Parası oldukça veya olmadıkça. Kumar, parası oldukça oynuyor. Ama ne zamandır parası yok. Fuhuş... Kasaba kerhanesinde

genç bir kadın. Bu akşam ilk defa görüyor, onu. Kibar bir havası var yahut ona öyle geliyor. İlk defa olarak bir orospuya karşı sevgi duyuyor içinde. 'Kadın rahatsız olduğunu söyleyerek müşterileri savmaktadır. Bir hafta sonrası için alınan randevu. Linda'yla buluşabilmek için evin hangi eşyasını sattığını hatırlamıyor. Bir akşam, annesi yirmisini çoktan aşan bu koca bebeği yatırdıktan sonra, koca bebek odasını terk edip karanlıklara dalıyor. O geceyi de pek hatırlamıyor. Yalnız, bir kadın etinin lezzetini ilk tadış. Aşk hakkında hiç bir fikri yok. Kadın nedir bilmiyor. Ve kasaba kerhanesinin bu hasta orospusuna tutuluş. Sonra... Sonrasını nasıl anlatsın. Sonrası bugünkü hayatı ile, bugünkü değer hükümleriyle ondan o kadar uzak, o kadar başka sanki. Kapatılan kerhane, baba evine getirilen orospu. Baba evinden kaçan orospu. Bir başkasına kaçan, bir başkasının evinde orospuya yapılan ricalar, izdivaç teklifleri. Linda'yla kaç gece yattı? Bir veya iki. Ama dünyada tek kadın vardı onun için. Yirmi iki yaşındaydı, kendisinden sekiz on yaş büyük ve Suriye'nin belli başlı kerhanelerini dolaştıktan sonra frengiye tutulup gizlice çalışsın diye o kasaba kerhanesine yollanan bu esrarkeş kadın onu bir izmaritten da ha az itibara layık gördü. Linda için aşk hatta "sensualite" diye bir şey yoktu artık. Hala güzeldi şüphesiz. Fransız askerlerine mahsus bir kerhanede çalıştığı için Fransızca da konuşuyordu. Argoyla karışık yarım yamalak bir Fransızca. Hatta biraz okuyordu da galiba. Elinde kalan son kitapları, yemeğini, sandalyasını, ikram eden bir çocuk saflığı ile ona hediye ettiğini hatırlıyor. Linda'nın sığındığı evin sahibi memurdu. Gündüz beraberlerdi Linda'yla ama Linda elini bile dokundurmazdı ona, parayı memur veriyordu. Nelerden bahsederlerdi, kendini başkasına ait

sayan bir kadının yanında işi neydi? Onunla beraber olmak için, onun kokladığı havayı koklayabilmek için her şeye razı idi. Zaten herhangi bir tercihte bulunacak halde değildi. Linda memuru seviyor muydu? Hayır! Linda kimseyi sevmiyordu. Kimseyi sevemezdi. Artık bir eşya idi o. Yalan söylemeğe memur bir eşya. Linda o evden de kaçtı. Bu garip münasebet kaç ay sürdü hatırlamıyor. Zaten gece gündüz sarhoştular. Hayatının bu ilk kadınından yalan da olsa sevgiye benzer tek kelime işitmedi. Ona nelerini feda etti. Haysiyetini. Ailesinin haysiyetini. Linda o evden de kaçtı. Bu manyak, mağruni kadınını şehir şehir aradılar. Karakollarda kuzenim diye ifade verdi. Linda kayboldu. Onunla beraber dünyanın bütün kadınları, hayatinin bütün şiiriyeti. Ve hatıra olarak yıllarca, yıllarca devam eden bir vesvese, bir korku: frengi korkusu. O, Linda için, benzerini görmediği bir deli idi. işsiz, parasız... Kültürü? Linda kültürü ne yapsın! Gençliği? Erkekliği? Linda iğreniyordu erkeklerden. O artık yalnız esrardan, yalnız kokainden anlıyordu. Bu otuz yaşındaki kadın genç adamın izdivaç teklifini kahkahalarla reddetti. Haklıydı da.[14]

En acı hatıralar kelimeleşince nasıl bayağılaşıyor. Linda'yla münasebetleri üzerine hiçbir zaman ciddi bir tahlile girişmedi. Neden? Belki kendinden utanıyor, hayatının o devresinde yüzünü kızartmayacak tek gün yok. Onun için hafıza kusmuş o hatıraları. Ne yapabilirdi? Kadına susamıştı, şefkate susamıştı, hayata susamıştı. Yalnızdı. Ve polis takibindeydi. Ve hiçbir ümidi, ama hiçbir ümidi kalmamıştı. Unutmak istiyordu. Yaşadığını unutmak istiyordu. Kitaplarını elinden almışlardı, istikbalini elinden almışlardı, onu ölüme mahkûm etmişlerdi. Sökmen Süer, sana bu memlekette iş yok, diye bağırdı,

14 Cemil Meriç, Jurnal-1 İletişim Yayınları, İstanbul, 1998

aklın varsa intihar et. Evlenemezdi. O bir paryaydı artık. Kim kızını bir komüniste verirdi? Zaten ezeli ve ebedi yabancısıydı o ülkenin. Linda cehennemin ta kendisi olsa tereddüt etmeden kucağına atılırdı. Frengi... o zaman bunun ne demek olduğunu düşünecek halde değildi. Adeta bir bela arıyordu. Bu miskin, bu taksitle ölümü hızlandıracak bir bela...

Hayatının ilk kadını. Sonra bu maceranın "idylle"e benzer tarafı yok. Linda ne bir "la Dame aux Camelias'ydı, ne bir Manon Lescaut. Hatta bir orospu Eliza bile değildi..."[15]

15 Cemil Meriç, Jurnal-1 İletişim Yayınları, İstanbul, 1998

En Gözde Yemeği Toprak Olan Şair

Göller Şairi diye bilinen Ahmet Haşim, aynı zamanda da gariplikler şairidir. Mesela kil dediğimiz toprağın sevdalısıdır. Sohbet anlarında bile yanında duran kaptan birkaç lokma alıp yemeyi ihmal etmez bu leziz nimetten. Bu arada yanına gelen misafirlere de ikram etmeyi unutmaz, hem de ısrarla. Misafirler genelde bilmecburiye kabul ederler bu teklifi. Kabul etmediklerinde Ahmet Haşim'in meşhur "küstükleri" listesine girmeleri muhtemeldir çünkü. Ahmet Haşim de birazcık bunu bildiği için toprağı reddedenlere ısrarda bulunur: "Hele bir tadın... Bakınız ne kadar memnun olacaksınız, ağzınızın içinde sanki bütün bir peyzaj eriyor..." der. Evet, toprağı edebiyatla bu denli bütünleştirmiş şair az bulunur edebiyat âleminde. Bu yönüyle "Benim sadık yarim kara topraktır" diyen Aşık Veysel'den bir adım öne geçer kanaatimizce.

– Ahmet Haşim'in garip yönlerinden biri de hayvanları çok sevmesidir. Ama sizin bizim bildiğimiz şekilde değil. Evine canlı giren tavuğun kendi kendine ölmeğe mahkum olduğunu söyler, tavuğun kendi kendine ölmesinin de ne kadar garip olduğunu düşünür ve "zavallı" diye acır ona.

"Eğer, ve, Lakin, Şayet" Sözcüklerine Düşman Olan Yazar

Evlenmeden önce hiç yıkanmadığını söyleyen Nurullah Ataç evlendikten sonra da altı ayda bir yıkanmıştır. Evlendiği zaman eşinden on iki çocuk istemiş olan Ataç, bunu belki de hararetle savunduğu öz Türkçe davasına katkıda bulunurlar diye düşünmüştür. Zira "tilcik"lerine o kadar sadıktır ki ömrü boyunca Arapça olduğu için "eğer, ve, lakin, şayet" sözcüklerini hiç kullanmamıştır. "Lakin şayet"i kullanan yazarların eserlerini de hiç okumamıştır.

Edebiyatı Şiddet Olarak Gören Yazar

Hilmi Yavuz'a göre kendisi; yani Enis Batur "yalancı pehlivan", "kâzip şöhret". Kendisine göre ise Hilmi Yavuz "anakronik", "habis" ve "yeteneksiz". Tahsin Yücel'in görüşüne göre Orhan Pamuk'un yazarlığı dahi su götürür. Orhan Pamuk da Tahsin Yücel'i okunmaya değmeyen bir "profesör" olarak nitelendirir. Büyük eleştiricimiz Fethi Naci için İlhan Berk "kendi dilini bilmeyen tek Türk şairi". Hulki Aktunç'a göre ise herkesi eleştirmeye kalkışan Fethi Naci bir cümleyi doğru dürüst kuramayan birisi. Büyük şair ve romancı Attilâ İlhan'a sorarsanız Edip Cansever "yeteneksiz" bir şair. Sezer Tansuğ'un gözünde Bodrum'un tarihçisi Cevat Şakir bir "hurda" yığını. Vedat Günyol'a göre meslektaşı Ahmet Oktay yazmayı bilmeyen birisi. O kadar çok araştırmış ki bu konuyu Enis Batur, silersek kitaplar ebadınca uzatabilir bu listeyi. Bütün bu fikir beyanlarını en iyi özetleyen de Cemal Süreya. Ona göre: Türkiye'de "edebiyat ortamı" hıncahınç şiddetle dolu.

Evet, "hıncahınç şiddetle dolu" olmakla vasıflandırdığı edebiyat ortamında acaba kendisini nasıl görüyor yazarımız. Başkalarını eleştirirken bu kadar doğrucu olabilen Enis Batur, sıra kendisine gelince daha da acımasız ve gerçekçi:

Nasıl Görülüyor?

Kendisini nasıl gördüğüne pek önem vermez Enis Batur. Ama okuyucusuna bilgi vermek için de yazarların ve eleştirmenlerin yazılarının satır aralarında dolaşır ve kendisiyle ilgili bilgi toplar. Bu araştırmanın sonuçlarına göre Cemal Süreya'ya, İlhan Berk'e, Ahmet Oktay'a, Mehmet H. Doğan'a ya da Orhan Koçak'a göre, yaklaşık olarak, "iyi bir şair"dir. Ece Ayhan'a göre hem öyledir, hem değildir. Memet Fuat'a göre, belki kötü bir şair değildir, eleştirmen yanı daha önemlidir. Denemeciliğini şairliğinden önemli bulanlar da vardır: Füsun Akatlı, Sefa Kaplan gibi. Her ikisinde de "iyi" olduğunu düşünenler vardır: Melih Cevdet, Talat Halman, Hulki Aktunç. "Kötü" denemeci olduğu konusunda birleşenler: Vedat Günyol, Konur Ertop. Toptan "kötü" olduğunu düşünenler: Hilmi Yavuz, Fethi Naci. İsim listesi uzatılıp çeşitlenebilir Enis Batur'a göre. Kendisi hakkında bir yargıda bulunmak istemez.

Dostluk İçin Ev Taşıyan Adam

Siz evinizi niye taşırsınız? Ya ailenize dar gelmiştir ya memursunuzdur da tayininiz çıkmıştır, ya da yeni bir ev satın almışsınızdır. İşte bir Mehmet Akif var ki sadece çok sevdiği dostlarını birazcık daha görebilmek için oradan oraya evini taşıyıp durur.

Bakırköy'de oturan Emrullah Efendi'nin insanlığına, sohbetine hayran kalan Akif Sarıgüzel'deki evinden ta Bakırköy'e gitmenin zorluğu ve oradaki sohbetin azlığının çaresini hemencecik buluverir: Sarıgüzel'deki evi Bakırköy'e taşımak. Bu taşınma ve Emrullah Efendi'yle komşuluktan sonra Akif'in keyfine diyecek yoktur. Taşınma yorgunluğu ve eşyaların harap olması mı? Akif, böyle şeyler düşünmeye vakit bulamaz zaten.

Çok sevdiği Emrullah Efendi'ye bütün dostlarını götüren Akif, ondan dinlediği bir hikayeyi de Safahat'ına alır. Mükemmel bir şekilde şiirleştirdiği hikayenin anlatımının da Emrullah Efendi'nin anlatımından kaynaklandığını söyler. Oysa o, basit bir hikayeden Türk şiirine mükemmel bir örnek kazandırmıştır da bunun farkında değildir. Bu fıkra Safahat'taki Eşek ve Semer şiiridir.

Mehmet Akif, bir defasında yine ev değiştirme sevdasına kapılır. Bunu da Mithat Cemal'den dinleyelim:

“Hasan baba dülger; oğlu Abdullah da hem pehlivanlara kispet yapar, hem güreşir. Akif kendi de pehlivan olduğu için bu Abdullah’ı, sonra da babasını tanıyınca seviyor; bu sefer de bunların hicranına katlanamıyor. Vakıa Sarıgüzel'deki evinden onların Yayla'daki evlerine haftada tam üç defa gidiyor ama, bu 3 defa az!

Çünkü bunlar Rumelili ve bu baba oğul Rumeli şivesiyle görüşürlerken Akif dünyanın en bahtiyar insanı.

Fakat o, bu iki halk adamının telaffuzlarındaki hususi musikiyi ibadet sükûtuyla her gün dinlemelidir: Öksürmeyerek, konuşmayarak, başka yere bakmayarak! Zaten onların yanında o nasıl konuşabilir? Onların berrak Türkçelerinin huzurunda müelliflerin, şairlerin bozduğu Türkçesiyle Akif mahcup, korkak, kabahatli!

Ve bakıyoruz, Sarıgüzel'deki ev günün birinde perdesiz. Akif artık dülger Hasan babanın komşusudur, Yayla’da camiin karşısındaki evi kiraladı.

Hasan babayla oğlu Abdullah birbirleriyle, Rumeli lehçesiyle konuşurlarken yer odasının bir köşesinde sessiz oturan Akif'e ne kadar lütfettiklerinin farkında değiller. Fakat Akif onların bu iyiliklerini unutmuyor ve bunun altında kalmayacak. Yalnız acaba bunlara ne yapsın? Varını yoğunu mu verse? Fakat bütün servetini yelek cebinde taşıyan Akif bunlara hangi varını hangi yoğunu verecek? Hele Yarabbi şükür! Kısbetçi Abdullah'ı belediyeye yerleştiriyor. Ya Hasan Baba? Ya o? Akif hala ona aşkını ima edecek bir fedakârlıkta bulunmayacak mı? Bu aksakallı Leyla’sına verecek hazinelerinin olmaması Mecnun için ne acı şey. Fakat bizim kiralık Leyla'larımızı bilmeyen büyük Mecnun kendi Leyla’sına hazinelerin en loşunu açıyor: Safahat'ı!

Safahattaki "Seyfi Baba" dülger Hasan babadır.”

Dayak Yiye Yiye Büyüyen Yazı Makinesi

Büyük yazarların çocukluk hatıralarını okuduğumuzda dikkatimizi çeken en önemli ortak özelliklerinin onların çocukluklarında acı ve sefalet içinde yaşamış oldukları görülür. Herhalde Allah, onların daha hisli ve kabiliyetli olmaları için pişmelerini istemiştir. Bunlardan biri de Ahmet Mithat Efendi'dir. O, adeta dayakla beslenmiş bir yazardır:

"Üzerimde mavi bezden eski bir esvap, yalınayak başıkabak, sabahtan akşama kadar sokak sokak sürter, çeşit çeşit muziplikler yaparak eğlenirdim. Bu muziplikler bana ekseriya pahalıya mal olurdu. Fakat dayağa alışık olduğum ve sade kızılcık sopasından değil, hiçbir şeyden korkmadığım için, ekseriya uğradığım akıbetlere aldırmıyordum. Büyükler beni dövdükçe ben bir mahalle çocuğunu kıstırır, yediğim dayağın acısını ondan çıkarıp ferahlardım. O senelerim ya sokak çamurları içinde ya mezar kavuklarının, yahut da çınar, servi ağaçlarının tepesinde geçti. " Fakat benden sade annem, babam değil; hemen bütün mahalle yaka silkmekte idi. Hattâ nihayet bir gün, mahalle nâmına bir heyet gelip babam Süleyman Ağa'yı bulmuş ve ona: Yahu, demişler, şu çocuğun şerrinden kurtar bizi. Hemen her gün bir ailenin canını yakıyor. Bir gün çocuğumuzun burnunu, başka bir gün

evimizin camını çerçevesini kırıyor. Hem bu gidiş kendisi için de, senin için de tehlikelidir. Sırık kadar delikanlı oldu. Eğer onu şimdiden bir baltaya sap edemezsen, akıbeti felâkettir. Hem kendi çeker, hem sana çektirir..

'Zavallı babam bu ağır sözlerin altında hayli ezilmiş olacak ki, önce beni her zamandan fazla dövdü. Ve ertesi günü onunla birlikte, Mısır Çarşısı'na indik. Beni, o biraz evvel önünde durduğumuz dükkâna, boğaz tokluğuna çırak verdi."[16]

16 Behçet Necatigil, Düzyazılar, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1999

Darağacından Korkup Haksızlıklara Susan Şair

Üstad Yahya Kemal, İstiklal Harbi sırasında harple pek ilgilenmediği gibi harpten sonra da ülkede olup bitenlerle pek ilgilenmez. Bu arada ülkede birçok yenilik yapılmakta, bu yeniliklere uymayı reddeden birçok kişi; özellikle birçok âlim de darağacına gönderilmektedir. Yahya Kemal'in hemen hemen hiçbir yazısında bu konulara değinmemesi; hep edebiyat ve tarih ekseninde yazılar kaleme alması birçok kişiyi de çileden çıkarmaktadır. Yahya Kemal'e yolda rastlayan bu vatanperver ve kızgın kişilerden biri ona çıkışır: "Gözünün önünde bu kadar insan astılar, niye sustun?" der. Üstadın cevabı hem edebi, hem de menfaatlerini gözetir cinsten olur: "Gözümün önünde astılar da işte onun için sustum."

Çolpan İlhan'a Bir Filmle Tutulan Çocuk

Selim İleri'nin hatıralarını okuyanlar onun ne kadar hisli biri olduğunu hemen anlarlar. Bu hisli yönü Selim İleri'yi aynı zamanda her güzele meyil verme konumuna getirmiştir. O, gençken de olgunken de hep birilerine âşık olmuştur. Ama bizim burada anlatacağımız hatırası onun çocukken yaşadığı platonik aşkıyla ilgilidir. Âşık olduğu güzel kim mi? Hepimizin yakından tanıdığı biri: Çolpan İlhan:

"Beyoğlu'ndaki Yeni Melek Sineması hiç yerli film oynatmazdı. Her nasılsa Zümrüt orada gösterime girdi. Yeni Melek'in kalitesine güvenildiğinden Zümrüt'ü seyretmeye gittik. Biliyorsun; Tanpınar, Zümrüt'ün bir rulet masası sahnesinde figüranlık yapmıştır...

Film başladı, böylece ilk kez Çolpan İlhan'ı gördüm. Yıl 1959 veya 1960. Çolpan İlhan'a hayran oldum. Hayranlık da değil, düpedüz aşk. Çolpan filmin bir sahnesinde, siyah dantel bir giysiyle, üç kollu bir şamdan tutarak, merdiven başında durur, inanılmaz güzelliktedir, gözleri gerçekten de zümrüt gibidir. Aslında film siyah-beyaz, ama ben o zümrüt gözleri hissedebiliyorum...

Birdenbire bir Çolpan İlhan tutkusu başladı. Sinema dergilerini onun için alıyorum, Sadri Alışık'la evli olduğunu öğreniyorum. Bir iki yıl geçti. Yine o sinema

dergilerinden birinde, galiba Ses'ti, Çolpan İlhan'ın adresi yayımlandı. Abidei Hürriyet Caddesi'nde Abide Palas'ta oturuyormuş.

Biz o sıralar hala Cihangir'de oturuyorduk. Bu Abide Palas adresine mektuplar yazmaya başladım. Her gün bir mektup, kimi günler iki mektup. Yeşil mürekkeple yazıyorum.

HŞ: Niçin?

Sİ: Öteki hayran mektuplarından ayırt edilsin diye. Yeşil mürekkeple yetinmeyip bir de "Acele açılması rica olunur" diye bir not yazıyorum zarfın üstüne, bize göre sol köşeye. Ne yazıyordum? Silinmiş artık. Galiba hayatımı, sorunlarımı anlatıyordum.

Bu, tek taraflı mektup arkadaşlığı yıllarca sürdü. O arada bin bir güçlükle Çolpan'ın telefon numarasını da bulmuştum. İkide birde telefon ediyordum, imzalı bir fotoğrafını istiyordum. Evde çalışan kişi çıkıyor, adresimi alıyor, telefon kapanıyor ve günler geçmesine karşın imzalı fotoğraf gelmiyor.

Teşvikiye'ye taşınmıştık, o fotoğraf geldi. Sevinçten uçtum. Nişantaşı'nda, o zamanlar sokak çiçekçilerinin bitişiğindeki telefon kabininden telefon ettim: teşekkür ediyorum, sesim titriyor ve Çolpan İlhan'la konuşuyorum."[17]

17 Selim İleri, Anılar Issız ve Yağmurlu, Doğan Kitap, İstanbul, 2000

"Dahi"nin Noktası İçin On Beş Gün Yatan Hikayecimiz

Yazarların çoğu mesleğe ilk atıldıklarında kendilerinin her şeyi bildiğini zanneder. Bu, epey kitap devirip mürekkep yaladıktan sonraya kadar devam eder. Yazar, bir şeyler bilmeye başladığı zaman bir şey bilmediğinin farkına varır. Ne var ki o devreye kadar da epey pot kırar. İşte gençliğinde, yazarlığının ilk yıllarında "ben bilirim"ci olanlardan birisi de Ömer Seyfettin'dir. Cavit Paşa'nın yanında çalışırken Paşa'nın emriyle bir yazı hazırlayarak ona götürür ünlü hikâyecimiz. Yazıya şöyle bir göz gezdiren ve dilbilgisi konusunda epey mesafe kat etmiş olan Paşa, "dahi" kelimesinin Osmanlıca yazılışıyla noktalı olması gerektiğini söyler. Tabii, Ömer Seyfettin bu işlerin ustası olarak "dahi"nin noktasız olacağını ısrarla söyler. Paşayla hikâyecimiz bir karara varamayınca Lügat-i Naci'ye bakılır. Paşanın haklı olduğu ortaya çıkar. Bir edebiyatçı olarak bir askere bilgice yenilmeyi içine sindiremeyen Ömer Seyfettin, bir hastalık bahanesiyle on beş gün kadar dışarı çıkmaz. Bu uzun süreye dayanamayan Paşa, sonunda onun odasına ziyarete giderek bir insanın "dahi"nin noktası için on beş günden fazla yatmasının hakkı olmayacağını söyler. Sonunda iş tatlıya bağlanmış olur.

"Trik Trak..."la Çocukken Edebiyat Kitaplarına Girdi

Bazı şairler kitaplar dolusu şiir yazar da hala kıymetlerinin bilinmediğinden yakınırlar. Bazı şairler de Allah'ın "Yürü ya kulum!" demesiyle birden edebiyat aleminde kabulleniverirler. İşte bunlardan biri de Faruk Nafiz'dir. Onu meşhur eden aslında hepimizin bildiği bir şiirdir. O, daha çocuk sayılacak bir yaşta yazdığı ve bir yarışmada da ödül kazanan "Saat" adlı şiiridir. Çocuk Dünyası'nda yayımlanan bu şiir aynı yıl basılan İlkokul okuma kitabına da alınmıştır. Yani bir çocuk memleket çapında ün salmıştır. İşte o şiir:

O, her zaman üşenmeden
Ve durmadan mırıldanır
Duyarsın işte dinlesen
Takırtılar lakırtıdır
"Trik trak... Trik trak
Ayıp ayıp çalışmamak"

Kitaplarda çıkan ilk şiiri budur; ama Faruk Nafiz'i eşe dosta tanıtan ilk şiiri Edebiyat-ı Umumiye Mecmuası'nda çıkan, Celal Nuri'nin yayımladığı "Şarkın Sultanları" adlı şiirdir.

Castro'ya Bayılan Şair

Doğuştan ateşli ve heyecanlı olan Nazım Hikmet sanki ruh ikizini bulmuşçasına Küba lideri Castro'ya hayrandır. Nâzım Hikmet, Castro'ya adeta bayılır. Küba önderi, Nazım'ın hayal ettiği, belki de olmak istediği devrim kahramanıdır. Nazım, onun gibi olmak ister ve olamadığına da üzülür. Küba önderi Castro'nun hayatını ve savaşını dikkatle izler, günden güne ona olan hayranlığı artar.

Bulgar Kızının Türk Milliyetçisi Yaptığı Yazar

Ama Aka Gündüz'ün milliyetçi oluşu daha onları tanıyıp anlayacak yaşa bile gelmeden başlar, hem de en koyu haliyle:

On iki yaşında Makedonya'nın Bulgar sınırı üzerindeki Plenga'da kendi yaşındaki bir Bulgar kızına tutulur küçük Aka. Kendi tarifiyle tam bir güzellik abidesidir bu kız. Ama onun kızla ilgili en önemli hatırası güzelliğiyle değil aşırı milliyetçiliğiyle ilgilidir. Bu kızla her zamanki gibi aylak aylak dolaşırken çayın kenarına toplanmış havaya bakan insanlar görür küçük aşığımız. Çayın kenarına yanaşırlar. Gündüz vakti havada bir yıldızın göründüğünü öğrenirler. Aka'nın yanındaki küçük kız büyük bir sevinçle ellerini havaya kaldırarak sevinmeye başlar. Bu duruma şaşıran Aka böyle aşırı sevinmesinin nedenini sorar. Verilen cevap Aka'yı koyu bir milliyetçi yapmaya yeter de artar bile:

"Ne zaman güpegündüz havada bir yıldız görünmüşse, çok sürmez Türklerin başına bir felâket gelir. Ona seviniyorum..."

İşte o anda o yıldız bütün cüssesiyle, bütün ateşten yakıcılığıyla beynine iner ve o saniyeden itibaren Osmanlılıktan Türklüğe avdet eder Aka Gündüz.

Aşkı mı ? O, derhal sönen bir volkanın simsiyah krateri haline gelir.

Bulgar kızı koşup gönlünü almaya çalışır; ama nafile. Bir kere milliyetçi olmuştur, maziye dönüp bakmaz gururlu Türk genci.

Bu vakayı bir mektup şeklinde Ömer Seyfettin'e yazar. Sıla bitip de memlekete dönünce Ömer Seyfettin bunu bir hikâye şeklinde yazıp, bir yerlere yayınlanması için göndermesini söyler. Tabii göndermelidir ki başka milliyetçi Türk gençleri Bulgar, Yunan kızlarının ağına düşmesin.

En İlginç Vasiyeti Yazan Şair

Necip Fazıl, "tam otuz yıl" sonra bulabildiği gerçek yolda yeterince hizmet etmediğini ve kulluk vazifesini yeterince yerine getirmediğini düşünür. Bunun için de kendisini sevenlerden birkaç isteği, bir bakıma vasiyeti vardır. Bu vasiyetinde Allah'ın huzuruna eksiksiz bir kul olarak gidebilmenin çırpınışları, uğraşı yatar. O, tüm varlığıyla uğraştığı davasının aynı zamanda iyi bir uygulayıcısı da olmak istemektedir. Nitekim son isteklerinde de bu vardır:

"Müslümanlardan, eğer bu davada hizmetim geçtiğine inanan varsa şunları istiyorum: Her ferdin, herhangi bir kifayet hesabına yanaşmaksızın, benim için: "Necip Fazıl'ın kaza borcuna karşılık" niyetiyle bir günlük (5 vakit) namaz kılması ve yine bir gün oruç tutması...

Bir de, üzerimde hakkı olanların bunu Allah rızası için helal etmeleri..."

"Ey Gafil Faniler İman Edin Allah'a" Diyen Komünist Şair

Şiir serüvenine kediyle başlayan Nazım Hikmet, 1920'li yıllarda İslami içerikli birçok şiir yazmıştır. Onun o dönemde yazdığı şiirlerinde "Ey Ulu Allah'ım, ey Ulu Rabbim", " Ey gafil faniler iman edin Allah'a!" gibi biraz da radikal ifadeler bile yer alır. Hatta onun Mevlana adlı şiiri şimdi bile zevkle okunabilecek türdendir:

Mevlana

Sararken alnımı yokluğun tacı
Gönülden silindi neşeyle acı
Kalbe muhabbette buldum ilacı
Ben de müridinim işte Mevlana

Ebede set çeken zulmeti deldim
Aşkı içten duydum Arş'a yükseldim
Kalbden temizlendim huzura geldim
Ben de müridinim işte Mevlana

Ben Bu Kadar İri Ayaklar Yetiştiren Memlekette Yaşayamam

Edebi sohbetlerinde olduğu kadar günlük yaşamında da gariplikleri çoktur edibimizin. Sefir olarak Berlin'e gitmek üzere vapura binip Odesa'ya kadar uzanır. Fakat vapurda gördüğü bir Alman kızının ayaklarının çok iri oluşu hoşuna gitmez. "Ben, bu kadar iri ayaklar yetiştiren memlekette yaşayamam." der ve geri dönerek istifasını verir Abdülhak Hamit.

Batı'dan Eser Hırsızlığı Yapan Arkadaşlarını Savunanlar

Bizim edebiyatımızda roman ve hikâye biraz ağır aksak yürümüştür. Öyle ki Tanzimat'la ilk roman tanışıklığımızdan uzun yıllar sonrasında bile uyarlama romanlar edebiyatımızın baş köşesinde oturmuştur. Büyük romancı ve hikâyecilerimizin çoğu ya Batı'dan uyarladığı ya da kimselere söylemeden aşırdığı konularla işi idare etmişlerdir. Birçok romancı da arkadaşlarının yaptıkları bu masum aşırmalara sessiz kalmışlardır. Bunu da uzun yıllar sonra dile getirebilmişlerdir. İşte bunlardan biri de Hüseyin Cahit Yalçın'dır. O, Ahmet Hikmet'in Batı'dan aşırdığı bir hikâyesini yıllar sonra açıklar:

"Ahmet Hikmet, bu koleksiyon merakını yalnızca sözcükler sınırında bırakmayarak biraz düşüncelere ve konulara da çevirmişti sanıyorum. Hâristan ve Gülistan adındaki hikâyesi, Rosny kardeşlerin bir hikâyesinden esinlenmiştir. "Esinlenmiş" deyişi de biraz hafif gelir. Açıkçası o hikâyeden aynen alınmıştır. Rauf ile bunun farkına vardığımız vakit işi bir aile sırrı gibi saklı tuttuk. Çünkü bir yandan Ali Kemal'i çalıntı yazı yazmakla suç ütü yakalar, öte yandan Avrupa taklitçiliğiyle suçlanırken, içimizden birinin bu aşırı yakınlığı

hepimiz için bir aşağılanma nedeni olabilirdi. Bugün olsa pek kolay cevap verilebilirdi. Uyarlama der, işin içinden çıkardık. Ama o tarihlerde beğeni, uyarlama yapan romancıları değerlendirebilecek kadar incelmemişti. Başka yazarlardan elde edilen yazılara hırsızlık diyorduk."[18]

18 Hüseyin Cahit Yalçın, Edebiyat Anıları, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 1999

Ayasofya'nın Minarelerinin Vınladığını Duyan Ateist

Ölüme yaklaştıkça yaşamdan ve doğadan daha çok zevk almaya, onu daha çok gözlemlemeye başlar Bayan Dinozor. Çoğunlukla bizim de yaptığımız günlük koşuşturmacanın içinde kaybolan güzellikleri çekip çıkarır ihtiyarladıkça. Eski İstanbulluların "sümbül!" dedikleri eylül sabahlarının o hafif pembemsi sisinin daha çok keyfine varır örneğin. Sonra kış günleri evinin önünde güneşin, akıl almaz kırmızılar, morlar, yeşiller içinde batması, ona daha çok heyecan verir. Hatta ateist olduğundan dolayı normal zamanlarda dönüp bakmadığı Ayasofya'nın yanından ihtiyarlık günlerinin birinde geçerken havada acayip bir titreşim hisseder. Kulak kesilince Ayasofya'nın minarelerinin vınladığını duyar.

Atatürk'e Rest Çektiği Yalanını Söyleyen Yazar

Nazım Hikmet'in ara ara olayları abarttığını hepimiz biliriz. Bunu biraz da "Aldanma ki şair sözü elbette yalandır."a veririz. Fakat bu abartma gerçeği değiştirme, hele hele Atatürk'le ilgili bir gerçeği değiştirme olunca iş biraz ilginç hale gelmektedir. İşte Nazım Hikmet'in Atatürk'e rest çektiğin söylediği olay ve aslı:

"Bir gün Nâzım Hikmet'in evine Refik Erduran gelmişti. Söz arasında ustama (Nâzım'a) sordu:

"Atatürk'ün seni çağırdığı doğru mu?

"Neden yalan olsun, dedi Nâzım Hikmet.

"Atatürk'ün çağrısına neden gitmedin, diye sordu Refik Erduran. Cevap:

"Gitmedim. Çünkü çağırmanın bir yordamı yoktu. Gecenin geç bir saatinde kapının ziline uyandım... Kapıda polisleri görünce eteklerim tutuştu. Ama polis efendilerin gayet kibar:

"Seni Kemal Paşa Dolmabahçe Sarayı'nda bekliyo.r" demeleri üzerine birden kendime geldim.

"Paşa'ya benden selam söyleyin, ben Deniz Kızı Eftelya değilim." deyip kapımı kapattım.

Hasan İzzettin Dinamo, Ankara hapishanesinde, Kuledibi'nde, bir gün aynı koğuşta yatan Nâzım Hikmet'e bu Eftelya olayını sorar:

"Üstad, şu Deniz Kızı Eftelya hikayesi ile Atatürk'ün seni çağırması olayının aslı astarı var mı?

Nâzım Hikmet gülerek şu cevabı veriyor:

"Halk her zaman efsaneler yaratmaktan hoşlanır. Gerçi aramızda benzer bir olay geçti; ama denildiği gibi değil... Bacaklarımda siyatik ağrıları vardı. Eş-dost Yalova kaplıcalarını salık verdi... Bir gün banyodan çıkmış, ağaçlar altında dinleniyordum... Atatürk, çevresiyle birlikte gelerek biraz ötemde bir masaya oturdu... (Kısaltıyorum A.S.) Çağrıldım. Yavere şöyle dedim: "Paşa hazretlerinin masasına çağırılmak benim için büyük bir onurdur. Ne yazık ki bacaklarımdaki siyatik öyle sıkıştırmaya başladı ki inlemeden şuradan şuraya gidecek hal kalmadı. Lütfen söyleyin beni bağışlasınlar." Olayın aslı budur."[19]

19 Nesin Vakfı Edebiyat Yıllığı, 1979, Sayfa: 301

Arkadaşıyla Küfrederek Barışan Romancı

Fikret Otyam'ın hayatı birçok kez Yaşar Kemal'le kesişmiştir. Aynı yıllarda farklı gazetelerde muhabirlik yaptıklarından aynı konunun röportajı konusunda yarıştıkları çok olmuştur. Fakat onların arasında geçen en ilginç olay Fikret Otyam'ım yeni yetişen bir yazara sahip çıkmak istemesi dolayısıyla gerçekleşmiştir. Hatta bu olaydan dolayı birbirlerine neredeyse küseceklerken barış yolunu çabuk keşfederler ve Fikret Otyam, barışmanın hatırına Yaşar Kemal'in kendisine küfretmesine razı olur. Fikretr Otyam'dan dinleyelim:

– Hoş geldin Baysal... Çök bakalım çaya... Dünya gazetesinde, odamda, Orhan Kemal'le "sabahiyye" yaparken geldi Faik Baysal... Keyifsizdi, keyifsizliğinin nedeni yolsuzluk.. Romanı var elinde, Cumhuriyet'e vermek istiyor... Cevat Fehmi "Getir." demiş ama, "Ah O.. Ah Yaşar Kemal!."

"Bozar mıymış işini?", "Korkuyorum işimi bozar diye... Tesir altında bırakır be birader Cevat Fehmi'yi... Ne yapsam, ne etsem?. Her gün, her saat gazetede be birader.. Bir aralık ayrılsa damlayacağım, konuşacağım Cevat Bey'le, ama olmuyor be birader..."

Faik Baysal, ağlamaklı!

– Baysal, senin işin ne kadar sürer Cevat Beyle, kaç dakika meselâ?

– Yahu, on on beş dakika. Ne olacak, alt tarafı bir roman satışı konuşması...

– Bir dakika dur bakalım, önce Cevat Bey, Yaşar Kemal gazetede mi?

– Santral'den öğrendim, ikisi de Cumhuriyet'te...

– Bana Yaşar Kemal Bey'i bağlar mısınız?

– Buyrun ben Yaşar Kemal..

– Efendim, bir sanat dergisi için sizinle röportaj yapmak istiyoruz. Yalnız, bunu, halkın içinde yapmayı düşündük. Meselâ, Meserret Kahvesi'nde efendim, fotoğrafları orada çekmek istiyoruz. Acaba bize bir yarım saatinizi ayırabilir misiniz? Çok memnun olacağız.

– Nerden telefon ediyorsunuz?

Meserret'e yakın bir yerden, eğer lütfedip hemen teşrif ederseniz memnun kalacağız...

Peki, hemen geliyorum...

Orhan Kemal gülerek, Faik Baysal heyecanla izliyor konuşmayı...

– Kop Faik, fırla... Köşe başına saklan, baktın Yaşar iniyor Cağaloğlu'ndan, sen de dal Cumhuriyet'e, seni bekliyoruz burada...

– Yahu olur mu?

– Yahusu mahusu yok, fırla sen, haydi durma.

Faik Baysal, umutla, heyecanla fırladı gitti.

– Lan Otyam, lan oğlum, Kürt bir duyarsa öldürür seni ha.. Bak vallahi ayırmam..

Orhan, tüm sabah keyfini almıştı:

– Aha, yeni bir festival, vallahi ben yaptırdım sanacak, ben azdırıyorum sanacak!

"Bermûtâd", gülüyor, gözlerinden yaşlar akarak...

Faik Baysal döndü:

Baktım, Yaşar paldır küldür telâşla iniyor yokuştan, ben de daldım Cumhuriyet'e, konuştum ve o gelmeden de sıvıştım!

Çayları tazeledik...

– Alo Yaşar ağa... Nörüyon yeğen? Ne var ne yok?

– Hiç... Çalışıyok gardaş..

– Gittin mi lan röportaja, yoklardı değil mi seninle konuşacaklar?

– ?

– Alo Yaşar ağa, nörüyon?

– Bana bak, şimdi anladım, senin sülâlenden başlayacağım, it oğlu it. Yeter lan yaptığın, şimdi geliyorum oraya!

– Gelmezsen Yaşar değilsin, bire on! Haydi gel sıkıysa!

Orhan, işin "ağıra kaçacağını" anlayınca kalktı:

– Bak ben gidiyorum, ne haliniz varsa görün... Gelir mi gelir ha... Ben olsam ben de kızardım.. Ulan oğlanı deli edeceksin...

– Yahu sen değil miydin festival diyen? Bekle gör olacakları...

Huyunu sevdiğim Yaşar, eline ne geçerse atar, savurur. Önce daktiloyu, sigara tablalarını, yani kafama atılması olanaklı ne gibi araç ve gereç varsa yok ettim, sütunların arasına konulan sarı madenî sütun çizgisini sıkıca kavradım galiba...

Biraz sonra Yaşar hışımla dikildi kapıya.. Titriyordu sağ başparmağını dişlerken...

Bak, bir adım atarsan içeri, namussuzum şunu yersin kafana.. Dur orda... Elbet bir sebebi vardı bu kötü şakanın...

– Senin şakanın da... Ulan ihtiyar, sen de şuna uyuyorsun, ayıp be.. Orhan bozuldu:

– Hop... Hoooop... Ağır ol bakalım sen...

– Yahu böyle şaka olur mu? Oyuncak mıyım ben?

– Sen de onun bunun işini bozma.. Bir ekmek parası...

İyi anımsamıyorum ama Baysal'ın romanı yayınlanmadı!

Vuruşmadık... Üç dört yıl sonra, Ulus Gazetesi istihbarat odasına bilmem kaçıncı gelişinde.. Baktı, baktı ve güldü:

– Yeter lan... Bir küfret bana, bir küfret de barışalım...

Küfürlerle birlikte, birbirimize sarıldık, anlattık, gülüştük, özlemimizi giderdik."[20]

20 Fikret Otyam, Arkadaşım Orhan Kemal ve Mektupları, E Yayınları, İstanbul, 1975

Enver Paşa'yla Hiç Yapılmamış Bir Mülakat

Edebiyatçılarımızın en önemli kabiliyetleri olanı kalem marifetiyle gizlemektir sanırım. Bir de bunun tersini görmemiz bazen mümkün olmaktadır. Olmayanı var gibi göstermek de ediplerimizin maharetleri arasındadır. İşte bu maharetli ediplerimizden biri de Ahmet Emin Yalman'dır. Şartlar öyle gerektirdiği için(!) Enver Paşa'yı hiç görmeden onunla bir mülakat gerçekleştirmiş ve gazetecilik dünyasında da epey ses getirmiştir. Kendisinden dinleyelim:

"Birdenbire günün birinde iş değişti. Parti hesabına gazeteyi idare eden Mithat Şükrü Bey beni odasına çağırdı, tatlı bir tebessümle dedi ki:

"Sana mühim bir iş çıktı. Enver Paşa ile bir mülakat yapılacak ve umumi cihan ve memleket meseleleri hakkında konuşulacak. Bu mülakattan maksat, para bedeli veren azlık mensuplarının buna rağmen askere alınacakları hakkında ortaya çıkarılan ve piyasayı sarsan bir haberi, hiç üzerinde durmaz gibi görünerek, kesin surette yalanlamaktır."

Cevap verdim:

'Baş üstüne, Enver Paşa'yı nerede ve ne zaman göreceğim?'

'Hiç görmeyeceksin... O konuşmuş gibi, onun ağzından üç sütunluk bir mülakat yazacaksın.'

Şaşaladım. Gazetecilikte basıma hiç böyle bir şey gelmemişti. Kendimi Türkiye'nin o dakikadaki kudretli askeri diktatörünün yerine koyacaktım. Onun söz konusu edeceği meseleleri ben seçecektim, her kelime onun ağzından çıkmış gibi üç sütun dolduracaktım... Kendimi çok zor bir imtihan vazifesi yazmaya çağırılan bir mektepli mevkiinde görüyordum.

Bütün gazetecilik damarlarımı seferber ettim, Enver Paşa'nın ağzından çıkması münasebet alacak, ilgi çekecek, fakat suya sabuna dokunmayacak şekilde üç sütunluk beyanat yazdım. Bu arada bütün dünya ve memleket ufuklarını dolaştım, araya da asıl yazılması lazım gelen malumatı, sırasını getirerek, sıkıştırdım.

Mülakatın nasıl karşılanacağını tabii olarak merak ediyordum. Bir harfine bile dokunulmadan geri gelip ertesi gün birinci sahifede büyük harflerle çıkmasın mı?

Enver Paşa, beyanatta bulunmaktan kaçınır bir adamdı. Bu sebeple uzun beyanatı bir bomba gibi patladı. O günlerin büyük satış gazetesi olan Tasvir-i Efkâr, mühim mülakatı aynen sütunlarına geçirdi ve önemi hakkında yorumlarda bulundu."[21]

21 Ahmet Emin Yalman, Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim, Cilt:1, Pera Turizm ve Ticaret A.Ş., İstanbul, 1997, Sayfa: 260-261

"Aşk? Yok, Öyle Bir Şey.

En güzel aşk şiirlerini yazan şairlerin gerçek hayatta aşka çok uzak olduklarını üzülerek öğrenmişizdir. Hatta Cahit Külebi'nin "Hikâye" adlı nefis aşk şiirini hiçbir kadın için yazmamış olduğunu söylemesi okurları arasında hayal kırıklığı oluşturmuştur. İşte bu hayal kırıklıklarından biri de Nazım Hikmet'te yaşanır. "Mavi Gözlü Dev"in şairi Nazım hikmet bakın aşk konusunda neler söylüyor:

"Aile-kadın-çocuk" konusunda kendisine tepki gösterilmesine "köylü toplumu hassasiyeti" diyor Nâzım! Yıldız Sertel: "Münevver'e vefasızlık edemezsin." dediğinde verdiği cevap şu: "... Münevver kara kuru bir şey olmuş, o eski güzelliği kalmamış. Sonra iki çocuk. Dayanamam." "Aşk? Yok, öyle bir şey. Çocuk sevgisi? Hayvani bir şey!"[22]

22 Ahmet Selim, Nazım Dosyası, Zaman Kitap, İstanbul, 2002

Kendini "Zavallı Bir Don Kişot" Gören Yazar

Cemil Meriç, hayatı boyunca rahat yüzü görememiş yazarlarımızdandır. Önce gözlerini kaybetmesi, sonra uzun yıllarını verdiği kitaplarının okuyucu kitlesini bulamaması onu fazlasıyla üzmüştür. Bu üzüntü de hatıralarının ve mektuplarının arasına adeta sinmiştir. Şimdilerde yazarlarımızın başköşesine oturttuğumuz Cemil Meriç'in neler çektiğini anlamak ona bir vefa hissi olsa gerek:

"Hayatım bir trajedidir. Birinci perde evleninceye kadar geçen zaman: yıldızsız, Allahsız, cıvıltısız, katran gibi bir gece. Vıcık vıcık ıstırap. Birkaç şehri fethe yeten bir enerji yel-değirmenlerine saldırmakla harcanır. İkinci perde izdivaçla başlar. Daha büyük, daha derin, daha uzun acılar. Fakat vahaları olan bir çöl bu ve göğü yıldızlarla dolu: çocuklarım, kitaplarım..."[23]

...Defterime bakıyorum: "Kalbini inancını teşrih masasına yatırmaktan bıkmadın mı? Hayat dışarıda."Kaçıyorsun, erkekçe çalışmaktan, yenilmekten, dövüşmekten kaçıyorsun. Boş bulduğu ilk kulübeye sığınan bir köpek gibi ve her kulübeden, mantığın haşin eli boğazına sarılıp, kaçmağa zorluyor seni."[24]

23 Cemil Meriç, Bu Ülke, İletişim Yayınları, İstanbul, 1998

24 Cemil Meriç, Bu Ülke, İletişim Yayınları, İstanbul, 1998

Cahit Bey asistana yolluyor, asistan Cahit Bey'e. İstemiyorlar. Sonra? Karanlıklardayım. Hayata merhametimle bağlıydım. Kendimi unutmak için başkalarına acıyordum. Artık acıyamıyorum da. 12 gün sonra elli yaşında olacağım. Hiçbir dayanağım yok. Hâlbuki hep başkaları için yaşadım. Başkaları, yani tesadüfen karşıma çıkanlar. Kimdiler? Niçin karşıma çıktılar? Bana ne verdiler? Kendine acımayan bir merhamet. Ve şimdi yapayalnızım. Dışarıda yağmur yağıyor. Sana gel diyemiyorum. Mektep de, ders de, ebediyet de umurumda değil. Başımı göğsüne dayayıp ağlamak istiyorum. Ağlamak ve sonra ölmek. Sana gel diyemiyorum. Bu bir ölüme davet olur; seni yaşatamam ki. Ben sakit bir hükümetin banknotları gibi değerleri hiçbir işe yaramayan zavallı bir insanım. Sokaktaki herhangi bir serseriden daha zavallı.

Alaaddin'in lambasını ben başkalarına verdim, kırdılar. Babam da bir mağluptu. Ama kutupları olmayan, kasırgaları olmayan bir iç dünyası vardı, sığdı, tanıyamadım onu. Uzun bir sükûttu. Ve yalnızdım.

Herhangi bir dişiydi annem. Başımı başına dayayarak ağlayacak dostu ilk defa sende buldum. Ve yoksun. Şu anda o kadar susuzum ki sana. Ve aczimden o kadar utanıyorum ki.. Bayağılaşmamak. Bu korku beni silahsız bıraktı. Kimseyi aldatmadım. Kimsenin karşısında eğilmedim. Ben zavallı bir Don Kişot'um. Ebediyeti fethetmek gibi bir ümidim de yok. Türkçe bir kabile dilinden daha sık değişiyor. Zaten Türkçe kaldı mı?

Görüşebilecek miyiz acaba? Dayanacak mıyım? Senin kurulmuş bir düzenin var. Sen bir işe yarıyorsun, oyalanabiliyorsun nihayet. Kendi kendine yetiyorsun. Uykun kaçtığı zaman mektuplarımı okuyabiliyorsun, yazabiliyorsun.

Hürsün. İstersen kalkıp gelebilirsin. Ben sana gidemem. Ben seni okuyamam. Yazarken bile daima bir başkasının aracılığına muhtacım.

Kapım her çalana açıldı. Bütün gözyaşlarını kuruttum. Başkalarında ve başkaları için yaşadım. Şimdi kendim yaşamak istiyorum. Gurbet, hapishane, polis, izdivaç, çocuklar, günde on iki saat emek ve geçen yıllar. Zillet, zillet, zillet.[25]

"Sahneye maskeyle çıkmak! Ben aktör değilim. Sesinin tonunda minnacık bir soğuyuş hissettiğim anda yokum. Acılarının kaynağı sensin, evet ama hayatının kaynağı da sensin, senin için ve seninle yaşıyorum. Sen uçuruma yuvarlanırken tutunulan dal, sen vaha, sen bütün hayal kırıklıklarının dudaklarımda Ümitleştiği kadın.

Haklısın, insan yaralarıyla çıkmamalı ortaya. Sevgi bir oyun, ama benim oyunla ilgim yok. Söylemiştim, hayatta hep bröton savaşçıları gibi çıplak döğüştüm, yaralandım, yaralandım, yaralandım. Bir ömür ki yalnız on beş gün dilber, yalnız on beş gün yarasız. Ben ezelî bir mağdurum, coğrafî kader, siyasî kader, biyolojik kader. Başka bir ülkede doğmalıydım, başka bir ülkede veya başka bir çağda, en iyisi hiç doğmamalıydım. Anlaşılmadım, anlaşılmadım, anlaşılmadım. Hayatım bir bozgunlar silsilesi. Hiçbir kavgam zaferle taçlanmadı. Ben ezelî bir mağlubum. Ama tarihi yaratan bu mağluplar, bir ülkeyi onlar ebedileştirir. Sen, tek mükâfatım benim."[26]

25 Cemil Meriç, Jurnal-1 İletişim Yayınları, İstanbul, 1998

26 Cemil Meriç, Jurnal-1 İletişim Yayınları, İstanbul, 1998

"Kilo, Metre" Gibi Ölçülerden Anlamayan Yazar

Murathan Mungan, hemen hemen her yazar gibi sıra dışı biridir. O, kendi şifrelerini anlattığı bir yazıda bu yönlerini çekinmeden açıklar. Kendisinden dinleyelim:

Çok çabuk parlarım.

Hiç unutmam.

İnatçıyımdır.

Paraya hiç aklım ermez.

Kafayı fena takarım.

Boğazıma çok düşkünüm.

Kilo, metre gibi ölçülerden hiç anlamam.

Temel insan ilişkilerinde fazla ahlakçı bulurum kendimi.

Gereksiz bir bağışlama gücüm vardır.

El becerileri konusundaki yeteneksizliğim.

Tek bakışta anlaşılmayan tuhaf bir çekingenliğim vardır.[27]

27 Murathan Mungan, Soğuk Büfe, Metis Yayınları, İstanbul, 2001

Mehmet Akif Mısır'da Şapka Takmamak İçin mi Kaldı?

Şapka inkılâbını müteakiben Mehmet Akif'in çok sevdiği vatanın bırakıp Mısır'a yerleşmesi ve tam on bir yıl orada vatana hasret yaşamasını bilerek veya bilmeyerek yanlış yorumlayanlar olmuştur. Mehmet Akif'in şapka takmamak için tam on bir yıl Mısır'da kaldığını söylemek ona en büyük iftiralardan birini atmak demektir. Mehmet Akif, böyle küçük şeylere takılıp da vatanını terk edecek biri değildir. Onun vatana değil de vatanı idare edenlere küsüp gitmiş olduğunun birçok şahidi vardır. Bunlardan biri Mehmet Akif'in yakın arkadaşı ve Neyzen Tevfik'in kardeşi Şefik Kolaylı'dır. Kolaylı, bir Cumartesi günü Prof. Fazlı Yegül ile beraber oldukları bir sırada Akif'in veda ziyaretine geldiğini, kararından vazgeçmesi için ısrar ettiklerinde Akif'in büyük bir hüzün ve teessür içinde şöyle dediğini aktarır:

"Arkamda polis hafiyesi gezdiriyorlar. Ben, vatanını satmış ve memlekete ihanet etmiş adamlar gibi muamele görmeye tahammül edemiyorum ve işte bundan dolayı gidiyorum."

Hasan Basri Çantay'ın verdiği şu bilgiler de Akif'in Mısır'a gitme sebebinin daha derinlerde olduğunu göstermektedir:

"Çanakkale Zaferinin yıldönümüdür... Bir tören yapılıyor... Çanakkale şehitleri anılacak... Zamanın meşhur zibidi şairi kürsüye geliyor: 'Maalesef' diyor; 'Çanakkale Şehitleri için güzel, şehitlerimizin sânına lâyık bir Türk şairi tarafından şiir yazılamadı. Çanakkale destanını yazan maalesef Türk değildir. Çaresiz Türk olmayan bir adamın şiirini okuyacağız.' yavesini savuruyor, istemeye istemeye Akif'in şiirini okuyor. (...)

Merhum bu hâdiseyi duyar. Çok, pek çok müteessir oluyor; o kadar ki koskoca adam bir çocuk gibi ağlıyor. Çanakkale şehitlerinden onu ayırmak, 'Sen Türk değilsin!' demek... tahkir etmek... Akif'in en hassas yerine, en hassas teline dokunmak... Bu hareket ve hakaret, zamanın zamane şairi, devlet şairi, resmî şair tarafından yapılmış... Tam o sırada da gençliğinin kısm-ı âzamisini hamamda geçirmiş bir yazar, CHP'nin resmi gazetesinde bir başmakale yazmış... Akif'e: 'Hadi git artık, sen kumda oyna!' demiş... Akif bunu da okuyor... Ve artık Türkiye'de duramıyor."

Meşrutiyet'e Hasretken Düşman Olan Yazar

Serveti Fünuncular "istibdat" diye nitelendirdikleri II. Abdülhamit döneminden hep şikâyetçi olmuşlardır. Hatta kendilerine göre çok baskıcı buldukları bu dönemden uzaklaşmak için Yeni Zelanda'ya kaçma planları bile yapmışlardır. İşte, yaşadığı dönemden bunalan ve Meşrutiyet'e her vesileyle "Nerdesin gel gel!" çağrıları yapan bu yazarlarımız acaba istedikleri olduktan sonra ne yaptılar? Meşrutiyetin ilk günlerini kendi ağzından dinleyelim Hüseyin Cahit'in:

"Meşrutiyet oldu. İmamlarla, papazlar, papazlarla hahamlar öpüştü. Bulgar komiteleriyle kardeş olduk. Ermeni komiteleriyle birleştik. Yunan komitelerini selâmladık. Müstebitleri taşladık. Hırsız memurları kovduk. Halkın hâkimiyetini pekiştirdik; her istediğimizi söyledik, hatta her istediğimizi yaptık. Fakat ne oldu? Niçin ileriye gitmek, yükselmek ve güçlenmek belirtisi görünmüyordu? Hep olduğumuz yerde didiniyor, söylüyor, haykırıyor, boğuşuyorduk. Ancak bir şey vardı ki yürümüyordu, bir şey vardı ki eksikti."

Eksik olan o bir şeyi bir türlü bulamayan yazarlarımız sevgi ve birleşme haykırmalarını bir süre sonra bırakırlar. Bunun yerini kin ve ayrılma feryatları, kahretmek hırıltıları alır. Azıcık medeni cesareti olan Süleyman Nazif, Rıza

Tevfik gibi şair ve yazarlar "istibdad" dedikleri eski döneme ve II. Abdülhamit'e "nerdesin" şiirleri düzmeye başlarlar.

Meşrutiyet'in getirdiği basın hürriyeti ile birlikte yeni bir hürriyet daha doğar. O da iftira hürriyeti. Ve artık birçok kişinin gelmesi için hayaller kurduğu bu dönemde hak, en çok bağırabilenin, en iyi iftira edenin, hiç utanma bilmeyen olur.

Adını Değiştirip Kimliğini Saklayan Yazarımız

Seçtiği ideolojik yoldan dolayı yıllarca bir suçlu gibi gezen, adını dostlarından bile gizleyen yazarlarımız vardır. Bu yazarlarımız Türkiye gerçeğini açık bir şekilde gözler önüne sermektedir. İşte bunlardan biri de Yaşar Kemal'dir. Kendi kaleminden okuyalım:

"Düşüncelerimden, davranışlarımdan dolayı bir insanın başına gelebilecek her şey benim başıma geldi. İşkence gördüm, aç, işsiz kaldım. Ailemden birçok kişi yoksulluk içinde öldü. Oysa ben başka bir yol seçebilseydim, onların yaşamlarını iyileştirebilirdim. Onlara hiçbir zaman yük olmadım ya, onlara da bir yardımım dokunmadı. Bir de, en büyük acım, insanlara yalan söyledim, adımı değiştirerek kendimi sakladım. Yaşamımda bunun kadar ağırıma giden hiçbir şey olmadı. Benim Kemal Sadık Gökçeli olduğumu bir Abidin Dino, Bir Arif Dino, bir de romancı arkadaşım Orhan Kemal biliyordu. Ortaokuldaki Türkçe öğretmenimle karşılaştım bir gün Adana'da. "Yahu Kemal," dedi bana, "çok iyi bir yazar var Cumhuriyette kimdir acaba?" Yaşar Kemal'i övdü. Ona bile o yazarın ben olduğumu söyleyemedim. Öğretmenin adı Enver Mücen'di. Sonra İstanbul'a geldi. Ondan o kadar utanmıştım ki, onu nerede görsem kaçıyordum. Bir daha yüzüne bakamadım. Oysa onu ne kadar çok seviyordum. Ama yolumu ben seçmiştim. Fazla ağrıma gitmiyordu bana yapılanlar."[28]

28 Yaşar Kemal, Yaşar Kemal Kendini Anlatıyor, Toros Yayınları, İstanbul, 1993

Yetmiş Beşinde Hayata Gözünü Yuman Büyük Şairler

Efsunlu şiirler yazan, ölümü en veciz şekilde mısralara döken üstadın gurubu da efsunlu olmuştur. Yahya Kemal, son gecesinde Nihat Sami Banarlı'ya Baki'nin doğum ve ölüm yıllarını sormuş.(Bildiği halde)Sonra da yetmiş beş yaşında öldüğünü söylettirince: "Demek o da yetmiş beş yaşında ölmüş!" demiş. O gece de hayata gözlerini kapamış. Yahya Kemal devrinin büyük şairlerinden Faruk Nafiz de yetmiş beş yaşında öldü.

Kitaplarının Yayımlanması İçin "Sekiz Yıl" Bekleyen Nobel Ödüllü Yazarımız

Şimdilerde ülkemizin Nobel Ödülü'nü alan ilk yazarı olmanın keyfini süren Orhan Pamuk'un küçüklüğü, gelgitlerle geçen ilk yazarlık denemeleri de epey zorlu olmuştur. Artık dünyaca tanınan yazarımız 22 yaşındayken ilk romanını yazmaya başlar ve sekiz yılda -kitaplarını yayımlayamadan-iki buçuk roman yazar. Ama bu sekiz yıl boyunca bir şekilde masasına ve çalışmasına bağlı olması gerektiği, kendi çalışmasına güvenmesi gerektiği konusunda kendini terbiye eder. Sekiz yıl boyunca sadece yazmayla da yetinmez. Aşırı denecek kadar okur, dünya romanını tanır. Romancılığı sever ve bu işi yapmak istediğini, hayatta başka hiçbir şeye talip olmadığını görür. En önemlisi de bunun yapılabileceğine, kendi yeteneğine ve daha da önemlisi kendi sabrına inanır. En sonunda sekiz yıl sonra kitabı çıkar yazarımızın. Ve hep şu şakayı yapar sonraları: "Yurtdışında kitaplarımın yayımlanması zor değil, hemen yayımlıyorlar; ama Türkiye'de kitaplarımın yayımlanması için sekiz yıl uğraştım!"

Tatar Rukiye, İncir Aliye

Tarık Buğra'nın hayatı ilginçliklerle doludur. Ortaokul sıralarında kendi neslinin çektiği fizik dersi sıkıntısını Tarık Buğra da sonuna kadar çeker. Bu, diğerlerinin çektiği sıkıntıya göre biraz da komikçedir. Fizik dersinde "kabiliyet-i tatarrukiye" ve "kabiliyet-i incirariye" deyimleriyle karşılaşır. Biraz cin bir öğrenci olduğu için de hemen "Tatar Rukiye, İncir Aliye" esprisini patlatır. Bunun sonucunda da okkalı bir azar işitir hocasından. Ama sonunda ikisinin de anlamını öğrenir. Hem de yıllar yıllar sonra bile unutamayacak şekilde.

Şiirini Abdülhak Hâmid'inmiş Gibi Göstermek

Yeni şairlerin çoğu şiirlerini uluorta okuyarak halkı şiirden soğutur. Bunlar, genellikle şiir adına pek bir şey vaat etmeyen kişilerdir. Esas şairler ve şair adayları ise şiirlerini insanlara okumaktan çekinirler. Bunun sebebi şiirlerinin beğenilmeyip şiir heveslerini gideceğinden korkmaları olabilir. Bunun için birçok iyi şair yıllarca şiirini kimseye göstermez. Göstermek isteyenler de Yahya Kemal gibi büyük bir şairin gölgesine sığınır:

"1906 sonbaharında Londra'dan Ostende'a geçmiş, oradan da Bruxselles'e gittim; orada Hüseyin Siyret'le Kemal Midhat'ı buldum. Beni Cambre ormanında çaya götürdüler. Onlara yeni şiirimi kendi eserim olarak okumağı münâsip görmedim, çünkü Hüseyin Siyret, o zaman, şiir tarafımı çekemezdi.

Leyâl-i Girîzan şâiri, Abdülhak Hâmid'in Londra'da ne yaptığını, yeni bir şeyler yazıp yazmadığını sordu. Ben de benim Akınlar'ımdan birkaç parçayı Abdülhak Hâmid'in yeni bir eseri olarak gösterdim. Hüseyin Siyret gaşyoldu; Hâmid'in dehâsına hayran olmağa hazır olduğu için hayranlığını bütün bir gün tekrar etti, durdu.

İçimden seviniyordum.

İlk tecrübemin bu tesiri hâsıl etmesi şiirdeki kudretime verdiğim ehemmiyeti kendi gözümde meşru göstermekten başka beni fazla hayâlâta da saptırıyordu."[29]

29 Yahya Kemal Beyatlı, Hatıralarım, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 1986

Yayın Hakkı İçin Aldığı Yüklü Para Çekini Şiire Yatırır

Kendisi edebiyat âlemine büyük zorluklarla giren ve zorluklar içinde bu âlemde tutunmaya çalışan Yaşar Kemal, istikbali parlak şair ve yazarlara öncülük etmeyi ihmal etmemiştir. Bir romanın yayın hakkını büyük bir gazeteye satan Kemal, Enis Batur'u yanına çağırır, yayın hakkı için aldığı yüklü miktardaki para çekini ona uzatır ve hemen işinden istifa etmesini ve o parayla bir şiir kitabı bitirmesini söyler. Yazarlara ve şairlere bu kadar değer vermektedir.

Suçlunun Çırılçıplak Resmine Bakarken

Orhan Pamuk, hayal âlemi çok uzaklara gidebilen bir romancıdır. Bu özelliği onu bazen eşsiz bir romancı olarak karşımıza çıkarır. Bazen de kimsenin aklına getiremeyeceği garipliklerle döner hayal âleminden. İşte bunlardan biri de çarmıha gerilmiş bir suçluya bakarken gelir başına. Tabii ki böyle bir hayal âlemi düşmanlar başına:

"Koçu'nun korkutucu ve tuhaf ayrıntılara özel dikkati, yabancı gezginlerin de bayıldığı bir başka konuya, İstanbul'daki işkence ve idam usullerine de yönelikti...: Bir çarmıha yüzükoyun çırılçıplak bağlanan suçlunun, omuz başlarına ve kaba etlerine oyularak yerleştirilen mumların ışığında ibret olsun diye şehirde gezdirilmesiydi. İşkence edilen suçlunun çırılçıplak resmine bakarken içimden cinsel bir ürperti geçer, İstanbul'un geçmişini bu tür dehşet verici bir ölüm duygusu, siyah-beyaz ve bol gölgeli resimler ve bir dizi tuhaflıkla ilişkili görmek bana zevk verirdi."[30]

30 Orhan Pamuk, İstanbul Hatıralar ve Şehir, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2003

"Karınca Yiyenlerin" Sesi

Birçok edebiyatçımız gibi Cemal Süreya da küçüklüğünde ilginç yiyeceklerin tadına bakmıştır. Çocukken kulağına çalınan bir söylentiye kanıp karınca yemeye başlar şairimiz. Söylenti karınca yiyenlerin sesinin daha kalın olacağıdır. Tabii her küçük çocuk gibi bir an önce büyüme alametleri göstermek isteyen küçük Cemal bunu kısa yoldan karıncalarla yapmaya kalkışır.

Solculuğundan Ötürü Asılacağın İçin

Urgan soyadını kendisi isteyerek alır. On sekiz yaşını geçtiği ve bekâr olduğu için istediği soyadını alabilecektir. (Mina Hanım'ın takdirle anlattığı böyle güzel özgürlükler vardır Mustafa Kemal döneminde.) Ailesi aşırı bireyci olduğundan, herkes ayrı ayrı soyadları alır. Örneğin, teyzesinin iki oğlu, anne baba bir kardeş olmalarına karşın, aynı soyadını almaya yanaşmazlar. Annesiyle dayısı da değişik soyadları seçerler.

Ona Urgan soyadını kimin önerdiğini söyleyince, Mina Hanım'a göre küçük bir şok geçirmeniz gerekir. Çünkü bu kişi Mina Urgan'ın kendisine "süper mürşit" dediği Necip Fazıl Kısakürek'ten başkası değildir. Sonradan böyle olacağını bilseydi Necip Fazıl'ın semtine bile uğramazdı Mina Urgan o zaman. Ne var ki Necip Fazıl kendisine bu soyadını teklif ettiği zamanlarda daha henüz dinciliğe soyunmamış olan, kendilerinin arkadaş grubundandır. Mina Urgan herkesten farklı olması için; "Çalışkan", "Erdemli", "Ulu gönüllü" gibi manevi anlamlar taşıyan bir soyadı değil, içinde çok sevdiği U harfi bulunan bir nesne adı ister. Necip Fazıl da ona, "Urgan'ı seç" der. "Urgan da ne demek?" diye kendisine sorulduğunda, Necip Fazıl, Anadolu'da ip anlamına geldiğini açıklar ve kahkahalar içinde devam eder:

"Solculuğundan ötürü günün birinde nasıl olsa asılacağın için, bu soyadı sana ayrıca uygun!"

Mina Hanım, bu açıklamayı çok sevmiş olmalı ki bu soyadını alır.

"Putları Yıkıyoruz" Kampanyası

Davasının verdiği hızla önüne geleni eleştirmeyi meslek edinen Nazım Hikmet, daha sonra bunda oldukça pişmanlık duyar. "Putları yıkıyoruz" kampanyasıyla Abdülhak Hamid'e, Mehmet Akif'e, Namı Kemal'e saldırır. Hatta davasını; yani "Dialektik materyalizm"i şiirle anlatmaya kalkıştığı için kendisini suçlar. Sadece dava şiirleri yazıp aşk şiirlerine boş vermesini de doğru bulmaz. Kendi ifadelerinden dinleyelim:

"O zaman sekterdik... Biz mesela "Putları kırıyoruz" kampanyasını neden açtık?. Abdülhak Hamid milli şair değilmiş. Memleket konularıyla ilgilenmezmiş... Proleter şairi değilmiş... Saltanat devrinde, proletaryanın daha doğum halinde olduğu bir devirde onun proleter şairi olmasını nasıl bekliyebilirdik?!.. Adam büyük şair. Kendi ufuklarından çıkmış, dünya konularıyla ilgilenmiş. Abdülhak Hamid, yaşadığı devrin, şartların mahsulüydü. Mehmet Emin ise şair bile değildi. Mehmet Akif'in mistik ideolojisini, gerçekçi eserlerimizle çürütmeli idik. Namık Kemal bir vatan şairi idi. Zamanında Abdülhamit diktatörlüğüne karşı savaştı. Bu yüzden menfalarda süründü. Biz bunların hepsine çattık. Bunları burjuva şairi, edibi diye kenara attık. Neydi benim o "Berkley" şiiri? Dialektik materyalizm şiirle mi öğretilir?! Proleter şairi, aşk şiiri yazamaz dedik. Tabiatı ve insanı unuttuk.

Ortak Roman Yazan İki Edibimiz

Ediplerimiz normal zamanlardan birbirleriyle pek geçinemeseler de para mevzubahis olduğunda rekabeti bir kenara bırakabilmektedirler. Ortak bir hedef kadar edebiyatçılarımızı bir araya getiren çok az şey vardır. İşte bu ortak hedeflerden birinde de Hıfzı Topuz ve Melih Cevdet birleşir. Onları birleştiren ise ortak bir romanı takma adla gazeteye satmaktır. Bu birlikteliği Hıfzı Topuz şöyle anlatır:

"O dönemde Melih Cevdet'le bir de ortaklaşa roman yazdık, Murat Tek diye bir ad uydurduk. Romanın adı da Bir Gönülde İki Sevda idi. Kâzım Bey bu romanı bizim yazdığımızı hiçbir zaman bilmedi. Patrona ünlü bir romancının tefrikası 5 liradan, takma adla bize bir roman vereceğini söyledik. Kabul etti. Melih Cevdet'le romanın planını hazırladık. Bölümleri aramızda bölüştük. Yazıları parça parça mürettiphaneye vermeye başladık. Romanın ortalarında ben bir geziye çıktım. Yazıları yetiştiremedim. Sonra İzmir'den postaladım, daha doğrusu mektupları ve pul parasını ağabeyimin çalıştığı hastanenin şoförüne verdim. Adam 6 kuruş pul parasını yürütmek için mektubu postalamamış. O zamanlar mektuplar kaybolmaz ve gecikmezdi. Mektup gerçekten bir iletişim aracıydı. Postaların şimdiki gibi rezaleti

çıkmamıştı. Yazılar gelmeyince mürettiphanede telâşa düşmüşler. Bunun üzerine Melih Cevdet benim bölümümü de yazıp vermiş. Böylece bizim roman aksamamış oldu. Ortak roman yazarlığımızı hiç kimseye söylemedik."[31]

31 Hıfzı Topuz, Eski Dostlar, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2000

"Yuh"u, "Yuf" Zanneden Yazarımız

Sözcükler şair ve yazarların oyuncağıdır. Sözcüklerle sihirli saraylar kurulur veya en aşılmaz kaleler fethedilir. Ancak, kendilerine su gibi, ekmek gibi gerekli olan sözcüklerin anlamlarını bilmekte zaafa düşer şairlerimiz. Hele de bilmediğini biliyor zannederse ortaya edebiyata malzeme olacak bir komedi çıkabilir. İşte bunun güzel örneklerinden biri de Mehmet Akif'le yakın dostu Mithat Cemal arasında yaşanır. Mithat Cemal'in o tatlı üslubundan dinleyelim:

"Aradan yıllar geçti. Artık edebiyatta bir takım salâhiyetlerim olduğuna karar verecek yaştayım sanıyordum. Akif'in bu salahiyetlerimden galiba haberi yoktu ve bir gün bir kelimemi düzeltti. Canım sıkıldı:

– Sende bu kelime âlimliği eski marifet! Dedim; fakat bazan senin tashihlerini de tashih etmek lazım geliyor.

– Anlayamadım, dedi; hangi tashihimi tashih etmek lâzım geliyor?

Fuat Şemsî meselesini anlattım. Fuat bir gün:

Surette eğer zerre isek ma'nide yuhuz,

Ruhu-l Kudüs'ün Meryem'e nefhettiği ruhuz.

Beytini bayıla bayıla okumuş. Akif: "Ne diye bu beyte bayılıyorsun? Anlamıyorsun ki..." Demiş; "Meselâ "yuh" ne demektir?"

Bunu Akif'e hatırlatarak alayla sordum:

– "Yuh"un anlaşılmayacak nesi var?

– "Yuh"un anlaşılmayacak kendisi var.

– "Yuh", "Yuf" demek değil mi?

– Değil!

– Ya ne demek?

– "Güneş" demek!

Facia bu kadarla bitmedi: "Yuh"un bu manasına inanmadım; "Bürhan-ı Katı"a bakmağa kalkıştım. Akif güldü, güldü; babasından kendisine yegâne miras kalan Kamus tercemesini uzattı:

Kamus-ı Arabi'ye bakacaksın! Bürhan'a değil![32]

32 Mithat Cemal Kuntay, Mehmet Akif, Timaş Yayınları, İstanbul, 1997

Mevlevilik İçin

Edebiyatçılarımızın birçoğundan tekkelere, dergâhlara gittiğine dair hatıralar okuruz. Bu, onları oraya çeken manevi bir güçten kaynaklanmaktadır. Belki de oralarda maneviyatla dolup taşan yazarlarımız bunun sayesinde yetkin eserler verebilmektedir. Yalnız, böyle manevi yerlere gidip de niyeti farklı olan yazarlarımız da vardır. Bunların başında da Yakup Kadri gelir. Bakalım ne niyetle gidiyormuş Mevlevihane'ye Yakup Kadri:

"Bizim Mevlevihane'nin her şeyi nasıl gözümde tüterdi. O sık ve yakışıklı genç Çelebi, elvan elvan tennureleriyle o nazlı nazlı dervişler, o ney ve tanbur sesleri bana ne kadar tatlı, ne kadar cazibeli gelirdi, bu korkunç ve haşin kargaşalığın içinden! Bir kuş olsam da uçup gitsem oraya derdim kendi kendime. Sanki birdenbire kâbuslu bir rüyadan uyanmış, sanki birdenbire gözlerimi bir sevgi ve şefkat kucağında açmış gibi olacaktım o zaman... Hem, Ramazan gecelerinde, bön Cemal ağabeyimle beraber, o dervişler arasına karışmak ve semahaneye girip oturmak imkânını da buluyordum. Gerçi, ne devran olur, ne saz sesi duyulur, ne de Çelebinin yüzü görülürdü böyle gecelerde. Hatta aklımda kaldığına göre, teravi namazı dahi kılınmazdı. Yalnız, dedelerden birinin hücresinde toplanılıp tatlı tatlı sohbetler edilir ve ara sıra da yine

bunlardan biriyle semahaneye gidilerek geniş bir halka halinde diz çökülüp oturulur ve saatlerce sessiz sessiz tespih çekilirdi.

Tesbih ama ne tesbih! Her biri iki ceviz iriliğinde beş yüz ve belki bin taneli öyle kocaman, öyle dev gibi bir tesbih ki, yere yayıldığı vakit zincirleme bir daire şeklinde semahanenin bütün kutrunu çepçevre dolanırdı ve avuçtan avuca, kucaktan kucağa her devri en az on beş yirmi dakika sürerdi. Onun içindir ki, başlangıçta pek hoşuma giden ve bana, uzaktan uzağa o kadar imrenerek seyrettiğim Semahaneye girip dervişler sırasında yer almak gururunu veren bu "Elbirliği tesbih çekme" işinden en sonunda bir hayli yorulmuş, kolum kanadım kırılmış olarak çıkardım. Çıkardım ama, ilk fırsatta tekrar etmekten yine kendimi alamazdım.

Beni böyle bir gayrete, böyle bir şevke sevk eden işin yalnız Mevlevî tekkesindeki tatlılık ve samimîlik havasından doğduğunu sanmıyorum. Kim bilir belki o bin taneli dev tespihi çekmek cefasına bir ikbale ermek hırsiyle katılıyordum. Geçmiş gün şimdi, niye saklıyayım? Evet, belki de bu gayreti, bu şevki göstermekten, asıl maksadım dedelerden birinin gözüne girerek Mevlana ocağına kapılanmanın yolunu bulmak ve günün birinde bu meydana böyle manasız bir iş için, böyle adsız bir sığıntı gibi değil, Çelebi efendinin dervişleri etrafında adlı sanlı bir derviş olarak sikkem ve tennuremle, ellerim göklerde, başım havalarda girebilmekti. Yüzlerce gün kuru tahta üstünde yatıp kuru ekmekten başka bir şey yemedikleri ve tekkenin bütün ağır işlerini hık demeden yüklendikleri söylenen çilekeşlerin feragat ve tevekkülleri de böyle bir maksada dayanmıyor muydu?"[33]

33 Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Anamın Kitabı, Varlık Yayınları, İstanbul, 1957

Yüz Yıl Önce Bugünü Gören Şairimiz: Mehmet Akif Ersoy

Bize Mehmet Akif'i genel itibariyle ilk olarak İstiklal Marşı şairi, daha sonra da ahlaklı, memleketinin her derdine duyarlı, duyduğu her iyi veya kötü olaydan sonra da? Çanakkale Şehitlerine ve Bülbül şiirlerinde olduğu gibi? oturup duygularını en iyisinden şiirleştiren biri olarak tanıttılar; biz de öylece tanıdık ve bu bilgiyle yetindik.

Halbuki durum hiç de böyle değildir. Belki de Mehmet Akif'in ikinci; hatta üçüncü planda kalan özelliğidir şairliği.

Evet, Mehmet Akif'i yakından tanıyanlar veya onun hakkında derinlemesine bilgiye sahip kişiler ondaki en önemli özelliğin yürümeyi çok sevmesi olduğunu bilirler. Mehmet Akif, öyle beş on kilometrelik mesafeler için bir vasıtaya binmeyi aklının ucundan bile geçirmeyen bir aksiyon adamıdır. Hatta bazen Kırkpınar'daki güreşleri seyretmek için yürüyerek ta İstanbul'dan Edirne'ye yürümeye niyetlendiğini yakın arkadaşları garipseyerek anlatırlar. Mehmet Akif'in, Mithat Cemal'le yaptığı edebi sohbetlerin çoğunun mekanı da yine uzun yürümeler yaptığı İstanbul sokaklarıdır.

Peki, yürümek Mehmet Akif'in nasıl en önemli özelliği oluyor? Aslında bu sorunun cevabı o kadar da zor değil. Yürümeyi çok seven Mehmet Akif, İstanbul kendisine dar gelince soluğu Anadolu'da, Arabistan'da ve Almanya'da almıştır. Yani ondaki yürüme sevdası seyahat etme şekline dönüşmüştür. Tabii bu seyahatler Evliya Çelebi'ninkiyle karıştırılmamalıdır. Mehmet Akif, seyahat emrini Evliya Çelebi gibi rüyasında doğrudan Peygamber Efendimiz (s.a.s.)'den almamıştır; ama "Doğrudan Kuran'dan alıp ilhamı" sözünün bir gereği ve Efendimiz (s.a.s.)'in aksiyonu doğrultusunda "Emri bilmaruf nehyi anil münker(İyiliği emretme, kötülükten sakındırma)" amacıyla yola çıkmıştır. Ölünceye kadar da bu seyahatleri devam etmiştir.

Bu seyahatlerinde gördüğü en önemli şey çocuklarımızı yetiştirecek Avrupai bir okul tarzımızın olmamasıdır. Almanya seyahatinde alman okullarına hayran olan Mehmet Akif, ülkemizde milli şuurla eğitim veren bir müessesemizin bulunmayışından bizar olur. Hele de ülkemizde kaliteli eğitim veren bütün okulların yabancıların elinde olduğunu gördükçe kahrolur. Kendisine anlatılan bir hadiseden sonra da hem maddi ilimlerin verildiği hem de maneviyatın ihmal edilmediği okul modeline hasretini ifade eder. Kim bilir şu günlerde dünyanın dört bir tarafına yayılmış Türk okullarının temelinde Mehmet Akif'in duaları da vardır. Bu hasretini Mehmet Akif'in hatıralarından takip edelim:

"Evvelki akşam muhterem arkadaşım Akçora Yusuf Bey söyle bir vaka hikâye etti: Lehistan Müslümanlarından bir zengin adam geçenlerde İstanbul'a gelmiş. Maksadı hem bu memlekette büyücek bir iş yapmak, hem de oğlunu mekteplerimizden birine vermek imiş. Çünkü ora

cimnazyalarına devam eden çocuğun Ruslaşmasını istemiyormuş.

Bu hamiyetli adam evvelâ Mekteb-i Sultaniye gitmiş; maksadını dili döndüğü kadar anlatmış. Fakat karşısındakiler bir türlü zavallı adama istediği malûmatı verememişler; hatta eline sundukları program da Fransızca yazılmış imiş.

Başka bir mektep yok mu, demiş. Robert Kollej'i salık vermişler, gitmiş. Yanına kattıkları tercüman vasıtasıyla, gezmekte olduğu müessese hakkında malûmat alırken mabede benzer bir yer nazar-ı dikkatini celp etmiş!

– Burası nedir?

Kilisedir. Şu kürsüye her hafta bir Protestan papazı çıkarak talebeye vaaz eder.

Vaazı dinlemek mecburi midir?

– Evet, umûm talebe için mecburidir.

Pek âlâ! Talebe içinde Müslüman yok mu?

Seksen kişi var.

Çok şey! Müslüman çocukları Protestan papazın vaazında bulunsunlar, hem de mecburen bulunsunlar ha!

Lâkin Rusya mektepleri buradan çok iyi imiş. Onlar Müslüman talebeyi papazların verdiği vaazlarda, din derslerinde hazır bulundurmak şöyle dursun, talebe kendiliğinden girmek istese men ederler.

Bunun üzerine adamcağız şu ukdeyi çözmek için heyet-i idareye içinizde bir Türk olsa da onunla anlaşsak demiş. Kendisine vardır cevabını vererek centilmen bir zatın yanına götürmüşler. Bu zat umum talebenin mevize günleri mabedde bulunması müessesenin vâkıfı tarafından vazedilmiş bir usûl olduğunu, binaenaleyh Müslüman

çocukların da bundan istisnası kabil olamayacağını söyledikten sonra sırf ahlakî bir zeminde cereyan eden bu mevizelerden o kadar ürkmek icap etmeyeceğini bildirmiş. Zaten insan, dini mektepte almazmış; büyüdükten, düşüncesi kuvvetlendikten sonra din hakkında bir fikir edinirmiş.. .

Bu mülahazaları dinleyen Lehistanlı kardeşimiz: "İyi ama insanın büyüyünceye kadar bulunacağı muhitler, maruz olacağı telkinler büsbütün tesirsiz mi kalır? Bunların her birinin vicdaniyât üzerinde mühim mühim intibaatı olmaz mı?" demişse de muhatabından "O halde Mekteb-i Sultanî'ye müracaat ediniz." sözünden başka cevap alamamış.

Şimdi bu adamcağız rast geldiğine çocuğu için bir mektep soruyormuş.

Bir Müslüman çocuğuna hem Rusya'daki cimnazlar derecesinde ulûm ve fünûn öğretecek hem de sağlam bir Müslüman terbiyesi verecek bir mektep kimin hatırına gelirse lütfen bize bildirsin!"

“Ben Ne Eşeklik Ettim de Buralara Geldim” Diyen Komünist Şair

Şiirleri, hapishane hayatı, açlık grevleri, davası ve aşklarıyla gündemi hep meşgul eden Nazım Hikmet, daha sonraları yaptıklarından pek memnun kalmaz. Boşu boşuna kavgaya tutuştuklarını, hapislere girdiklerini söyler. Resimli Ay mecmuasında halkın sevdiği şairlere hücum ettiği için kendini suçlar. Mehmet Akif e, Namık Kemal'e niye çattığını sorar kendi kendine sonraları.

En önemlisi de Moskova'ya gitmiş olmaktan da bin pişmandır Nazım Hikmet. İmkanı olsa Batıya geçecektir; ama iş işten geçmiştir bir kere. Zira oraya gitmek kolay, onları bırakmak ise imkansız denebilecek kadar zordur.Tüm bunların yanında Yıldız Sertel varken yüksek sesle düşünür, düşünür ve şu yargıya varır kendisi:

“Ben ne eşeklik ettim de buralara geldim."

Yeni Zelanda'yı Yurt Edinmek İsteyen Maceraperestler

Serveti Fünuncular devrilerinin özelliğinden mi yoksa yetişme şartlarından mıdır bilinmez kendilerini toplumdan soyutlamak için ellerinden geleni yapmışlardır. Bunu onların şiirlerinde de fazlasıyla görebiliriz. Hemen hemen hiç kullanılmamış Arapça ve Farsça sözcükleri sözlüklerden alıp şiirlerine yerleştirerek de kendilerini toplumdan soyutlamıştır yazarlarımız. Bu, bir bakıma uzak durmaya çalıştıkları topluma, özellikle de devrin yönetimine bir başkaldırı anlamı da taşımaktadır. Bu başkaldırı sadece şiirlerde ortaya konulmamıştır. Devrin zalim(!) padişahına kızan Serveti Fünuncular işi biraz daha ileriye götürürler ve her şeyiyle kapkaranlık gördükleri memleketlerin terk edip hürriyet ve yeni bir hayat vaad ettiğini söyledikleri Yeni Zelanda'ya yerleşmeye karar verirler. Tabii bu girişimlerinin sonu da Serveti Fünuncuların karakterine uygun olur. Mehmet Rauf'tan dinleyelim:

Bir gün Fikret beni görünce, o her zamanki aşırı heyecanıyla:

– Rauf, gidiyoruz! dedi.

– Nereye?

– Melun heriflerden kurtuluyoruz.

Bu hepimizin, fakat kimsesiz ve bekâr yaşadığım için, özellikle benim en aziz emellerimizdendi.

– Nasıl? diye atıldım.

Bunun üzerine anlattı:

Cuma günü Hüseyin Cahit'le birlikte, o zaman Çengelköyü'nde oturan Doktor Esat Paşa'yı ziyarete gitmişler. Orada, edebiyatla meşgul olmadıkları halde, aynı duygu ile yanıp tutuşan ve aynı düşmanlıkla coşup taşan başka dostlara rastlamışlar. Bunlardan bazısı oldukça zengin ve memlekette içtimaî mevkii olan kimselerdi. Konuşma -her zaman olduğu gibi- istibdattan açılmış. Sarayın tutumu uzun uzun tenkid edilmiş. Kin ve lanet döküle döküle az sonra hep bir olup kadın, erkek, çoluk çocuk, aile hâsılı bütün yakınları toplayıp bir küme halinde memleketten çıkıp başka bir ülkeye göç etme temennisine kadar dayanmış. Bu fikir oradakilerin hepsine o kadar uygun gelmiş ki hemen kabul edilmiş ve karar verilmiş. Hatta şimdiden yakın gelecekteki bu Türk muhacirlerinin masrafları için para verenler bile olmuş...

– "İşte böyle, artık gidiyoruz Raufçuğum... Tabii, sen de gelirsin, değil mi?

Ben mi? Ben ki herkesten fazla bu hayattan şikâyetçiyim. Hatta birkaç kere kendi kendime bin tehlikeyi göze alarak memleketten kaçmak üzere teşebbüslerim bile olmuştu.

Yol masrafı ortaklaşa sağlanacak. Gittiğimiz yerde hep birden çalışacağız. Herkes kazandığını ortaya koyarak, kadın erkek, çoluk çocuk hür bir hayat içinde serbest ve rahat yaşayacağız. Ne saadet değil mi? Hiç gitmez olur muyum? Yaşasın...

Göç etmek, göç etmek ama nereye?

Bu hususta henüz bir karar yoktu. Herkes incelemesini yapacak, ileriki yeni bir toplantıda bu konu üzerinde görüşülecekti.

O zaman ben Tarabya'da karakol gemisinde ikinci kaptandım. Geminin görevi yazın o sulara gelen elçilik gemileriyle protokol işlerini düzenlemek olduğundan bu sayede Fransız, İngiliz, Alman, Rus, İtalyan subaylarıyla yakın bir dostluğum vardı. Özellikle İngiliz elçilik gemisi "İmojen" süvarisi Kaptan Beyn çok samimi dostumdu. Ara sıra istibdat idaresi aleyhine ona içimi döktüğüm olurdu.

Bütün bunları yakından bilen Fikret: "İmojen süvarisiyle sen de bir görüş de, ondan belki bir fikir alırsın." dedi.

Kaptan Bey bu teşebbüsümüzü alkışla karşıladı:

– "Azizim Rauf," dedi, "İngiltere'de muhaceret için bugünlerde herkes bilhassa Yeni Zelanda'ya gidiyor. Orası toprak olarak son derece münbit ve verimli. İklimi, havası, suyu da pek güzel bir yerdir. Eğer istersen sana, muhaceret heyetleri için yayınlanmış rehberlerden birini getirteyim. Okur, inceler, ona göre karar verirsiniz."

Hemen Fikret'e koştum. Müjdeyi verdim. Hep birden İngiltere'den gelecek kitapları beklemeye başladık... Ve geldiği zaman da bunlarda teşebbüsümüzün başarısı için o kadar ümit verici vaatler bulduk ki, bu hepimiz için sonsuz bir saadet oldu.

Fakat... Bizde böyle büyük teşebbüsleri becerecek irâde gücü ve ruh genişliği nerede?.. İlk gün hararetle karar verenler, tartışmalarda ileri sürülen zorlukları ve başarısızlık ihtimallerini görüp yavaş yavaş soğumaya başlamışlardı. Soğumayan -tabii en başta Fikret olmak üzere- Hüseyin Cahit'le bendim.

Farkında olmadan Yeni Zelanda fikrinden kopunca başka bir düşünceye yöneldik. Hüseyin Kâzım Bey'in Manisa'da geniş bağları vardı. Bize: "Eğer mutlaka bir yere gitmek istiyorsanız Manisa'ya gidiniz. Orada oturacak yer de var, işlenmiş bağ da. Toprakçılık etmek isterseniz orada çalışır, orada yaparsınız." diyordu.

İşte Hüseyin Cahit, bu vaadin kuvvetiyle "Yeşil Yurt" ismini koyduğu, Servetifünuncuların muhaceret teşkil etmek emelinin arkasında zamanının, özellikle kendisi gibi şüphe ve gözetim altında yaşayanları İstanbul'dan bir adım dışarıya atmaya müsaade etmeyen polis inzibatını aldatıp gizlice Manisa'ya kadar gitmeye cesaret etmiş, Kâzım Bey'in bağlarını ziyaret ve teftiş etmişti.

Ama bunu da gerçekleştiremedik.

Servetifünuncuların göçü Hüseyin Cahit'in bu küçük seferinden ibaret kaldı ve bundan çıka çıka, daha sonraları "Rübâb-ı Şikeste"nin ancak bir sahifesini kaplayan bir "Yeşil Yurt" manzumesi çıktı.[34]

34 Şemsettin Kutlu, Serveti Fünun Dönemi Türk Edebiyatı Antolojisi, Bateş Yayınları, İstanbul, 1972

Toy Kızları Elde Etmeye Çalışan Şair

Yazarlarımızın çoğu hatıralarında umutsuz aşklarını anlatırlar. Hatta bu umutsuz aşklardan nice roman ve şiirler doğmuştur. Ediplerimiz arasında en umutsuz olanı ise Cahit Sıtkı'dır. O, kendisini fazlasıyla çirkin bulduğu için yaşıtı olan bayanlara yanaşamaz bile. Küçük yaştaki kızların kalplerini daha çabuk elde edeceğini düşünerek onları kendisine âşık etmeye çalışır. Bunu da en yakın arkadaşı Ziya Osman Saba'ya anlatır:

"O, hep böyle küçük, kendinden yaş yaş küçük kızların peşinde, benliğinin yarısı sanki daima âşık, öteki yarısı sanki daima sarhoş yaşadı. Ta yatağa düşünceye kadar... Cahit'i "âşık" eden kızların hiçbirini, görmem kısmet olmadı. Onları ya kendi ağzından dinledim, ya mektuplarıyla, şiirlerinden öğrendim. Onlar hep küçük kızlar oldular. Hatta bazıları, kara, okul göğüslüklerini olsun çıkarmamışlardı. 'Beşiktaşlıdan önce, hakkında şiir yazmamış olsa bile, böyle henüz göğüslüklü bir Kadıköylüsü de vardı galiba. Sonra, on dört yaşındaki Beşiktaşlı geliyordu. Burhaniye'de askerliğini yaparken komşusu 'Boşnak kızı' da aynı yaştaydı. Hemen sonra, gene askerliği sırasındaki kendi tabiriyle "esmer güzeli yar" inin "on yedi yaşlarında var yok" olduğunu yazdığı mektubu, 18 Temmuz 1943 tarihini taşıyor.

Cahit'in, böyle, kendi yaşından kat kat küçük yaşlarda kızlar sevmesinin sebebini, daha lise sıralarından, o, hafta başları, Kadıköy'deki yengesine gittiği zamanlardan beri biliyordum. Sormam üzerine, bir sır gibi anlatmıştı bana. Şimdi bu sırrı açıklarsam, bir emanete hıyanet mi etmiş olacağım? Ama, daima açık sözlü olmuş, kendini olduğu gibi göstermiş Cahit, şimdi ara sıraki o çapkınca bakışlarıyla gözlerimin önünde; bana da gülümsüyordu: 'Yaz, Ziyacığım, zararı yok.' diyor, ondan yazıyorum:

Cahit, kendisinin, çirkin, hiç bir kızın beğenmeyeceği, beğenemeyeceği kadar çirkin olduğuna inanmıştı. Bence, erkekte güzellik veya çirkinliğin hiç bir önemi olmadığı halde o, bu konuda aşırı bir duyarlık gösteriyor, bunu bir kara talih sayıyordu. Ta o yıllardan beri aklımdan çıkmamış, aşağı yukarı şöyle diyor: "Ben çirkinim, yetişkin kızlardan, beni beğenen olmaz. Onlar tecrübelidir. Ben, ancak, küçük yaştaki toy kızları elde edebilirim, ancak onlar bana yüz verirler." [35]

35 Cahit Sıtkı Tarancı, Ziya'ya Mektuplar, Varlık Yayınları, İstanbul, 1957

Matematikteki Elde Var
Biri Bir Türlü Göremeyen Talebe

Yazarlarımızın hesapla kitapla başları pek hoş değildir. Hatta okulda dersleri uyuyarak veya türlü yaramazlıkları yaparak geçiren birçok yazarımız vardır. Onlar bir an önce büyüyüp başarılı bir yazar olmak için katlanırlar adeta bu okul zahmetine. Durum böyle olunca da derslerde başarısızlık kaçınılmaz olur. Halide Nusret de bu başarısız öğrencilerin başından gelir:

"Hesap (matematik) dersini pek sevmiyordum. Çünkü bu derse aklım hiç ermiyordu: Söylesem gülersiniz, Behçet ağabey "toplama" dersi verirken mesela 10'la 8'i toplayıp "Sekizi yazın, elde var bir" yahut 25'i toplayıp: "Beşi yazınız, elde var iki" demez miydim, içimden cin ifrit kesilirdim; bakarım, ne onun elinde bir şey var, ne benim! Peki, elde birler ne demek oluyor?

Zavallı sevgili Behçet ağabey! Bu aptal talebeden ilk zamanlarda çok çekmişti. Şimdi düşünüyorum da sabrına, hayran kalıyorum."[36]

36 Halide Nusret Zorlutuna, bir Devrin Romanı, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1978

Küçüklüğünden Beri Yalan Söyleyen Yazar

Yazarlarımızın toplumdan biraz uzak durdukları, kendilerine bir hayal dünyası oluşturdukları hepimizin malumu. Onlar belki de biraz bu hallerinin sayesinde edebiyatımıza mükemmel eserler kazandırmaktadırlar. Bu "toplumdan uzak durma" halleri onların ta çocukluktan gelen alışkanlıklarıdır aslında. Çocukluğundan itibaren kendini toplumdan soyutlayan yazarlarımız ister istemez kitapların ağına düşer ve bizlere ölümsüz eserler bırakırlar. Bu toplumdan kendini soyutlama her zaman onların yararına olmaz, bazen yazarlarımızın başına iş de açabilir. Bu yazarlarımızdan birisi de Selim İleri'dir. Kendi dünyasını oluşturan küçük Selim, bunun için küçük yalancıklar söylemek zorunda kalır:

"O dönemde, Kadıköyü'nde Bahariye Caddesi'ndeki Gerede Apartmanı'nda oturduğumuz yıllarda kendime başka bir ev uydurmuştum. O evi de biliyorum: caddenin ucunda, büyük bir bahçe içinde, ahşap, dik mermer merdivenle çıkılan, üç katlı bir ev. Şimdi yok artık. Bahçesinde manolya ağacı, pancurlar, mermer merdiven.

Gerçek ailemin aslında orada olduğunu, orada yaşadığını düşünürdüm. Böyle nice hayaller kuruyordum. Hayallerimi bir gün, annemle babamdan kendime daha

yakın hissettiğim için anneanneme anlattım. Ona ikinci bir evim olduğunu söyledim. Belki, sonra, yaşamım boyunca hep ikinci bir hayatın peşindeydim, kimbilir... Anneannem çok iyi bir insandı, çok yumuşaktı, ama ne kadar duyarlı olursa olsun, hayallerimi anlamadı. Endişe duyarak babama söyledi.

Babam sordu, inat ettim: evet, ikinci evim. Gerçek evden çıktık, o eve gidiyoruz. Yalanının ortaya çıkacağını hissediyorum. Müthiş bir korku var içimde. Mermer merdiveni çıktık. "Bu ev mi ?" diyor babam. Geri dönemiyorum yalandan, evet, burada oturuyorlar... Kapıyı çaldık-çaldık; çok sonra çok yaşlı bir kadın kapıyı açtı. Babam, "Bu çocuğu tanıyor musunuz?" diye sordu. Kadın çok şaşırdı ve kapıyı kapattı.

Babam,"Yalan söylersen, işte başına böyle şeyler gelir," dedi.O günden sonra devamlı yalan söylemeye başladım.Yalan konusundaki ilk büyük kışkırtıcılık bu oldu.[37]

Tabii Selim İleri'nin yalanları bununla bitmez. Kendisinden dinleyelim:

Babam onca bilimsel tutumuna karşın kuruntulu bir insandı. Ablama, bana bir şey olacak diye ürkerdi. Mesela hatırlıyorum, Cihangir Parkı'na çıkardım. Babamın çalışma odasından park görünürdü. Dürbünle beni izlediğini hissederdim. Hep bir şey olacak endişesi... Sonra bir gün oldu. Cevat'la fena halde kavga ettik. Babam telaşla parka geldi. Niçin dövüştüğümüzü sorunca, yine yalan söyledim. 27 Mayıs'tı o zaman, dayım Yassıada'daydı. Cevat'ın dayıma küfür ettiğini, vatan haini falan dediğini söyledim. Böyle bir şey yok. Neden kavga ettiğimizi artık hatırlamıyorum.

37 Selim İleri, Anılar Issız ve Yağmurlu, Doğan Kitap, İstanbul, 2000

Cevat benim yüzümden epey bir dayak yedi. Zavallı Melahat Hanım bize geldi. Cevat yemin üstüne yemin ediyormuş. Susuyordum, yalanımı bir vicdan azabı gibi taşıyordum. Annem şüphelendi. Ama susmakta direttim. Şimdi, bunca yıl sonra söylüyorum işte. Bütün bunları çözmek zor, inat mı, gurur mu ?"[38]

38 Selim İleri, Anılar Issız ve Yağmurlu, Doğan Kitap, İstanbul, 2000

Kendisini "Üç"e Benzeten Şairimiz

Kendisini bir şiirinde "f"ye benzetir İlhan Berk. Hangi sayıya benzediğine gelince tercihi 3'tür.Nedeni; üç deneycidir, Allah'ın hakkı üç olduğu için her şeyin üstüne üç kez gitmeden bırakmaz. Alçakgönüllüdür üç, akarsu gibi vakti yoktur, aşka inanır, yakışıklıdır, azla yetinir, gizemlidir, uyuyan bir su gibi güzeldir. Ve hepsinden önemlisi Bekir Berk gibi Red Kid okur. Hiç sevilmez mi?

İstanbul'da Şöhret Kazanan Aktar Yazarımız

Günümüzde "Yazı makinesi" ve "Hace-i evvel" olarak nam salmış Ahmet Mithat Efendi bu unvanlarını kolay kolay kazanmamıştır. Küçüklüğünde mahallede aylak aylak dolaşıp babasından epey dayak yedikten sonra bir aktarın yanına verilmiş, bu sefer de hem babasında hem de aktardan dayak yemeye başlamıştır. Fakat bu dayaklar ona yazarlığının yanında başka bir ün daha getirmiştir. Dayak yiye yiye aklı başına gelen Ahmet Mithat kısa zamanda aktarlığı öğrenerek İstanbul'da nam salmıştır. Bu macerasını kendisinden dinleyelim:

"Babam oraya devam etmeye mecbur kalmam için, evden nafakamı kesti. Ve ben bir dilim kuru ekmek yiyebilmek için her sabah namaz vakti horozlarla birlikte uyanıp kalkar, tâ Boğazkesen'den Mısır Çarşısı'na kadar yayan gider, ağır hizmetime başlardım. Hele karda kışta bu seyahati çıplak ayakla, açık başla ve incecik bir esvapla titreye titreye yapmak yok mu; bunun dehşetini hatırlamak beni, insanı buram buram terleten yaz günlerinde bile titretir.

Dükkân sahibi de beni, bir esirci yüreksizliği ve insafsızlığı ile çalıştırıyordu. Dükkânı süpürmek, dükkân sahibinin Tahtakale'deki evine günde birkaç sefer yapmak, öteberi götürmek, odun kesmek, ustanın evine ve dükkâna

çeşmeden kova kova su taşımak, hatta ustanın evinin ve dükkânın helâlarını yıkamak, her günkü işlerim arasında idi. Bütün bunları yaptıktan sonra ustaya yardımda da bulunduğum halde, günde birkaç defa dövülmekten kurtulamazdım. Ara sıra babam dükkâna uğrar, bizim ustaya sorardı: Nasıl, memnun musun bizim haylazdan? " 'Ustam, ihtimal, babamın kendisinden, benim hizmetime mukabil, para istemesinden çekindiği için, memnun görünmez, bilâkis beni orada hatır için ve istemeye istemeye tuttuğunu anlatan bir eda takınır: Vallahi, nerdeyse ümidi keseceğim. Çünkü adam olacağa benzemiyor, derdi.

Bu ziyaretlerin gecesinde ben, bir fasıl da evde ve babamdan dayak yerdim. O kadar dayağa nasıl katlandığıma hâlâ şaşarım.

Ustamın evine giderdim; karısı: Nerde kaldın? Ben sana bugün için erken gel demedim miydi? der, döverdi. O evde bir sürü iş görüp dükkâna dönerdim; usta: Ben sana evde fazla kalma, çabuk dön demedim mi? der, döverdi. Kendi evimde de muhtelif vesilelerle babamdan yediğim dayakların haddi hesabı yoktu.

'Yalnız, anacığım bana bütün bu dayakların acısını avutan sıcak bir şefkat gösterir, çocuk okşamayı bir lâubalilik, bir yüz göz oluş sayan babamdan gizli, beni öper, sever, bazen da yine babamdan gizli olarak, karnımı doyururdu.

Yavaş yavaş aktarlığı da öğrenmeye başlamıştım. Aktarlık o devrin nazik ve mühim sanatlarından biriydi. O zamanlar İstanbul'da eczane ve doktor, yok denilecek kadar azdı; ve aktarlar hem eczacının, hem de doktorun işini görürlerdi. Ben de yavaş yavaş baharatın isimlerini, fiyatlarını, nerelerde kullanıldıklarını öğrenmiştim. Hatta,

ustamın dükkânı bana bırakıp Yenicami'de namaz kılmaya veya Merkezefendi'de vaaz dinlemeye gittiği sıralarda gelen müşterilerin dertlerini dinler, onlara ilâçlar satardım.

Ustam da artık bir nebze insafa, merhamete gelmiş olacak ki, dükkânın gündelik geliri yirmi kuruşu buldukça bana bir kuruş bahşiş vermeye başlamıştı. Bu kuruşun artırdığı bir hevesle ben, aktarlığa iyice meraklandım. Ve yavaş yavaş o işte ihtisas kazandım. Hattâ o kadar ki, tunç havanda misk amberden, safrandan, karanfilden ve saireden yaptığım hususî kuvvet macunları bütün İstanbul'da rağbet ve şöhret kazandı. Saraylardan, vezir konaklarından, paşaların kâhyaları ayağıma kadar gelirler, efendileri için macun alırlardı. Bu sayede onlardan da bol bol bahşiş alırdım. Hattâ bazı günler ustamdan miktarını gizlediğim bu yüklü bahşişler, dükkânın bir günlük kârını aşardı.

Galiba, at kamçılana kamçılana, insan da tokatlana tokatlana yürütülüyor, oğlum! Bana ezilmekten, sefaletten, cehaletten kurtulmak arzusunu, bunların acısını çekmek verdi. Eğer çok ezilmeseydim, belki kurtulmak ihtiyacını o derece şiddetle duymaz ve bir attar çırağı olarak kalır giderdim."[39]

39 Behçet Necatigil, Düzyazılar, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1999

"Roman, Hikâye, Şiir" Sözünden Nefret Eden Yazar

Bazı yazarlar devrin şartlarından fazlasıyla etkilenmiş, bunu da değişik vesilelerle dile getirmişlerdir. Bunlardan biri de Orhan Kemal'dir. Sanat için, toplum için değil de kendisini ön plana çıkarmak için yazılar döktürenlere kızar yazarımız. Köylere kadar girmiş siyasi çekişmeler ve bunun insanımızı yozlaştırması gibi meseleler varken hep kendisi için eser verenlere sinirlenir ve nihayetinde suçu Nurullah ataç'a atar:

"Şu satırları yazarken makinemin başında hırsımdan ağlamamak için kendimi zor tutuyorum. Günümüzün, çağımızın, insanı patlatacak atmosferini romanlarına -hiç olmazsa- konu almayan, almasını beceremeyen, bu beceriksizliğini idrâk etmeyen, topyekûn bir savaşa atılmayan aydının, aydınların suratına... yım, itoğlu itler. Lâf ebeliğinden, şekil varyasyonlarından, ucuz ün peşinde koşmaktan öte bir b.. yedikleri yok. Yaşar da, Kemal Tahir de yaşadıkları devirden, günlerden kaçıyorlar. Mazi mazi. Bunu anlamayan, anlamak istemeyen eleştirmecilerin de suratlarına... yım. Roman, hikâye sözünden, şiir sözünden nefret ediyorum. Partilerin çekişmesi en küçük, en kısır, en zavallı köye

kadar girmişken, partiler memleket çapında didişirlerken, yeni, eski şairler, hikâyeciler, romancılar ıvır zıvırla meşgul. Yaşadığımız çağın toplumsal gerçekleri edebiyatımızdan çıkarıldı. Ulan şu Ataç ne kadar piç fırlatmış ortaya!"[40]

40 Fikret Otyam, Arkadaşım Orhan Kemal ve Mektupları, E Yayınları, İstanbul, 1975

Yaptığı İşten Nefret Eden Yazar

Ülkemizde eleştiri denilince akla ilk gelen üstatlardan olan Fethi Naci ne yazık ki işinden pek memnun değildir. Öncelikle ülkemizde nitelikli edebiyatçı yetişmediğinden yakınır, sonra da geçimini sağlamak için yaptığı günlük işlerden gerçek sanata vakit ayıramadığından şikayetçi olur. Hâsılı bir gün gerçek ediplerimize imkân tanınacağı, edebiyata gerçekten vakit ayırabileceği ve nitelikli edebiyatçıların yetişeceği günlerin hayalini kurar:

"Kimse yazdığı kitap üstünde 'Bu adam bu kadar çalışmış, bir eleştiri yazmış, bu adam ne diyor?' diye objektif olarak anlamaya çalışmaz. Dolayısıyla, genel olarak da eleştiriye pek rağbet yok. Öncelikle şunu söyleyeyim, üniversitelerdeki Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinden edebiyatçı çıkmıyor. Tanpınar nasılsa çıkmış, o da sağcı da olsa bir Mehmet Kaplan yetiştirmiş. Ondan sonra kimse çıkmamış. Örneğin Tanpınar'ın mektuplarını topluyor bir bayan doçent, profesör oluyor, bunu tez diye göstererek. Ancak yabancı diller bölümlerinden, örneğin Alman Filolojisi'nden Yıldız Ecevit, Gürsel Aytaç var. Fransız Filolojisi'nden Tahsin Yücel var. En iyi eleştirmenlerden biri. Eleştiri diye yazmasa bile, denemeleri eleştirel deneme. İngiliz Filolojisi'nden Berna Moran çıktı, mükemmeldi. Ne yazık ki erken kaybettik onu. Çünkü

onların geçim kaynaklarıyla uğraşları birleşmiş oluyor. Birleşmiş olunca da bütün zamanını bu işe veriyor. Mesela ben yayıncılık yapıyorum, hâlâ paket yapıyorum, fatura, irsaliye kesiyorum, vergi beyannamelerini ben dolduruyorum, o kadar bıktım ki nefret ediyorum bu işten. Elli senedir ben ekmek parası için çalışıyorum, otuz beş senedir de bunlarla uğraşıyorum. Bu koşullarda belki üniversitelerden eleştiriye birtakım yönelmeler olabilir. Ve onlar eleştiriyi götürebilirler. Bizim gibi başıbozuk tayfasının bunu sürdürmesi, artık mümkün değil."[41]

41 Semanur Özel, E Dergisi, Nisan 2000 Entellektüel

Hayranı Olduğu Tabiatı Tanımayan Materyalist Şair

Ülkemizde tabiat, materyalizm ve komünizm dendiğinde aklımıza gelecek ilk kişi şüphesiz Nazım Hikmet'tir. Nazım Hikmet'in şiirlerinden etkilenip de komünist olmuş yüzlerce şair vardır. Peki, herkesi peşinden sürükleyen Nazım Hikmet, davasını ne kadar biliyordu. Bu soruya "Çok iyi" şeklinde cevap vermek pek mümkün değildir. Zira öyle söylesek bizi öncelikle Nazım Hikmet yalanlar. Zira birçok yazısında hayranı ve idealisti olduğu tabiatı bile tanımadığını söyler Kemal Tahir'e yazdığı mektuplarında. Kendisinden dinleyelim:

"Kemal, kardeşim,

Cahilliğimin azameti karşısında afallayıp kaldım ve hırsımdan ağlayacak gibi oldum. Ben ne hudutsuz cahil adammışım meğerse. Bak sana anlatayım, sen de şaş: Evvela, tabiat hakkında çok umumi, felsefi bir bilgim var. Nebatat, hayvanat, madenler, fizyoloji, hikmet, kimya, biyoloji falan filan hakkında bir vahşinin bilgisinden biraz daha fazla, yani hiç mesabesinde bilgiliyim. Düşün, ayılıp bayıldığım, hayranı olduğum tabiatın, umumi, diyalektik inkişaf kanunlarını biliyor gibiyim, gelgelelim bunların müşahhas kanunlarını, elle tutulur hayatını bilmiyorum.

Sonra insanlar hakkında da öyle, mesela, Avrupa'yı ve memleketimi biraz bir yana bırakırsan, Asya'da, Afrika'da yaşayan insanların hayatlarını, maddi ve manevi şartlarını ancak ana hattında biliyorum, konkre teferruata gelince cehaletimden yüzüm kızarıyor. Halbuki ben, çiçekleri toprağı, mikropları, yıldızları, atomları, kuşları, vahşi hayvanları, bütün sosyal ve ruhi münasebetleri içinde insanlarıyla dünyanın belirli ve sonsuz bir anının "romanını" yazmak istiyorum, hem de bunu şöyle sekiz yüz sayfalık filan bir cildin içine sığdırmak istiyorum. Bu cehaletle, bu hayvan-dan aşağı bilgisizlikle, bu işi nasıl kıvırmak ve bu işi kıvıramadıktan sonra, dünya edebiyatında birçokları ve Türk edebiyatında sen Kemal Tahir bildiğimiz manada nefis, birbirinden güzel romanlar yazarken, ne diye sizinkilerden belki biraz daha kötü, yahut belki biraz daha iyi, fakat aynı telakki içinde ve aynı ölçüler dâhilinde roman yazmaya kalkışmalı. Hasılı, işi şekil meselesinden almayıp da muhteva meselesinden ele alınca karşıma kara cahilliğim dağ gibi dikildi. Yapacak iş elbette ki yılmak değil, bilgi sahibi olmak. Hemen bir yığın kitap getirtip okumaya, adam olmaya çalışacağım.[42]

Benim en ağrıma giden noksanlarımdan birisi de tabii ilimleri, kimyayı, fiziği, biyolojiyi filan çok az, kepazelik derecesinde az bilmekliğimdir. Zaten bizim safımızdakilerde bu noksan -Türkiye münevverlerinden bahsediyorum- umumi gibi. Ampriyokritisizm ve Materyatizm'in Fransızcasını tekrar okuyorum da müellifin tabii ilimler sahasındaki bilgisine saygı duyuyorum. Bu noksanımızı bir an evvel telafi etmeliyiz, çünkü bana öyle geliyor ki sen bu hususta benden yayasın. Diyalektik materyalizmi

42 Nazım Hikmet, Kemal Tahir'e Mektuplar, Adam Yayınları, , 1991

sanat sahasında tatbik etmek isteyen sanatkârlar için -bu işin sosyoloji ve felsefe cephesiyle uğraşanlar için de elbet- tabii ilimlerin hatta en son keşiflerinden haberdar olmamak tarihi materyalizm ile alakadar olmamaya yakın bir eksiklik. Tabii ilimlere vakıf olmadan diyalektik materyalist felsefeye tam vukuf, derin ve esaslı vukuf kabil değildir. Diyalektik materyalist felsefeyi anlamadan ise modern manada realist sanatkar olmak kabil değil..."[43]

43 Nazım Hikmet, Kemal Tahir'e Mektuplar, Adam Yayınları, , 1991

"Hem Nalına Hem Mıhına"yı "Hem Nalene Hem Meyhane" diye Okuyan

Ülkemizde harf devrimi yapılmadan önce Osmanlıcanın biraz zekâ ve biraz da pratiklik istemesinden dolayı yanlış okumaların kurbanı olan birçok yazarımız olmuştur. Bazen en basit kavramları bile giriftleştiren insan beyni bakın Aziz Nesin'e ne gibi bir oyun oynamıştır:

"Dört yaşımdayken bana Arapça öğretmeye başladılar. Çünkü Arapçayı öğrenmeyen Osmanlıcayı bilemezdi. Ama Arapça öğretilenlerden hiçbiri, Arapçayı öğrenmiş olmazdı. Peki, Osmanlıcayı öğrenebilir miydi? Hayır! Ne denli Arapça ve Farsça öğrenirsen öğren, yine de Osmanlıcayı tam öğrenemezdin. Ben dokuz yaşıma dek Arap 'sarf ve nahv'ini, emsile, bina, maksud' hatta Arapçanın 'avamil' denilen bölümlerini okumuştum, yani Osmanlıcayı iyi bilenlerden sayılırdım. 0 yaşımda sınava girecek imamlara Arapça dersi bile verirdim. Yine de Cumhuriyet gazetesinin o zamanki köşe yazarı Abidin Daver'in yazısının sürekli başlığını 'Hem na'lene Hem Meyhane' diye okur, bundan bir anlam çıkaramaz, bilgisizliğim ortaya çıkmasın diye de bu başlığın ne demek olduğunu

kimseye soramazdım. 'Hem na'lene hem meyhane' diye okuduğum yazının ne olduğunu, doğru okunuşunu ancak yeni abecenin alınmasından sonra o başlığın yeni abeceyle basılmasıyla öğrenebilmiştim: 'Hem Nalına Hem Mıhına'. Ne çok utanmıştım."[44]

44 Aziz Nesin, Ah Biz Ödlek Aydınlar, Adam Yayınları, İstanbul, 1986

Kaynakça

Abdülhak Şinasi Hisar, *Geçmiş Zaman Edipleri*, Selis Kitaplar, İstanbul, 2005

Adem Çevik, *Alem Sana Hayran*, Sütun Yayınları, İstanbul, 2007

Adem Çevik, *Edebiyatçılarımızdan İtiraflar*, Sütun Yayınları, İstanbul, 2005

Adem Çevik, *Jöntürkler'den Cumhuriyet'e II. Abdülhamid'de Yanılanlar*, Ufuk Yayınları, İstanbul, 2006

Ahmet Emin Yalman, *Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim*, Cilt:1, Pera Turizm ve Ticaret A.Ş., İstanbul, 1997

Ahmet Hamdi Tanpınar, *Makaleler*, İstanbul,

Ahmet Köklügil, İbrahim Minnetoğlu, *Şair ve Yazarlarımız Nasıl Yazıyorlar*, Minnetoğlu Yayınları, İstanbul, 1974

Ahmet Mithat Efendi, *Menfa*, İstanbul

Ahmet Rasim, *Gülüp Ağladıklarım*, Kültür Bakanlığı, Aralık, 1978

Ahmet Rasim, *Muharrir, Şair, Edip*, Kanaat Kitaphanesi, İstanbul, 1924

Ahmet Selim, *Nazım Dosyası*, Zaman Kitap, 2002

Akbaba, Ratip Tahir Burak, 17.9.1931, Numara: 871

Akbaba: 27-10-1938

Ali Canip Yöntem, *Ömer Seyfettin*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1947

Alpay Kabacalı, *Türkiye'de Yazarın Kazancı*, Cem Yayınevi, İstanbul,1981

Alpay Kabacalı, *100. Doğum Yıl Dönümünde Nazım Hikmet'e*

Anonim, *Kelebek*, 27 Kanun-U Evvel, 1923

Armağan, Kültür Bakanlığı, Ankara, 2002

Asım Bezirci, *Ahmet Haşim*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1986

Atilla Gökçe, *Akşam*, 23 Haziran 1967

Aydede, 12-10-1922

Aydın Boysan, *Yüzler ve Yürekler*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2002

Aziz Nesin, *Ah Biz Ödlek Aydınlar*, Adam Yayınları, 1986

Baki Süha Ediboğlu, *Bizim Kuşak ve Ötekiler*, Varlık Yayınevi, 1968

Bedri Rahmi Eyüboğlu, *Delifişek*, Bilgi Yayınevi, 1975

Bedri Rahmi Eyüboğlu, *Kardeş Mektupları*, Bilgi Yayınevi, 1985

Behçet Necatigil, *Düzyazılar*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1999

Beşir Ayvazoğlu, *Eve Dönen Adam*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1995

Cahit Sıtkı Tarancı, *Ziyaya Mektuplar*, Varlık Yayınları, İstanbul, 1957

Cem Dergisi, 1908

Cemil Meriç, *Jurnal-1*, İletişim Yayınları, İstanbul,1998

Cemil Meriç, *Jurnal-2*, İletişim Yayınları, İstanbul,2000

Demirtaş Ceyhun, *Çağımızın Nasrettin Hocası*, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1984

Enis Batur, *Alternatif Aydın*, Ark Yayınevi, İstanbul, 1995

Enis Batur, *Saaatsiz Maarif Takvimi*, Ark Yayınevi, İstanbul, 1985

Enver Ercan, *Şiir Uçar Söz Olur*, Yön, İstanbul, 1994

Enver Ercan, Varlık Dergisi, Eylül, 1994

Ergun Göze, *Gözümle ve Gönlümle Tanıdıklarım*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1993

Feridun Andaç, *Söz Uçları, Yazı Burçları*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 1998

Fikret Otyam, *Arkadaşım Orhan Kemal ve Mektupları*, E Yayınları, İstanbul, 1975

Halide Nusret Zorlutuna, *Bir Devrin Romanı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1978

Hıfzı Topuz, *Eski Dostlar*, Remzi Kitabevi, 2000

Hilmi Yavuz, *Ceviz Sandıktan Anılar*, Can Yayınları, İstanbul, 2001

Hilmi Yücebaş, *Bütün Cepheleriyle Faruk Nafiz Çamlıbel*, Yaylacık Matbaası, İstanbul,1974

Hilmi Yücebaş, *Bütün Cepheleriyle Namık Kemal*, Orhan Mete Matbaası, İstanbul, 1959

Hilmi Yücebaş, *Bütün Cepheleriyle Neyzen Tevfik*, Orhan Mete Matbaası, İstanbul,1952

Hilmi Yücebaş, *Filozof Rıza Tevfik*, Dizerkonca Matbaası, 1957

Hilmi Yücebaş, *Şair Eşref*, Dilek Yayınevi, İstanbul,1984

Hilmi Yücebaş, *Bütün Cepheleriyle Tevfik Fikret*, Dizerkonca Matbaası, 1959

Hisar'da Kültür ve Sanat Konuşmaları, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001

Hüseyin Cahit Yalçın, *Edebiyat Anıları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1999

İsmail Çağal, *Fıkralarım Var*, Yaylacık Matbaası, İstanbul, 1978

İsmet Bozdağ

İsmet Bozdağ, *Kemal Tahir'in Sohbetleri*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1980

Kemal Tahir, *Notlar-Mektuplar*, Bağlam Yayınları, 1993

Kemal Tahir, *Notlar/Sanat-Edebiyat-Dil Dosyası*, Bağlam Yayınları, 1989

Mehmet Akif Ersoy'un Makaleleri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990

Memet Fuat, *Nazım Hikmet*, Adam Yayınları, İstanbul, 2000

Mehmet Kaplan, *Ahmet Haşim*, Devlet Kitapları, İstanbul, 1969

Mehmet Nuri Yardım, *Edebiyatçılarımızın Çocukluk Hatıraları*, Nesil Yayınları, İstanbul, 2003

Mehmet Seyda, *Eski Dostlar*, Kitaş Yayınları, İstanbul,1970

Mina Urgan, *Bir Dinozorun Anıları*, Yapı Kredi Yayınları, 1998

Mina Urgan, *Bir Dinozorun Gezileri*, Yapı Kredi Yayınları, 1999

Mithat Cemal Kuntay, *Mehmet Akif Ersoy*, Timaş Yayınları, İstanbul, 1997

Mizah Dergisi, 1949, Sayı: 133

Murathan Mungan, *Soğuk Büfe*, Metis Yayınları, İstanbul, 2001

Mustafa Cezar, *Yeni İstanbul*, Ağustos, 1955

Mustafa Miyasoğlu, *Necip Fazıl Armağanı*, Konak Yayınları, İstanbul, 2005

Nazım Hikmet, *Kemal Tahir'e Mektuplar*, Adam Yayınları, İstanbul, 1991

Necip Fazıl Kısakürek, *Babıali*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1985

Oktay Akbal, *Şair Dostlarım*, Yılmaz Yayınları, İstanbul, 1990

Oktay Akbal, *Şairler ve Ben*, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1999

Orhan Okay, *Ahmet Hamdi Tanpınar*, Şule Yayınları, İstanbul, 2000

Orhan Pamuk, *İstanbul, Hatıralar ve Şehir*, Yky, İstanbul, 2003

Orhan Pamuk, *Öteki Renkler*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1990

Peyami Safa, *Objektif*, Ötüken Yayınevi, 1976

Rauf Mutluay, *Bende Yaşayanlar*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1977

Refik Ahmet Sevengil, *Her Gün Bir Ediple*, Lm Yayınları, İstanbul, 2004

Refik Halid Karay, *Bir Ömür Boyunca*, İletişim Yayınları, 1990

Refik Halid Karay, *Tanıdıklarım*, Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul, (Tarihsiz)

Sabiha Sertel, *Roman Gibi*, Ant Yayınları, 1969

Sadun Tanju, *Eski Dostlar*, İş Bankası Yayınları, 2000

Salah Birsel, *Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu*, Türkiye İş Bankası Yayınları, 1983

Salah Birsel, *Gece Mavisi*, Varlık Yayınları, 1994

Salim Şengil, *Anılarda Kalan Portreler*, Cem Yayınevi, 1991

Selim İleri, *Ay Hala Güzel*, Kaf Yayınları, İstanbul, 1999

Selim İleri, *Anılar Issız ve Yağmurlu*, Doğan Kitap

Selim İleri, *Hatırlıyorum*, Altın Kitaplar Yayınevi, 1985

Semanur Özel, E Dergisi, Nisan, 2000 Entelektüel

Sunay Akın, *İstanbul'da Bir Zürafa*, Çınar Yayınları, İstanbul

Şuayb Karakaş, *Süleyman Nazif*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988

Şemsettin Kutlu, *Servetifünun Dönemi Türk Edebiyatı Antolojisi*, Bateş Yayınları, İstanbul, 1972

Tan Oral, *Rıza Tevfik Bölükbaşı*, Milliyet Yayınları, İstanbul,

Tarık Buğra, *Politika Dışı*, Ötüken Yayınları, İstanbul,

Türk Dili Anı Özel Sayısı, Yıl 21, Cilt 25, Sayı 246, 1972

Türk Yurdu, Kasım, 1924

Orhan Pamuk, *İstanbul Hatıralar ve Şehir*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2003

Vala Nureddin, *Bu Dünyadan Nazım Geçti*, 1975

Yahya Kemal Beyatlı, *Eğil Dağlar*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1970

Yahya Kemal Beyatlı, *Hatıralarım*, İstanbul Fetih Cemiyeti, 1986

Yakup Kadri'den *Hasan Ali Yücel'e Mektuplar*, Yky, 1996

Yakup Kadri Karaosmanoğlu, *Anamın Kitabı*, Varlık Yayınları, İstanbul, 1957

Yalçın Pekşen, *Dilin Kemiği Yok*, Cep Kitapları, İstanbul, 1986

Yaşar Kemal, *Yaşar Kemal Kendini Anlatıyor*, Toros Yayınları, İstanbul, 1993

Yavuz Bülent Bakiler, *Arif Nihat Asya'nın Sevgi Mektupları*, Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul, 2001

Zekeriya Sertel, *Nazım Hikmetin Son Yılları*, Remzi Kitabevi

Zeynep Ankara, *Yalnız Şövalye Attila İlhan*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1996